

Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm
Jisəs si
Luk
nɪ nyaka
Gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Luk
kələ mə

Kiŋwakti ki Luk kələ dzakaki a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nɪ kaka bəni bə Islae bəh wi, chu num Kimbwili wi ŋgəkə wi bəni bəchi. Ki dzakaki gia yidəkə kəm Jisəs yi num shəŋ a kiŋwakti kələ wə. Ki fukuki si bə nɪ bwə Jisəs bəchinda bə Nyə ka yəəŋki, bətəkni shwánj tsə yeiŋ waiŋ (2:8-20), ki dzaka tə si waiŋ wə Jisəs nɪ tsə baŋ i juŋ yi fəni yi gia wə i Jelusalem (2:41-50), ki dzakaki kəm ndi wə Jisəs nɪ ti kəm mi wi Samalia wi ndzəŋni (10:25-37), bəh wə kəm waiŋ wi lakani (15:11-32). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tsəsi kəm ntsa (3:21; 5:16; 6:12; 11:1; 22:32; 23:34,46), ki dzaka tə kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni (4:1,14; 10:21; 24:49) ki dzaka tə kəm bəkaŋa (7:11-12,36-50; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-17; 23:27). Kiŋwakti ki Luk kələ dzaka tə si Nyə dalinyaki chu bi bəni, a num gia yə Jisəs nɪ dzə yi fa kuku (19:10).

Kifwu ki gia i kiŋwakti kələ mə

1:1-4 Kin'yisi

1:5-2:52 Si bə nɪ bwə Jən Njulibəkə, bəh si bə nɪ bwə Jisəs bə ka kəki

3:1-20 Nəm wi Jən Njulibəkə

3:21-4:13 Si bə nɪ juli Jisəs i bəkə, bəh si Satan nɪ məmisi wi

4:14–9:50 Kəm nəm wi Jisəs i Galili
 9:51–19:27 Si Jisəs nǐ buku i
 Galili tsə i Jelusalem
 19:28–23:56 Kəm shi yi gəksini yi Jisəs i Jelusalem
 24:1–53 Si Jisəs nǐ dza i kpi wə, wi tumbuku i bəni
 nshin, ka yaka i bein

Kin'yisi

¹ Mi wimum Teofilus, bəni bəduli nǐ məmsi lə i nyaka kəm gia yə yi nǐ num i buku kintəən.

² Bə nǐ nyaka gia yiwə a lin lin num a yə buku nǐ wəkə i bəni bə bə nǐ yein bəh dzəkəh yibə, ka fukuki yi asi yi nǐ yisi.

³ Si mih dzə jəbi, nəŋ gia yiwə yichi na i kin'yisi wə, ka yein a yi si ndzənki lə i mih i chinini nyaka tə i wə i dzəh yindzənini wə.

⁴ Mih fə lə ka wə klə ŋkən bi gia yə bə kə bə fuku lə i wə.

Chinda wi Nyə laka a bə bi bwə lə Jən Njulibəkə

⁵ Jəbi wə Nkunj Heləd nǐ sakaki Judea, tii mfə gia widəkə nǐ kələ bə bəən a Sakalia. Wi nǐ nəmki i mban wi tii mfə gia wi Abija wə, nih jun wi tə nǐ buku i chwənkijun ki Elən wə, bə bəən wi a Elisabet.

⁶ Bəni bələ bəfa nǐ kə bəni bə num chən i Nyə nshin, bə jia bənchi bə Bah bəchi, bə kaŋa kə ŋgbə widəkə.

⁷ Ayakalə, bə nǐ kaŋaki kə wain, kəm Elisabet nǐ kə kaiŋni, num bə bəchi nǐ kə bə jwin lə.

⁸ Jəbi dzə kpəin wə, mban wi Sakalia ni nəmki i jun yi fəni yi gia yi Bah wə. A nǐ kə wi tii mfə gia i Nyə nshin chəkə biwə,

⁹ bə nǐ babwili wi, biəli asi bə nǐ bayiki bətii mfə gia i nəni kibə wə. Wi ka liə i juŋ yi fəni yi gia wə i kpa njiəŋ.

¹⁰ Ayaka jəbi kpein i kpa njiəŋ, bəni bəchi bə bə nǐ kə biŋ bə tsa wə.

¹¹ Chinda wi Bah tumbuku alə i wi nshin, ka num i tsein yiləkəli yi təŋ wi njiəŋ wə.

¹² Jəbi wə Sakalia ni yein wi, shəm təin wi, wi lwa.

¹³ Ayakalə, chinda wə dzaka i wi a, “Sakalia ki lwá kə. Nyə wəkə lə ntsa wa. Nih juŋ wa Elisabet bi bwə lə wain wi nyukuni, wə ni du yeli wi a Jəŋ.

¹⁴ Wi bi dzə bəh kinsanli bəh nlan i wə, ayaka bəni bəduli bi num lə bəh kinsanli kəm mbwə wi.*

¹⁵ Wi bi num mi wimbun i Nyə nshin. Kiə wi bi mǔ kə mbih, kighə miləkəli. Kin'waka ki Baiŋni bi jiksiki lə wi, wi kein i nih wi shəm.

¹⁶ Wi bi fə ka bəni bə Isləe bəduli kwuni shóm yibə, yi fəni chu i Bah Nyə wibə wə.

¹⁷ Wi bi tsə i Bah nshin, bəh shəm bəh ŋga bi Elaja, i kwuni shəm yi bətii bwa, yi bi num i bwa bəbə. Wi bi fə bəni bə ləkəni kifwu, bee kifwu kiləkəli, kwuni nəni bibə, kaŋa kinkwaka ki num ki bəni bə chəŋ. Wi bi fə yaka ka bəni bi numki bəh ŋkeiŋsi wi gwu i wəkəliki Bah.”

¹⁸ Ayaka Sakalia nǐ bikə i chinda wi Nyə a, “Mih bi kiə gia yələ dəin num buku nih juŋ wuŋ jwiŋ lə a?”

¹⁹ Chinda wi Nyə chukuli a, “Akə mih Gabliya, mih numki a bəh gvu i Nyə nshin jəbi wichi, a faan wi mih a mih dzə fuku ntum wi ndzəŋni wələ i wə.

²⁰ Wəkəli, si wə ka bum dəkə ja yin yələ, jəbi bi dzə kpein lə wə yi kaŋa i bi num, i liə wə ki fənik i lə

* **1:14** Na a, “Jəbi wə bə nǐ bwə wi”.

kinchini, chu dzaka kə, i tsê búku i jəbi wə gia yələ bi numki.”

²¹ Si yi nǐ numki yaka, bəni bə bə nǐ kə i biŋ wəkəli Sakalia ka num bəh ŋkaŋyi a, a num nə wi mətsəsi i feiŋ numə i juŋ yi fəni yi gia lə a?

²² Jəbi wə wi nǐ buku dzə feiŋ, wi chu kiə kə i dzaka i bə. Ayaka bə ka kiə a Nyə si chusi gia yi kaŋyini i wi feiŋ numə i juŋ yi fəni yi gia wə. Wi bə fəkəliki kinchəsi ki gia i bə bəh kaŋ, chu dzaka kə.

²³ Jəbi wə Sakalia nǐ kaasi nəm wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi ka fiəni tsə i wi dzu.

²⁴ Asi kaŋ yidəkə tsə, kpə wi Elisabet num bəh təə, ka numki a dzu i kifiaŋŋ kite wə.

²⁵ Ayaka Elisabet ka dzaka a, “I liə Bah nǐ kwasi lə nsheiŋ i mih, ka bwili kiŋgəmni i fwu wuŋ wə i bəni kintəəŋ.”

Chinda wi Nyə laka a bə bi bwə lə Jisəs

²⁶ Ayaka təə wi Elisabet buku kifiaŋŋ kisəə, Nyə faaŋ chinda wi Gabliya i kwili widəkə wə i Galili bə bəəŋ a Nasali.

²⁷ Wi nǐ tsə bəh ntum i waiŋ sumi widəkə bə bəəŋ a Meli wi keiŋ a shu wi waiŋkpaŋni. Wi nǐ kə num bə keiŋsi a wi bi num kpə Yəsəf wə wi nǐ kə i chwəŋkijun ki ŋkuŋ Debit wə.

²⁸ Chinda wi Nyə wiwə tsə yeiŋ Meli ka bəni i wi a, “Mih bəniki wə, Bah chusi lə shəm yi yindzəŋni i wə ka num bəh wə.”

²⁹ Meli wəkə yaka yi fumsi wi bəh ŋga, wi ka mənki a kələ ki bəni kə kinaiŋ lə.

³⁰ Ayakalə, chinda wi Nyə dzaka i wi a, “Meli ki lwáki kə, Nyə baa wə.

³¹ Wâkâli, wə bi num læ bəh təə, wə bwə wain nyukuni, ma wə bi du yeli wi a Jisəs.

³² Wi bi num mi wimum, ma bə bi bəəŋki wi a Wain Nyə, Nyə wə wi kə Fwu wi Biēiŋ Bichi wə. Bah Nyə bi təm læ wi i kiŋgbəkə ki Nkun Dəbit wə wi kə tikwili i chwəŋkijun kibə wə.

³³ Wi bi sakaki læ chwəŋkijun ki Yakəb jəbi wichi, ayaka ŋkun bi bi kaŋa kə kiŋgəksi.”

³⁴ Meli ka bikə i chinda wi Nyə wiwə a, “Yələ gia bi num dəiŋ na, mih keiŋ shu wi wainkpaŋni a?”

³⁵ Chinda wi Nyə wiwə chukuli i wi a, “Kiŋ'waka ki Baiŋni bi dzə læ i wə wə, ayaka ŋga bi Nyə wə wi kə Fwu wi Biēiŋ Bichi wə bi kumi baŋ wə. Ayakadəiŋ, wain wə wə bi bwəki bi numki wə wi baiŋki, bə bi bəəŋki wi a Wain Nyə.

³⁶ Wâkâli, wain winnah Elisabet kə wi jwiŋ, a num wə bə nŋ bəəŋki a kaiŋni, wi kə i liə bəh təə i kifiaŋŋ kisəə wə, wi bi bwə læ wain nyukuni.

³⁷ Kŋə a gia yidəkə kəkə yə yi kə i gaka Nyə.”

³⁸ Ayaka Meli ka dzaka a, “Yēiŋ, bə mih læ fa wain wi nəm wi Bah. Ma yi nŋm ayaka i mih asi wə dzaka.” Si wi dzaka yaka, chinda wi Nyə ka nyə.

Meli laa njikə i Elisabet

³⁹ A kaŋ yiwə wə, Meli keiŋsi gwu ka kəmsi nyə tsə i kwili widəkə wə i tumi ki ŋkwun wi Judea wə,

⁴⁰ wi tsə buku feiŋ, liə i Sakalia dzu ka bəni i nih jun wi Elisabet.

⁴¹ Si Elisabet nŋ wəkə mbəni wi Meli yaka, wain ka təkəli i wi shəm. Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i wi wə.

⁴² Wi ka yəŋsi bəh ŋga, dzaka a, “Kimbəiŋsi ki Nyə kə i gwu ya wə tsə bəkaŋa bəchi, ayaka kimbəiŋsi num i wain wə wə bi bwəki.

⁴³ Yələ gia yimum læ num dəiŋ læ, a nih Bah wuŋ læ nji kə i mi h a?

⁴⁴ Wə kə li, jə bi wə mi h si wə kə m bə ni wa, wai ŋ təkə li i mi h shəm bə ki sa ŋ li.

⁴⁵ Ki sa ŋ li ki m b u m kə i wə kə m wə b u m a, gia yə Ba ni dzaka i wə, bi dzə k p e i ŋ læ.”

Meli kəksi Nyə

⁴⁶ Meli dzaka a,
“Shəm yi ŋ kəksi ki Bah,

⁴⁷ mi h sa ŋ li ki læ bə h Nyə wə wi kə Mb w i li w u ŋ.

⁴⁸ Wi kwaka mi h, mi h num kanti wai ŋ wi, wi nəm wi nchi ŋ.

Yēi ŋ i yi si i li ə i tsə ki ni nshi ŋ ŋ gə kə wi chi bi bə ŋ ki mi h a,

mi wə Nyə ji ə ki m bə i ŋ si i wi wə,

⁴⁹ kə m Nyə wi ŋ ga Bi chi fə lə,

gia yimum yi du li i mi h.

Yeli wi ka ŋ a ki kə ki sa ni.

⁵⁰ Wi chusi ki nshēi ŋ i bə ni bə bə kəksi ki wi, nshēi ŋ yələ num i ŋ gə kə wi chi.

⁵¹ Wi chusi ŋ ga bi bə h tse i ŋ yi,

wi shaki yi bə ni bə bə gha ŋ si ki gwu, ki m fa si ki bə shaki yi.

⁵² Wi shi si bə ŋ ku ŋ bə m b u m bə m b u m i bi ŋ gə bə kə bi bə wə,

ka yaksi a num kanti bə ni bə ki lə lə.

⁵³ Wi sa ŋ si bə ni bə dzə ŋ,

bə fwuli bə h bi e i ŋ bi ndzə ŋ ni,

ayaka ka kə ŋ ŋ bə ni bə ki də ə ŋ bə h ka ŋ yi yə ə.

⁵⁴⁻⁵⁵ Wi gamti mi wi wi nəm wə Islə,

ka kwaka i chusi nshēi ŋ i Ablaham bə h chwə ŋ ki ju ŋ ki,

i tsə buku asi wi nĩ kaka i bətii tii bəbuku.”

⁵⁶ Si Meli dzaka yaka wi nə bəh Elisabet i kifiaŋŋ kitali wə ka fiəni kwε i wa wibə.

Elisabet bwə Jən Njulibəkə

⁵⁷ Ayaka jəbi dzə kpəiŋ wə Elisabet nĩ kə i bwə, wi bwə waiŋ nyukuni.

⁵⁸ Chwəŋkijun ki bəh bəni bə bə nĩ nəki kəmsiki i di biwə wə nĩ wəkə a Bah chusi nsheŋ yi i wi, bə ka laŋki bəh wi.

⁵⁹ Si kaŋ nĩ dzə buku nyan, bə dzə i suun waiŋ, ka nəŋki i du yeli wi i yeli wi ba wi wə a Sakalia,

⁶⁰ ayakalə nih wi nəiŋ chiksi, dzaka a bə bəŋ wi a Jən.

⁶¹ Ayaka bə dzaka i wi a, “Mi widəkə məŋ i chwəŋkijun kimbeŋ wə bəh yeli wələ.”

⁶² Ayaka bə ka fəkəliki kinchəsi ki gia bəh kaŋ i kiə i tii waiŋ, a wi nəŋki a bə du yeli wi waiŋ a ndə a.

⁶³ Wi tə ka fəkəli tsə a bə dzə bəh naka ki nyakani, bə dzə bəh ki wi ka nyaka yeŋ a “Yeli wi kə Jən.” Bə yeŋ yaka dzaka wəm bə.

⁶⁴ Akisəkə, dzaka ki Sakalia ka yasi, ləm wi yaŋsi, wi ka chu yisi ndzaka. Wi yisi i tumki bikum bi Nyə.

⁶⁵ Ayaka bəni bə bə nĩ nəki i kwili wiwə wə num bəh ŋkaŋyi. Gia yiwə yichi waŋ tsə i tumi ki ŋkwun wi Judea wə kichi.

⁶⁶ Bəni bəchi bə bə nĩ wəkə gia yiwə yichi num bəh ŋkaŋyi ka bikəki a wələ waiŋ bi num winaiŋ na, kəm yi nĩ chusiki a kimbəiŋsi ki Nyə kələ i wi wə.

Sakalia laka ntum wi Nyə

67 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni dza jikə i Sakalia wə tii Jəŋ, wi yisi i dzakaki aka mi wi ntum wi Nyɔ, dzakayi a,

68 “Bukumbəiŋ kôksi Bah wə wi kə Nyɔ wi bəni bə Islae.

Wi nŋ dzə i yelih bəni bu.

69 Wi jiə mi wi, wi ləkəli wə wi ni bwili buku, num wi buku i chwəŋkijun ki mi wi, wi nəm Nkunj Dəbit.

70 Yələ gia kə asi wi nŋ kaka i dzaka ki bəni bu bə ntum bə bə baiŋki, bə wi nŋ jiə a keiŋ i kikpu wə,

71 a wi bi bwili buku i kaŋ yi bəni bə bə baiŋki buku,

bəh bəni bə bə kəŋki kə buku.

72 Wi nŋ kaka a wi bi kwasi lə nshəiŋ i bətii tii bəbuku,

ka baan a kwakaki ŋkaiŋ biə wi Nyɔ nŋ dzi.

73 Wi nŋ təfi kichumi i tii bətii bəbukumbəiŋ wə Ablaham, ka kaiŋ a,

74 wi bi bwili lə buku i kaŋ yi bəni bə bə baiŋki buku,

ka buku bi nəmki i wi, chu lwa kə,

75 nə nəni ki baiŋni bəh ki chəŋ i wi nshin, i kaŋ yichi wə, i nəni kibukumbəiŋ wə.

76 Ayaka wə waiŋ wun, bə bi bəŋki wə a mi ntum wi Nyɔ,

Nyɔ wə wi kə Fwu wi Biəiŋ Bichi wə,

kəm wə bi tsəki i Bah nshin i

keiŋsi dzəh yi.

77 Wə bi fuku i bəni bu dzəh yə bə kə i kwatiki mbəiŋ yeiŋ,

num ndalinya wə Nyɔ bi dalinyaki chu bibə,

78 kəm bə nshēiŋ yimbūm yə Nyə wibukumbēiŋ
kaŋaki i bəni wə.

Wi bi chiŋsiki Mbwili wi, ma wi bi shiki dzəki i bēiŋ
aka wəŋ wə wi kaka.

79 Wi bi nya baiŋni i bəni bə bə kə i jisi wə,
bəh bə bə kə a dzaka ki kpi wə,
wi jiə bukumbēiŋ i dzəh yi kimbəiŋni wə.”

80 Ayaka waiŋ Sakalia wiwə ka kəki i nyam yi
gwu wə, kə tə i kiŋ'waka wə. Wi dza tsə ka nəki i
chwa, i tsə buku jəbi wə wi nŋ buku i chusi gwu yi i
bəni bə Islae.

2

Meli bwə Jisəs *(Matiə 1:18-25)*

1 A nŋ kə i jəbi wiwə, ndzaka buku a bə fā bəni
bəchi i kitumi ki mbi wi Lum wə. Ndzaka wələ nŋ
tsəsi Kaysa Augustus wə wi nŋ kə ŋkuŋ wimbūm
fēiŋ.

2 Mfa wələ nŋ kə wi ninshiŋ i jəbi wə Kpwilinus
nŋ kə mi wi sakani wi saka i Silia i kimbu ki mbi wi
Lum wə.

3 Ayakadəiŋ, bəni bəchi ka fiəniki i jum wə i di
bibə wə, i nyaka kiyeli kibə, ka bə fa bə.

4 Ayaka Yəsəf tə nyə i kwili wi Nasali wə i Galili,
bə yaka tsə i Betelehem i kimbu ki tumi ki Judea wə
i kwili wə bə nŋ bwə ŋkuŋ Dəbit. Wi nŋ tsə fēiŋ kəm
wi nŋ kə mi i chwəŋkijur ki ŋkuŋ Dəbit wə.

5 Yəsəf nŋ nyə tsə i nyaka yeli bəh Meli wə wi nŋ
laaki wi a a bi numki kpə wi, ayaka wi num bəh
tə.

6 Si bə nŋ tsə buku fēiŋ, jəbi wi wi bwəni dzə kpēiŋ.

⁷ Ayaka wi bwɔ wain wi, wi ninshin a num wain nyukuni, kii wi i mbun wə, jiə i gbəkə wi nyam mə, kəm di ni kəkə i bə i jun yi bəni bə dzəni wə.

Chinda wi Ba fuku mbwɔ wi Jisəs i bətəkni shwán

⁸ A nĩ kə i jəbi wiwɔ wə, bətəkni shwán bədəkə num kəmsi i kwili wiwɔ wə, təkni bəh shwán yibə nchəkə.

⁹ Chinda wi Bah chin tumbuku alə i bə nshin, bainni bi Nyɔ bain i bə wə, ndzan kwa bə nalə.

¹⁰ Ayakalə, chinda wiwɔ dzaka i bə a, “Kiə mbein ki lwá kə. Mbein wókə, mih dzə num bəh ntum wi ndzəni i mbein, ayaka wi ni nya lə ndzəni bimbun i bəni bəchi.

¹¹ I chəkə bidain wə bə bwɔ Kimbwili wimbəin i kwili wi Nkun Debit wə, wi num Klistus Bah.

¹² Kələ ni numki kinchəsi i chusi wain wiwɔ i mbein. Mbein ni tsə yein lə wi num bə kii wi i mbun wə ka jiə i gbəkə wi nyam wə.”

¹³ Ayakadəin, bə dza təkəli yein chinda wiwɔ bəh mban wi bədəkə bəduli, bə yaksi Nyɔ, dzakayi a,

¹⁴ “Ma kinəkəni nŭm i Nyɔ wə wi kə bein ayaka ma kimbəin ni nŭm i fa kuku, i bəni kintəən bə Nyɔ kə bəh kinsanli kəm bə.”

¹⁵ Jəbi wə bəchinda bə Nyɔ bəwɔ nĩ bee bə ka fiəni yaka bein, ayaka bətəkni shwán bəwɔ ka dzaka a bə bə a, “Bukumbein tsə i liə i Beteləhem, i tsə yein gia yə yi num, yə Nyɔ fə a bukumbein kiə.”

¹⁶ A jəbi wiwɔ kisəkə, bə ka kəmsi nyə tsə yein Yəsəf bəh Meli tasi bəh wain wi nə i gbəkə wi nyam mə.

¹⁷ Si bə yein wi, bə ka yisi i fukuki gia yichi yə chinda wi Nyɔ si fuku i bə kəm wain wələ.

18 Dzaka ka wòm bəni bəchi bə bə nǐ wəkə gia yə bətəkni shwán bəwə nǐ fukuki i bə.

19 Ayakalə, Meli wəkə yi yakadəiŋ ka jiə yi i kiŋkwaka wə, ka kwakaki jəbi wichi.

20 Bətəkni shwán bəwə fəni yaksi Nyə tumyi bikum bi kəm bə nǐ tsə yeiŋ gia yichi a liŋ asi chinda wi Nyə nǐ fuku i bə.

Bə tsə nya waiŋ Jisəs i juŋ yi fəni yi gia mə

21 Si waiŋ wiwə nǐ buku kaŋ nyaŋ, bə ka suuŋ wi ka du yeli wi a Jisəs, ayaka yeli wələ num a wə chinda wi Nyə nǐ fuku ka nih wi dzə num bəh tə.

22 Jəbi wi fəni gia dzə kpəiŋ i wəkə shi bibə asi bənchi bə Muses nǐ nəŋki. Bə ka dzə waiŋ wiwə yaka tsə bəh wi i Jelusalem i nya i Bah.

23 Yələ gia kə asi bə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi ki Bah wə a,

“Mi ka bwə waiŋ wi ninshiŋ a num waiŋ nyukuni, yi num a wi nyā wi, ma wi numki wi Bah.”

24 Bə nǐ tsə i fə gia yələ bəh mbumi bifa yudəkə bəh bwa bə minduŋə mifa, asi Kiŋwakti ki Bənchi bə Bah fukuki.

25 A nǐ kə jəbi wiwə wə, tikwili widəkə num i Jelusalem bə bəəŋ a Semeən. Wi nǐ kə mi wi chəŋ wi nə asi Nyə nəŋki, ayaka wi nǐ wəkəliki mi wə wi bi dzə i bəiŋsi shóm yi bəni bə Islae. Num Kiŋ'waka ki Baiŋni jikə i gwu yi wə,

26 ayaka ki nǐ fə wi kiə a kpi bi dzə kə ŋgaiŋ maka ŋgaiŋ yeiŋ Kimbwili wi Bah wə wi nǐ kaka.

27 Ayaka Kiŋ'waka ki Baiŋni fə Semeən tsə i juŋ yi fəni yi gia wə. Si Yəsəf bəh Meli nǐ dzə bəh waiŋ wiwə i juŋ yi fəni yi gia wə i fə asi bənchi nəŋki,

28 Semeon ka dzɔ wainɔ wiwɔ kumi ka yisi i chɔnyiki Nyɔ dzakayi a,

29 “Bah, si wɔ fɛ kinƙaka ka dzɛ kpɛiɔ, dzɛ la mi wa wi nɔm i lia i kimbɔiɔni wɛ.

30 Dzɛkɛh yiɔ yeiɔ lɔ Kimbwili wɛ,

31 wɔ faaɔ a bɛni bɛchi bi yeiɔ wi.

32 Wi ni numki baiɔni i bɛni bɛ bɔ kɔkɛ bɛ Islae, ayakadɛiɔ, ka bɔ tɛ bi kiɛ wɛ,

fɛ ka bɔ dzasi yeli wi bɛni ba bɛ Islae i bɛiɔ.”

33 Ayaka tii wainɔ bɛh nih wainɔ ni wɔkɔ gia yɛ Semeon dzakaki i wainɔ wɛlɛ bɛiɔ, dzaka wɔm bɔ.

34 Wi ka jiɛ Kimbɔiɔsi i bɔ wɛ, dzaka i Meli nih wi a, “Wɔkɔli Nyɔ kɔ wi saiɔbwili lɔ wainɔ wɛlɛ, ndzɛ wi ni fɛ lɛ ka bɛni bɛ Islae bɛduli gbɔyi, ayakalɛ bɛdɔkɔ dzayi bɛiɔ. Wi kɔ kinchɛsi ki gia ka bɛni bi dzakaki gia kɔm wi.

35 Ayakadɛiɔ, ka yɛlɛ bi chusiki gia yɛ bɛni nyu-miki i shɔm yibɔ wɛ. Gia yiwɔ yichi bi fɛ shɔm ya numki ka bɛ bwanɔ bɛh fiɔkɔfi.”

36 A nɔ kɔ jɔbi wiwɔ wɛ, kraɔa widɔkɔ nɔ kɔlɛ bɛ bɔɔɔ wi a, Ana, a num mi wi ntum wi Nyɔ. Wi nɔ kɔ wainɔ Fanuwɛl wi num mi i chwɔɔɔkijunɔ ki Ashɛl wɛ. Kraɔa wiwɔ nɔ kɔ wi jwiɔ lɔ nalɛ. Wi nɔ kɔ num wi fɛ bɛh nyuwi jia nanitanɔ shɔɔ, ayaka nyuwi ka kpi.

37 Wi ka baanɔ mfiɔ kpɛ ɔkwu, wi shi a i junɔ yi fɛni yi gia wɛ kɔksi Nyɔ nchɔkɔ bɛh nshi, wi bam dzaka, tsa. Jia yi nɔ kɔ mbanɔ nyanɔ ntsɔ yinaa (84).

38 A jɔbi wiwɔ wɛ bɔ nɔ dzɛ bɛh wainɔ i junɔ yi fɛni gia wɛ, kraɔa wɛ dzɛ yeiɔ bɔ, ka nya kiyɔɔni i Nyɔ, dzaka kɔm wainɔ wɛlɛ i bɛni bɛchi bɛ bɔ nɔ wɔkɔliki jɔbi wɛ Nyɔ bi tɛiɔ bɛni bɛ Jelusalem i kanɔ yi ɔgɔkɛ wɛ.

39 Jɔbi wə Yɔsɛf bəh Meli nɪ kaasi gia yichi yə bənchi bə Bah nɪ nənki, bə fiəni chu i kwili wibə wə i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wə.

40 Ayaka Waiŋ wiwə ka kəəki kaŋa ŋga, num wi jikə bəh mfi bimum, ayaka kaŋ yi Nyə num i wi wə.

Jisəs tsə baan i juŋ yi fəni yi gia yi Nyə wə

41 Tii Jisəs bəh nih wi nɪ fəki bə yaka tsə i Jelusalem jia yichi i Dzini bi Ntsədan wə.

42 Jɔbi wə Jisəs nɪ buku jia jwəfi ntsə yifa, bə ka chu yaka tsə i Dzini biwə wə asi bə nɪ fəki bə yaka.

43 Si bə nɪ dzi kaasi Dzini biwə, bə bə fiəni kwɛ, waiŋ wə Jisəs ka baan i jum wə i Jelusalem, ayakalə ba wi bəh nih wi kiə kə.

44 Bə ni nyani chəkə bichili, kwaka alə wi kə i mban wi bəni kintəəŋ bə bəh bə nɪ nyaniki. Bə ka yisi i nənki wi i kintəəŋ ki chwəŋkijun kibə wə bəh nséiŋ,

45 ka nəŋ mən, ka fiəni chu i Jelusalem i nəŋ wi fəiŋ.

46 Kaŋ tsə yitali si bə nɪ yisi i nənki, bə yeiŋ wi i juŋ yi fəni yi gia wə, wi num fəiŋ bəh bəni bə lanini, wəkəli bənlani, bikə bəmbikə.

47 Bəni bəchi bə bə nɪ wəkəliki num bəh ŋkanji nalə, wi kiə gia nalə chukuli bəmbikə chəŋ.

48 Si nih wi bəh ba wi yeiŋ wi, dzaka wəm bə nalə. Nih wi ka bəəŋ wi dzaka a, “Waiŋ, wə njiŋsiki nə buku lə? Tséiŋ, buku ba wa si nəŋ wə nalə ka bəh.”

49 Wi chukuli a, “Mbeiŋ si nənki mih kəm nə? Mbeiŋ si kiəki kə a mih kaŋaki i numki i juŋ yi Ba wuŋ wə fa?”

50 Ayakalə, bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki.

⁵¹ Wi ka nyə bəh bə shi tsə i Nasali. Wi tsə ka wəkəki i bə na bindzəŋ. Si gia yiwə nǐ num yakadəŋ, nih wi jiə yi i kiŋkwaka wə ka bə kwakaki yi jəbi wichi.

⁵² Jisəs ka kəki, kaŋa mfi bimum bəh ŋga, Nyə kəŋ wi, bəni tə kəŋ wi.

3

Nlani wi Jəŋ Njulibəkə

(Matiə 3:1-12; Mak 1:1-8; Jəŋ 1:19-28)

¹⁻² A nǐ kə jəbi wə Jəŋ wə waiŋ Sakalia nǐ kə i chwa, ntum wi Nyə dzə i wi. I jia yiwə wə Tibeliu nǐ sakaki ka Nkuŋ wimum i Lum i jia jwəfi ntsə yite. I jəbi wiwə wə Bəntiu Bayle bəŋ sakaki bimum bi tumi ki Judea, Heləd tə saka Galili. Filib wə waiŋnih Heləd nǐ sakaki bimum ki Itulea bəh ki Telakəni, Lisania saka Abilən. A nǐ kə tə i jəbi wiwə wə Anas bəh Kayfas num kifwu ki bətii mfə gia.

³ Si Jəŋ wəkə ntum wi Nyə wiwə, ka nyə tsə i bimum bi tumi bichi biə bi kəmsiki i Bəkə yi Jədan wə, ka fukuki i bəni a bə kwūni shóm yibə, ma ŋgain juli bə i bəkə ka Nyə bi dalinya chu bibə.

⁴ Gia yələ kə asi Isaya mi wi ntum wi Nyə nǐ nyaka i Kiŋwakti ki wə a,

“Ja yi mi wiliki i chwa a,
bə kəiŋsi dzəh yi Bah,
bə lūmsi yi a yi nūm chəŋ,

⁵ bə bi mukuyiki lə ŋkwūŋ yimum bəh ŋgəŋni yichi
ma bə bi jiksi kaŋŋ yichi,

ka yi bi num jiəli yichi,

bə i nani dzəh yi ŋkwuyini ka yi num chəŋ,

bə i jiksi kəŋŋ yichi ka dzəh bi num lə lwεεεε,

6 ka bəni bəchi bi yeiŋ si Nyɔ bwili bəni.”

7 Si Jɔn nɪ fukuki i bɔ yakadəiŋ, mbaŋ wi bəni ka dzə a wi juli bɔ i bəkɔ. Wi dzaka i bɔ a, “Chwəŋkijun ki fákəh, a təfi ndə mbein a mbein yôkə gêin shəm yi Nyɔ yi bəkəsini yə wi bi bəkəsi i mbein, ka mbein dzəki lə a?”

8 Mbein fâki gia yə yi chusiki a mbein kwuni shóm yimbein. Kiə mbein ma dzákaki i gwu yimbein wə a, Ablaham kɔ tii wimbəin. Mih fukuki i mbein a, Nyɔ kələ i fiəni kitəh kələ ki fiəni chu bwa bə Ablaham.

9 Mbein kíəki a, bə kɔ bə jiə lɔ fəkɔ i chwəŋ bi kein wə. Kein yichi yə yi wumki kə mintam mi ndzəŋni, bə bi gba shisi lə yi i kuku, bə kpa i gbuku wə.”

10 Si mbaŋ wi bəni wəkɔ gia yiwɔ yaka, ka bikə i Jɔn a, “Buku kɔ fê na dəiŋ i liə a?”

11 Wi chukuli a, “Mi wə wi kaŋaki bəmbun bəfa wi nyá wimu i mi wə wi kaŋaki kə, ma wə wi kaŋaki biein bidzini wi gâa bəh mi wə wi kaŋaki kə.”

12 Bəni bə kwani kiŋwakti bədəkɔ dzə i wi a wi juli bɔ i bəkɔ mə, ka bikə i wi a, “Mi wi lanini, buku kɔ i fê na dəiŋ?”

13 Wi chukuli bɔ a, “Kiə mbein ki dzô kə kpɔ wi kwani kiŋwakti wi du tsə si bənchi nəŋki.”

14 Bəni bə jum bədəkɔ bəŋ dzə bikə i wi a, “Buku kɔ i fê na dəiŋ?”

Wi chukuli a, “Mbein təkni i lókəki kpɔ i bəni bəh ŋga, bəh i jɪki gia i bəni fun kilɔ. Mbein nŋmki bəh kinsanli i fiəŋ fiə bə gəmki mbein yein.”

15 Si bəni nɪ wəkəli Kimbwili wə Nyɔ nɪ kaka, bɔ ka yisi i kwakaki i shóm yibɔ wə a, jəbi widəkɔ Jɔn kɔ Kimbwili wiwɔ si Nyɔ faan.

16 Jɔn chukuli bɔ a, “Mih kɔ a, juliki mbeɪŋ i bɔkɔ mɛ, ayakalɛ mi wɛ wi gumiki tsɛki mih, keɪŋki wi dzɛ i jum wɛ, mih kpɛɪŋniki kɛ i ŋgwuŋ shi i shwa dzu yi yigvu. Akɔ wi wɛ wi bi juliki mbeɪŋ i Kiŋ'waka ki Baiŋni wɛ bɛh i gbuku wɛ.

17 Wi kaŋa naka i kaŋ i gbɛkɛki gɛŋ yeɪŋ, i juŋni jiɛ i kiba wɛ, i kɔh chi yiwɔ i kpa i gbuku wɛ wi bi nyumi kɛ.”

18 Akɔ lɛ si Jɔn nɪ fukuki ntum wi ndzɔŋni wi Nyɔ i bɛni, chu nya bɔ bɛh nlani i dzɛh yiduli wɛ.

19 Ayakalɛ, wi dzaka i Helɔd mi wi sakani kɔm nɔni ki, tɔyi chwɔŋ ki, kɔm Helɔd nɪ kɔ wi fiɛni dzɔ Helɔdia kpɛ waiŋnih wi i kpɛ wi, ka chu dzaka kɔm gia yichu yiduli yɛ Helɔd nɪ kɔ wi fɛ.

20 Helɔd ka chu bɛkɛli gia yiwɔ, ka dzaka a bɛ kwɛ fɛh Jɔn i juŋ yi nsɛŋ mɛ.

Jɔn juli Jisɛs i bɔkɔ mɛ

(Matiɔ 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Jɔbi wɛ Jɔn nɪ juli kaasi bɛni i bɔkɔ, Jisɛs ka bɔŋ dzɛ tɛ a wi jɔli ŋgain i bɔkɔ mɛ. Si wi juli wi i bɔkɔ mɛ yaka, wi ka tsaki, bɔɔli weli,

22 Kiŋ'waka ki Baiŋni shi dzɛ num i wi wɛ ka kimbwɛsi kimbumi, ja buku i beɪŋ a, “Wɔ kɔ waiŋ wuŋ wi shɔm, mih kɔ bɛh kinsanli nalɛ kɔm wɛ.”

Chwɔŋkijun ki bɛ Jisɛs

(Matiɔ 1:1-17)

23 Jɔbi wɛ Jisɛs nɪ buku ka jɪa mbanɕtia, wi ka yisi nɔm wi. Bɛni nɪ kwakaki a wi kɔ waiŋ Yɔsɛf, Yɔsɛf wiwɔ num waiŋ Eli.

24 Eli nɪ kɔ waiŋ Matat, Matat num waiŋ Lɛwi, Lɛwi num waiŋ Mɛlki, Mɛlki num waiŋ Janay, Janay num waiŋ Yɔsɛf.

25 Yəsef wələ nı kə waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Eməs, Eməs num waiŋ Naum, Naum num waiŋ Esli, Esli num waiŋ Nagay.

26 Nagay nı kə waiŋ Mat, Mat num waiŋ Matatia, Matatia num waiŋ Semein, Semein num waiŋ Yəsek, Yəsek num waiŋ Jəda.

27 Jəda nı kə waiŋ Jəanan, Jəanan num waiŋ Lesa, Lesa num waiŋ Selubabel, Selubabel num waiŋ Shiltia, Shiltia num waiŋ Neli.

28 Neli nı kə waiŋ Melki, Melki num waiŋ Adi, Adi num waiŋ Kəsam, Kəsam num waiŋ Elmadam, Elmadam num waiŋ El.

29 El nı kə waiŋ Yəshwa, Yəshwa num waiŋ Eliesa, Eliesa num waiŋ Yəlem, Yəlem num waiŋ Matat, Matat num waiŋ Ləwi.

30 Ləwi nı kə waiŋ Semeən, Semeən num waiŋ Juda, Juda num waiŋ Yəsef, Yəsef num waiŋ Yənam, Yənam num waiŋ Eliakim.

31 Eliakim nı kə waiŋ Melia, Melia num waiŋ Mena, Mena num waiŋ Matata, Matata num waiŋ Natan, Natan num waiŋ Dəbit.

32 Dəbit nı kə waiŋ Jese, Jese num waiŋ Jəbet, Jəbet num waiŋ Bəas, Bəas num waiŋ Sala, Sala num waiŋ Nashən.

33 Nashən nı kə waiŋ Aminada, Aminada num waiŋ Admin, Admin num waiŋ Alni, Alni num waiŋ Eslən, Eslən num waiŋ Beles, Beles num waiŋ Juda.

34 Judas nı kə waiŋ Yakəb, Yakəb num waiŋ Ayjik, Ayjik num waiŋ Ablaham, Ablaham num waiŋ Tela, Tela num waiŋ Naəl.

35 Naəl nı kə waiŋ Selug, Selug num waiŋ Leu,

Leu num waiŋ Bελεγ, Bελεγ num waiŋ Εβε, Εβε num waiŋ Shεla.

³⁶ Shεla nŋ kɔ waiŋ Kaynan, Kaynan num waiŋ Alfasad, Alfasad num waiŋ Shεm, Shεm num waiŋ Nɔa, Nɔa num waiŋ Lamek.

³⁷ Lamek nŋ kɔ waiŋ Metusela, Metusela num waiŋ Εnɔk, Εnɔk num waiŋ Jalεδ, Jalεδ num waiŋ Malalεl, Malalεl num waiŋ Kaynan.

³⁸ Kaynan wεlε nŋ kɔ waiŋ Εnɔsh, Εnɔsh num waiŋ Set, Set num waiŋ Adam, ayaka Adam num waiŋ Nyɔ.

4

Satan mɔmsi Jisɔs

(Matio 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Jisɔs nŋ fiɛni i Bɔkɔ yi Jɔdan wε, num wi jikε bεh Kin'waka ki Baiŋni. Ki dzɔ wi, wi nyε tsε i nɔki chwa.

² Wi nŋ kɔ feiŋ i kaŋ wε mbaŋnyani ŋkpeli mɔmsi wi, wi dzi kε feiŋ. Asi yεmaka nŋ tsε i kiŋgɔksi wε dzɔŋ bε wɔɔ wi.

³ Nkpeli ka dzaka i wi a, “Wɔ kabε num waiŋ Nyɔ, dzaka la a tεh wεlε fiɛni chũ dzεiŋ.”

⁴ Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ num bε nyaka a, ‘Mi nɔki kε a kɔm bε dzεiŋ shεŋ.’ ”

⁵ Nkpeli chu dzɔ Jisɔs feiŋ yaka tsε bεh wi i di bidɔkɔ wε, chusi bεntɔŋ bεchi i bitumi bichi wε i fa kuku i wi. Jisɔs ka yeiŋ lε wεεεs.

⁶ Ayaka wi ka dzaka i wi a, “Bε nŋ nya lε bεntɔŋ bε mbi wεlε i mih bεchi, a na ndε wε mih kɔŋki mih nya i wi. Mih ni nya lε ki i wɔ ma wɔ sakaki, kaŋa mbum bεh ŋga biwɔ bichi.

7 Yi kɔ a wɔ kɔksi mih, ka mih ni nya biɛiŋ bichi i wɔ.”

8 Jisɔs chukuli i wi a, “Yi kɔ num bɛ nyaka a, ‘Wɔ kɔksiki Bah Nyɔ wa, ma wɔ nɔmki a wi shɛŋ.’ ”

9 Nkpɛli ka dzɔ tsɛ bɛh wi i kwili wi Jelusalem wɔ, ka tɔm wi i fwu wi juŋ yi fɛni yi gia wɔ, dzaka i wi a, “Wɔ kabɛ num Waiŋ Nyɔ, jɛŋ shɪ la fa,

10 kɔm yi kɔ bɛ nyaka a, ‘Nyɔ ni dzaka i bɛchinda bu a bɔ tɔkni bɛh wɔ.’

11 Ayaka yi chu num bɛ nyaka a, ‘Bɔ ni kwa wɔ maka wɔ chɔkɔ gbu wa i tɛh wɔ.’ ”

12 Jisɔs chukuli i wi a, “Kiŋwakti ki Nyɔ dzakaki tɛ a, ‘Ma mɔmsi Bah Nyɔ wa.’ ”

13 Jɔbi wɔ nkpɛli nɪ mɔmsi kaasi Jisɔs i dzɛh yichi yɛ wi nɪ nɛŋki, wi nyɛ ka wɔkɔliki jɔbi widɔkɔ.

Jisɔs yisi nɔm wi i Galili

(Matiɔ 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Jisɔs ka nyɛ fiɛni chu i Galili, num wi jikɔ bɛh ŋga bi Kiŋ'waka ki Baiŋni. Ntum kɔm wi wan tsɛ i bimbɔ bi tumi bichi wɛ feiŋ.

15 Wi nɪ laniki bɛni i juŋ yi tsani wɛ, bɛni bɛchi kɔksi wi.

Bɛ mɛŋni Jisɔs i di bibɔ wɛ i Nasali

(Matiɔ 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Jisɔs ka nyɛ dzɛ i Nasali i kwili wɛ wi nɪ kɔ yaka yeiŋ. Ayaka a bi dzɛ num chɔkɔ bibɔ bimbam, wi nyɛ tsɛ i juŋ yi tsani wɛ, asi wi si fɛ. Wi dza num i bɛiŋ i fa Kiŋwakti ki Nyɔ.

17 Bɔ ka nya wi bɛh kiŋwakti ki Isaya mi ntum wi Nyɔ nɪ nyaka. Wi shwa tseiŋ di biɛ bɛ nɪ nyaka a,

18 “Kiŋ'waka ki Bah Nyɔ kɔ i gwu yiŋ wɛ,

kɔm wi kɔ wi babwili mih,
 a mih dzê lâka ntum wi ndzɔŋni i bəni bə kifuu.
 Wi faaŋ mih a mih dzê,
 lâka i bəni bə bɔ kɔ i juŋ yi nsəŋ mə,
 a bə bi bwiliki lə bɔ,
 ma mih bi fiəni dzákəh yi bimfəkə ma yi bi wɛli
 gwu.

Wi faaŋ tə mih a mih dzê,
 bwili bəni bu bə bə chəbsiki bɔ i nsəŋ wə,
 19 i chu laka tə a jia dzə kpein
 yə Bah ni kwasi nshein i bwili bəni bu,
 ma bɔ bi kəksiki wi.”

20 Si Jisəs fa kaasi, fiəni kii kinwakti kiwə nya i mi
 wə wi ni jiəki bi, ka num i kuku. Bəni bəchi bə bɔ ni
 kɔ fein i juŋ yi tsani yiwə wə lumsi dzákəh i gwu yi
 wə.

21 Wi yisi i dzakaki i bɔ a, “Gia yə mbein wəkɔ i
 Kinwakti ki Nyɔ kələ wə yi dzə kpein ŋkəŋ daiŋ.”

22 Bəni wəkəli yi lə, yi ndzəŋ i bɔ nalə, bɔ num bəh
 ŋkaŋyi ka dzakaki kɔm bə ndzaka wi ndzəŋni wə
 wi bukuki i dzaka ki wə. Ayakalə, ka yisi i mənki,
 bikəyi a, “Wələ kɔ a waiŋ Yəsəf wə a?”

23 Jisəs ka dzaka i bɔ a, “Asi kəkə gia yi mənini
 a mbein ni ti lə ndi kɔm mih a, ‘Mi wə wi chukuki
 bəni, chūku gwu ya.’ Mbein ni dzaka a, ‘Gia yə
 buku ni wəkɔ a wə ni fə i Kafanaum, fê tə yi fa i wa
 wa.’ ”

24 Jisəs chu dzaka i bɔ a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbein
 a, bə məŋ dəkə i kəksi mi wi ntum wi Nyɔ i tumi ki
 wə.

25 I yi ŋkəŋ wə, mih fukuki i mbein a, a ni kɔ i jəbi
 wi mi wi ntum wi Nyɔ wə Elaja, dzaŋ ni num baan
 i bein i jia wə yitali bəh kifiaŋŋ kisə, ayaka dzəŋ

kwa tumi kichi. I jɔbi wiwɔ bəkanja bəŋkwu bəduli num feiŋ i tumi ki Islae wə.

²⁶ Nyɔ nɪ ka faaŋ dəkə Elaja i mi widəkə feiŋ i bɔ, wi nɪ faaŋ lɔ wi a num i kpə ŋkwu wi Dzalafat, i tumi ki Sidɔn wə.

²⁷ A nɪ kɔ i jɔbi wi mi wi ntum wi Nyɔ Elisha, bəni bə Islae bəduli kaŋa jwəiŋ yi kumyini yiduli, mi widəkə i bɔ wə nɪ ka bɔiŋ. A kɔbi shəŋ a Naman wi mbəŋ wə mi wi Silia, bə nɪ chuku wi, wi baiŋ.”

²⁸ Si Jisɔs dzaka yakadəiŋ, bəni bəchi bə bɔ nɪ kɔ i juŋ yi tsani wə, wəkə yaka, bɔ bəksi tɔɔ na bəh ŋga.

²⁹ Bɔ dza beŋ ka chini wi, buku bəh wi i kwili kintəŋ, ka tsə buku i dzaka ki kaŋŋ wə i di biə bə nɪ maa gɔksi kwili wiwɔ bə nɔ feiŋ, ka bə nəŋ i chini shi wi a wi gbɔ bəh fwu.

³⁰ Ayakalə, wi tsə tɔli i bɔ kintəŋ ka tsəki mfih.

*Jisɔs bwili kiŋ'waka kichu i gwu yi mi wə
(Mak 1:21-28)*

³¹ Jisɔs ka nyə shi tsə i Kafanaum, i kwili widəkə wə i Galili. A num i chəkə bimbam wə, wi tsə ka laniki bəni i juŋ yi tsani mə.

³² Bəni bəwə bəchi wəkə, num bəh ŋkaŋyi i nlani wiwɔ wə, kəm nlani wiwɔ nɪ kaŋaki lə ŋga.

³³ Mi widəkə num i juŋ yi tsani yiwɔ mə, kiŋ'waka kichu num i gwu yi wə. Wi ka wiliki ja yaka beŋ a,

³⁴ “Yəbɛɛy Jisɔs wi Nasali, wə nəŋki nə i buku wə a? Wɔ dzə lɔ i bəkəli buku a? Mih kiəki lə mi wə wɔ kɔ wi. Akə wə wə wə baiŋki, a num wə wə wə nyə i Nyɔ wə.”

³⁵ Jisɔs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwɔ, dzaka a, “Kpɪchumi məŋ, bŭku i mi wələ mə.” Ayaka ki ka giŋ təkə wi i kuku i bəni kintəŋ, ka buku i gwu yi mə, ayakalə ki nəki beŋsi kə wi.

³⁶ Bəni bəchi yeiŋ yakadəiŋ, dzaka wəm bə. Bə ka mənki, bikəyi a, “Wələ ndzaka kə winaiŋ lə mi wələ kaŋaki a? Wi kaŋaki ŋga biə bi kə bimum i kaŋyi biŋ'waka bichu bi buku i gwu yi bəni wə.”

³⁷ Ntum wiwə kəm Jisəs waŋ tsə i bidi bichi wə i kimbu kə wə feiŋ.

Jisəs chuku bəni bəduli

(Matiə 8:14-17; Mak 1:29-39)

³⁸ Jisəs dza buku i juŋ yi tsani yiwə mə, ka tsə liə i Samən dzu. A ni kə nih kpə Samən gweiŋ bəh gwu yi yakani yiləkəli. Bə tsa a Jisəs gəmti wi.

³⁹ Wi ka tsə i di biə wi ni nəki, num i wi beiŋ, kaŋyi jweiŋ yiləkəli yiwə. Yi ka bee wi, wi bənih. Akisəkə, kpaŋa wiwə ka dza beŋ, tseiŋ fiŋ fidzini nya bə dzi.

⁴⁰ Si jəbi ni shiki tsəki, bəni bəchi bə bə ni kaŋaki bəni bə bə gweiŋki bəh jweiŋ chi chi, ka dzəki dzəki bəh bə i Jisəs. Wi ka kəmyiki bə bəchi bə bənih.

⁴¹ Bəchinda bə Satan ka bukuyiki tə i gwu yi bəni bəduli bədəkə wə, wili a, “Wə kə waiŋ Nyə.” Ayakalə, Jisəs kaŋyi a bə ma dzəkəki, kəm bə ni kiə Jisəs a akə Kimbwili wə Nyə ni kaka.

⁴² Si chəkə ni buku wə, Jisəs buku tsə i kwili widəkə wə wi mbəŋ. Bəni ni baŋ yisi i nənki wi. Jəbi wə bə ni yeiŋ wi, wi ni nənki lə i nyə i kwili wiwə wə. Bə ka məmsiki dzəh a wi baŋ bəh bə.

⁴³ Ayakalə, wi nəiŋ ka dzaka i bə a, “Mih kaŋaki i fuku ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə i kwili widəkə wə tə, kəm akə gia yə Nyə faaŋ mih a mih dzə fə.”

⁴⁴ Wi ka dza tsə ka nyaniki fukuki ntum wi ndzəŋni wiwə i juŋ yi tsani wə i tumi kiwə wə kichi.

5

*Jisəs bəəŋ bwa bu bə mbaŋ bə ninshij
(Matiə 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ A nŋ kə chəkə bidəkə, Jisəs num kəmsi i bəkə yi Genesalet wə, num bəni fiəli baŋ wi faaŋni, ka wəkəliki gia yi Nyə.

² Wi dza yeiŋ bəŋgwuki bəfa i bəkə kpəŋ, num bəni bə bə nŋ kaŋaki bəŋgwuki bəwə, buku ka bə wəkəki gi yibə.

³ Ayaka wi tsə liə i ŋgwuki widəkə wə, a num wi Samən, wi dzaka i wi a, wi chŋni liə tsə bəh wi i bəkə twəsi. Ayaka wi chini, Jisəs ka num yeiŋ ka laniki bəni bə bə nŋ kə i kpa.

⁴ Si wi nŋ lani kaasi, ka dzaka i Samən a, “Nāa liə tsə i limi beiŋ ma mbeiŋ tūm gi yimbəiŋ, ma mbeiŋ ni kwa bwókə.”

⁵ Samən chukuli a, “Tikwili, buku si nə a beiŋ i tumki gi chəkə wə, ayakalə buku nəki kwa kə fiəŋ fidəkə. Si wə dzaka yaka, mih ki tumki lə.”

⁶ Bə tsə tum, ka kwa bwókə yiduli, yi shi lə shiiim, jəbi wə bə nŋ nəŋki i bwili gi yibə yi ka nəŋki i təiŋyi.

⁷ Ayakadəiŋ, bə lasi bəni bəbə bə mbaŋ bəŋgwuki bədəkə, a bə dzə gāmti bə. Bə ka dzə bwili bwókə yiwə yi jikə i bəŋgwuki bəbə wə, bə ka nəŋki i mini i bəkə.

⁸ Jəbi wə Samən Bitə yeiŋ gia yiwə yaka, ka tsə tum binyu i Jisəs nshij dzaka a, “Mih tsaki wə Bah, dzə nyə mfia fa i mih kpəiŋ, kəm mih kə mi wichu.”

⁹ Wi nŋ dzaka yakadəiŋ, kəm wi bəh bəni bu bə mbaŋ nŋ yeiŋ bwókə yə bə nŋ kwa, dzaka wəm bə.

¹⁰ Ayaka ki wəm tə Jəm bəh Jən bwa bə Sebide bə nŋ kə i mbaŋ wi Samən wə. Jisəs dzaka i Samən a, “Ma lwāki. I yisi i liə i tsə, wə ni kwāki num lə bəni.”

11 Si bə wəkə yakadəiŋ, ka bwili bəŋgwuki bəbə i kpa, bee biəiŋ bichi ka biəliki wi.

Jisəs chuku mi wi jwəiŋ yi kumyini
(*Matiə 8:1-4; Mak 1:40-45*)

12 A dzə num i jəbi widəkə wə, Jisəs num i kwili widəkə wə, mi widəkə num feiŋ num jwəiŋ yi kumyini dzi kaasi wi. Asi mi wiwə yeiŋ Jisəs, ka dzə gbə i wi nshiŋ, tsa wi, “Bah, wə kabə kəŋki wə fə mih baiŋ.”

13 Jisəs nani tseiŋ yi ka kəm wi, dzaka a, “Mih kəŋki lə, bənih ma wə bəiŋki.” Akisəkə, jwəiŋ yi kumyini yiwə kaa.

14 Jisəs ka kiŋ i wi a, “Təkni ma fuku i mi widəkə. Ayakalə, tsə chūsi gwu ya i tii mfə gia, ma wə ka nyā kinya kə Muses nī dzaka a mi kaŋaki i nyā i chusi i bəni a, ŋgaiŋ bənih i jwəiŋ yələ wə ka baiŋ.”

15 Jisəs nī kiŋ i mi wiwə yaka, gia yiwə kəm Jisəs ka chu waŋ tsə lə, mbaŋ wi bəni bəduli ka juŋniki dzəki i wəkəki nlani wi, bə a wi chukuki jwəiŋ yibə.

16 Ayakalə, Jisəs si dza bee bə wi tsə i chwa i tsaki.

Jisəs chuku mi num wi kpi wa wimu
(*Matiə 9:1-8; Mak 2:1-12*)

17 A num chəkə bidəkə Jisəs lani bəni, ŋga bi Nyə num i gwu yi wə i chuku jwəiŋ yeiŋ. Bəfalasi bəh bəni bə bə nī laniki bəŋchi bə Nyə num feiŋ, num bə nī buku i bidi bichi wə i Galili bəh i bimbu bi Judea wə bəh bi Jelusalem.

18 Yi dzə num a bəni bədəkə nī kə bə buŋ mi i kimbuŋ wə ka dzəki, num wi kpi wa wimu. Bə nī nəŋki a bə dzə liə bəh wi i dzu i nəsɪ i Jisəs nshiŋ.

19 Ayakalə, bə nəki kaŋa kə dzəh, kəm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bə ka yaka num i fwu wi juŋ beŋ,

tə kiyəə, shisi shi mi wiwə i bəni kintəəŋ i Jisəs nshin i wəkə gia yə wi ki dzakaki.

²⁰ Si Jisəs nī yeiŋ a bəni bəwə jiə shóm yibə i wi wə, wi ka dzaka i wi a, “Nseiŋ wuŋ, mih dalinya lə chu bia.”

²¹ Bəni bə bə nī laniki nnyaki bənchi bə Nyə, bəh Bəfalasi bə, ka yisi i wamki dzakaki a, “Wələ fa kə fində wi dzə di bi Nyə a? Akə ndə wə wi kə i dalinya chu, kəbi a Nyə shəŋ a?”

²² Jisəs kīə gia yə bə chumyiki dzakaki, wi bikə i bə a, “Mbeiŋ biələ binkwaka kaŋaki i shóm yimbeiŋ wə lə kəm nə a?”

²³ Yə yi bəniki i dzaka kə yi naiŋ, i dzaka a mih dalinya lə chu bi mi wələ, ma i dzaka a wi dzā beiŋ wi nyāni a?

²⁴ Ayakalə, mih ki chusiki lə i mbeiŋ i liə a mi wə yeli wi kə Waiŋmi kaŋaki lə ŋga i fa kuku, i dalinya chu.” Ayaka wi ka dzaka i mi wə wi nī kə wi kpi wa wimu a, “Mih dzakaki i wə, dzā beiŋ, dzō kimbun ka wə tsəki i wə dzu.”

²⁵ Akisəkə, wi dza beiŋ num i bəni nshin, ka dzə naka kə wi nī nək i yeiŋ wə ka tsəki i wi dzu, tumyi bikum bi Nyə.

²⁶ Bəni yeiŋ yaka, dzaka wəm bə, bə num bəh ŋkaŋyi, ka chəŋyiki Nyə ka dzakaki a, “Buku si yeiŋ gia yi kaŋyini daiŋ.”

Jisəs bəəŋ Ləwi

(Matio 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Jisəs dza buku feiŋ ka nyə. Si wi shiki tsəki, wi yeiŋ mi widəkə a num mi wi kwani kiŋwakti, bə bəəŋ wi a Ləwi, wi num i di bi, bi nəm wə. Jisəs dzaka i wi a, “Bīəli mih.”

28 Ayaka Lɛwi dza beɪŋ, bee bieɪŋ bi bichi ka biəliki Jisəs.

29 Lɛwi ka bi fə dzini bimbum i wi dzu i laŋki Jisəs. Mbaŋ wi bəni bə kwani kiŋwakti ni kwu feiŋ, bəh chiŋni bəni bədəkə, num i kibaŋ kidzini wə ka dziki bəh wi.

30 Bəfalasi bəh mbaŋ wi bəni bə bə nɪ laniki bənchi bə Nyə, ka yisi i shwiŋyiki kəm bwa bə mbaŋ wi Jisəs, dzakayi a, “Akə kəm nə mbeiŋ dziki, mbeiŋ mu bəh bəni bə bə kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkə a?”

31 Jisəs chukuli i bə a, “Bəni bə bə kə bəh gwu yiləkəli si nəŋ kə mi wi tsa. Asi nəŋ num bə bə gweɪŋki.

32 Mih ka dzə dəkə i bəəŋ bəni bə bə kə chəŋ. Mih dzə i bəəŋ num bəni bə bə kə bəchu ka bə kwuni i shóm yibə wə.”

*Bə bikə i Jisəs kəm mbam wi dzaka
(Matiə 9:14-17; Mak 2:18-22)*

33 Bə bikə i Jisəs a, “Bwa bə mbaŋ bə Jəŋ Njulibəkə si kəmsi bam lə dzaka tsa, a num ayaka si bwa bə mbaŋ bə Falasi nɪ fəki, ayakalə mba baan a dziki a dzini mu.”

34 Jisəs chukuli i bə a, “Bə kələ i laka bəni i dzini bi miŋkpaŋa wimfiaŋ wə, bə dzə, ma mi wiwə nɪ fiəni fə a bə bamki dzaka, ti bini keiŋ feiŋ bəh bə a?”

35 Ayakalə, kaŋ dzəkə lə yə bə bi dzə bwili nyum miŋkpaŋa wiwə i bə, ma bə bi ka yisi i bamki dzaka i jəbi wiwə wə.”

36 Wi chukuli bəh ndi widəkə i bə a, “Mi kəkə wə wi kə i taŋa mbuŋ wimfiaŋ i kwəyi i wikpu wə. Wi ka fə yakadəiŋ, yi ni numki a wi taŋa bəkəli

kinchumni kimfianj kə. Ki kəbi i ni kpeinj bəh kikpu kə lij.

³⁷ Mi mən̄j i dzə mbih mimfianj, i jiə i kingəə kikpu mə,* wi ka fə yakadəinj, mbih mimfianj miwə ni biən̄jə, mə ni wəə kingəə kikpu kiwə, ma mbih miwə ni laka kilələ.

³⁸ Yi ndzənjni kə a, bə kanjaki i jiə mbih mimfianj num i kingəə kimfianj wə.

³⁹ Mbəinj kiəki tə a, mi mən̄j i muki mbih mi biəni, a wi chu kənjki mimfianj, ma wi ni kənjki a mi biəni mə.”

6

Jisəs fuku baiŋsi kəm chəkə bimbam (Matiə 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ A n̄i kə i chəkə bimbam bidəkə, Jisəs bəh bwa bu bə mbanj n̄i nyaniki tsəki i khə wi gəj widəkə wə. Bwa bu bə mbanj dza yisi i təinjyiki kifwu ki gəj fiksi i bə kanj dzi.

² Bəfalasi bədəkə yeinj yaka, bikə a, “Akə kəm nə mbəinj fəki gia yə bənchi kənjki kə a mi fəki i chəkə bimbam wə a?”

³ Jisəs bəj bikə tə i bə a, “Mbəinj ka num fa dəkə i Kinwakti ki Nyə wə si dzəj n̄i wəəki N̄kuŋ Dəbit bəh mbanj wi, wi fə a?”

⁴ Wi n̄i liə i junj yi Nyə wə dzə bləd wə bə n̄i baa jiə a akə wi Nyə, dzi ka nya tə mbanj wi, a n̄i kə nchi i mi i dzī bləd wiwə a kəbi a bətii mfə gia.”

⁵ Jisəs ka dzaka kaasi i bə a, “Mi wə yeli wi kə Wainjmi, akə tikwili wi chəkə bimbam.”

Jisəs chuku mi i chəkə bimbam wə

---

* **5:37** Kingəə ki mbih kələ kə bə keinjsi bəh dzu yi nyam.

6 Aka bi chu num chəkə bimbam bidəkə, Jisəs tsə liə i juŋ yi tsani wə i lani bəni. Mi widəkə num feiŋ num kimbu ki ki tseiŋ yiləkəli kpi.

7 Bəni bə bə nī laniki bənchi bə Nyə bəh Bəfalasi yisi i nəŋki gia yə bə ki jiəki i Jisəs fuŋ. Bə ka bwan dzəkəh i wi wə i yeiŋ a wi ni chuku lə mi wiwə i chəkə bimbam wə a.

8 Jisəs kiə gia yə bə nī finiki bəh yi, wi dzaka i mi wə tseiŋ yi nī kə yi kpi a, “Dzā bēiŋ, dzə nūm fa.” Wi ka dzə numbeiŋ.

9 Jisəs bikə i bə a, “Mih bikəki num i mbeiŋ a, gia yə bənchi bumki a mi kələ i fê i chəkə bimbam wə kə yi naiŋ? I fê ndzəŋni, ma i fê chu a? I gāmti mi, ma i wə a?”

10 Wi tseiŋ tali bə bəchi i shi cheiŋ, ka dzaka i mi wiwə a, “Nāni tseiŋ ya.” Wi nani, yi kaa ka bənih.

11 Ayakalə, yi ka nya lə ŋgəkə i shóm yi bəni bəwə wə, bə ka yisi i sisiki keiŋsi si bə ki fəki bəh Jisəs.

*Jisəs sabibwili bwa bu bə ntum jwəfi ntsə bəfa
(Matiə 10:1-4; Mak 3:13-19)*

12 A nī kə a kaŋ yiwə wə, Jisəs nyə yaka i ŋkwuŋ wə i tsə tsa, wi nī baŋ feiŋ a tsaki Nyə chəkə wə.

13 Si chəkə wə, wi bəŋ bəmbiəli bu, bə dzə. Wi sabi bədəkə jwəfi ntsə bəfa bəŋ bə a bwa bu bə ntum.

14 Kiyeli ki bəni bəwə nī kə: Samən wə wi nī nya yeli wi widəkə a Bitə, bəh Andulu wə waiŋnih Samən. Bədəkə num Jəm, Jən, Filib, Batələmu,

15 Matiə, Təməs bəh Jəm wə waiŋ Alfiyus, Samən wə wi nī kə mi i mbaŋ wi Bədzələt,*

* **6:15** Dzelot nī kə Bəju bə bə nī təbiki tumi kibə, i bwili tumi kiwə i ŋgəkə wə i kaŋ yi bəni bə Lum wə.

16 Judas wə waiŋ Jem bəh Judas Iskaliot wə wi nŋ tsə taŋni Jisəs.

Jisəs lani ka chu chuku bəni
(Matio 4:23-25)

17 Si wi sabi bə yakadəiŋ, bəh bə bəchi ka nyə shi dzə. Si bə shi dzə wi num i baa wi di wə, bəh bwa bu bə mbaŋ bə bəh bə nŋ kə bə si num feiŋ bəh mbaŋ wi bəni wimbun bə bə ni kwu feiŋ bəduli, num bə buku dzə i Judea bəh i Jelusalem wə. Bəni bədəkə nŋ nyəki dzəki i bidi biə bi kə kəmsiki i kinchwə kimbun wə ka Taya bəh Sidən.

18 Bə nŋ dzə i wəkə nlani wi Jisəs, a wi bəŋ chūku tə jwəiŋ yibə. Bəni bə biŋ'waka bichu nŋ nyaki ŋgəkə i bə, nŋ dzəki tə wi bwili biŋ'waka biwə i bə wə.

19 Ayaka bəni bəchi ka jwəki i kəm i wi wə, kəm ŋga biə bi nŋ bukuki i wi wə, nŋ chukuki lə bəni bəchi bə bə nŋ kəmyiki wi.

Kimbəiŋsi bəh nshəiŋ
(Matio 5:1-12)

20 Jisəs dza tseiŋ tali bəni bu bə mbaŋ dzaka i bə a,

“Kimbəiŋsi kimbun kə kimbəiŋ bə kifuu,
kəm ŋkuŋ bi Nyə kə bimbəiŋ.

21 Kimbəiŋsi kimbun kə kimbəiŋ bə mbəiŋ kpiki dzəŋ i liə,

kəm Nyə bi fə lə ma mbəiŋ bi fwuli.

Kimbəiŋsi kimbun kə kimbəiŋ bə mbəiŋ dəki i liə,
kəm mbəiŋ bi suŋəyiki lə.

22 Kimbəiŋsi kimbun kə kimbəiŋ, i jəbi wə mbəiŋ biəli mi wə yeli wi kə Waiŋmi, ayaka bəni baiŋŋ mbəiŋ, kəŋŋ bwili mbəiŋ i mbaŋ wibə wə, təyi mbəiŋ chu nya kiyeli kichu i mbəiŋ.

23 Jɔbi wə yi bi numki yakadəiŋ, mbeiŋ bi numki bæh kinsanli i chəkɔ biə yi bi numki i mbeiŋ, ma mbeiŋ bi ka lanŋi, biŋ, wəkɔ ndzəŋni, kəm mmakti wimbəiŋ widuli kɔ i tumi ki beŋ wə. Mbeiŋ kɪəki a, akɔ asi bətii tii bəbɔ nɪ chəbsiki bəni bə ntum bə Nyɔ i kikpu wə.

24 Ayakalə, Ngəkə wimbum kɔ i mbeiŋ, bəni bəmbum,
kəm ndzəŋni bibɔ bi kaaki num a fa kuku.

25 Ngəkə wimbum kɔ i mbeiŋ, bə kitəɔ kibɔ kɔ kifwuli i liə,
kəm bɔ bi kpiki lə dzəŋ.

Ngəkə wimbum kɔ i mbeiŋ, bə mbeiŋ sunuki i liə,
kəm mbeiŋ bi dəkɪ lə chuŋsi kifwu kimbeiŋ.

26 Ngəkə wimbum kɔ i mbeiŋ, i jɔbi wə bəni bəchi kɔksiki mbeiŋ. Mbeiŋ kɪə a, yi kɔ asi bətii tii bəbɔ nɪ kɔksiki bəni bəntəkə bə bɔ nɪ nyiki ntəkə a bɔ kɔ bəni bə ntum bə Nyɔ.

*Kəŋ bəmbaiŋni ba
(Matɪɔ 5:38-48)*

27 Ayakalə, mih fukuki i mbeiŋ bələ mbeiŋ wəkɔliki gia yə mih dzakaki a, mbeiŋ kəŋki bəni bə bɔ baiŋŋki mbeiŋ, mbeiŋ fəki num gia yindzəŋni i bə bɔ baiŋŋki mbeiŋ.

28 Mbeiŋ tsá a Nyɔ faaŋ kimbəiŋsi i bəni bə bɔ tsaki a loiŋ kwaki mbeiŋ, mbeiŋ chu tsá i bə bɔ chəbsiki mbeiŋ.

29 Mi ka tweiŋ wə i kimbaŋ wə, wə fiəni kidəkɔ kə, wi tweiŋ kaasi. Ayaka mi ka ba dzɔ mbuŋ wa wi nimbeiŋ, wə bēe wi dzɔ kaasi wi numə.

30 Nyá na ndə wə wi nywa fiəŋ i wə, ayaka mi ka dzɔ biəŋ bia, kiə wə ki fiəni bikə kə.

31 Mbeinj fâki gia i bəni, asi mbeinj kəŋki a bə fâki tə i mbeinj.

32 Mbeinj ka kəŋki a bəni bə bə kəŋki mbeinj, gia yə bə bi kəksi mbeinj yeinj kə yi naij? Na bəni bəchu si bəŋ fə kə ayaka tə a? Bə kəŋki tə a bə bə kəŋki bə.

33 Mbeinj ka fəki ndzəŋni a bəni bə bə fəki tə i mbeinj, gia yə bə bi kəksi mbeinj yeinj kə yi naij? Na bəni bəchu si bəŋ fə kə a yakadəinj a?

34 Mbeinj ka fwasiki biəinj i bəni bə mbeinj yeinjki a bə kələ i chukuli bi, gia yə bə bi kəksi mbeinj yeinj kə yi naij? Bəni bəchu tə si fwasi lə biəinj i nseinj yibə kəm bə kiəki a bə bi chukuki lə bichi.

35 Yi kə chəŋ a mbeinj kəŋki bəni bə bə bainki mbeinj, mbeinj fâki num gia yindzəŋni i bə, mbeinj ma fwāsiki biəinj i bəni bəh kiŋkwaka i bi fiəni kwati. Ayakadəinj, mbeinj bi ka kwati mmakti wimbəinj wimbum, ma mbeinj ka bi num bwa bə Nyə wə wi kə Fwu wi Biəinj Bichi wə. Kəm yi kə tə ayaka si wi fəki gia yindzəŋni i bəni bə bə bukuki bəh dzəkəh, bəh bə bə kə bəh shóm yichu.

36 Mbeinj kwāsiki nsheinj i bəni wə, asi Ba wimbəinj wə wi kə i bəəli beinj kwasiki tə i bəni.

*Kiə mi ki saka kə widəkə
(Matiə 7:1-5)*

37 Kiə mbeinj ki saka kə bimfə bi bəni bədəkə, ka Nyə bi ma saka tə bimbeinj. Kiə mbeinj bi ma bwāŋki gvu i bəni bədəkə cheinj a bə līə i ŋgəkə wə, ka Nyə tə bi ma bwan gvu i mbeinj chəŋ. Mbeinj dālinyaki chu bi bəni bədəkə, ka Nyə tə bi dalinya bimbeinj.

38 Mbeinj nyā kinya i bəni, Nyə bi nya tə i mbeinj. Ka Nyə bi bə nya wi fəkə ndzəŋ nalə wi chəŋ, wi nəŋni ka bi shukuki i kuku.

Fieɲ fiə mi wiwə fəkə biɛɲ bi yeɲ kə fi Nyə bi fiəni fəkəki yeɲ i nya i mi wiwə.”

³⁹ Jisəs chu ti bə bəh ndi widəkə a, “Kimfəkə kidəkə kə i chusi dəɲ dzə i kidəkə a? Wi ka məm bə bəchi ma ni gbəyi i fəɲ mə a?

⁴⁰ Mbɛɲ kɪəkɪ a wain wi kinwakti kəkə tsə mi wi wi lanini. Ayakalə, jəbi wə wi ka lani kiə kaasi, ma wi numki aka mi wə wi lani wi.

⁴¹ Akə kəm nə wə tseɲki shəkə yi kpeɲ i dzəkəh wi wainnah wə, ayakalə wə yeɲ kə kimfun ki kpeɲ kə ki kə i ɲ'wa dzəkəh wə a?

⁴² Wə kə i dzaka dəɲ i wainnah a, ‘Wainnih nūm ma mih bwili shəkə yi kpeɲ i dzəkəh wa mə,’ ayakalə kimfun ki kpeɲ num i ɲ'wa dzəkəh wə a? Wə kə mi wə wi chusiki gwu! Yisi bwili kimfun ki kpeɲ kə ki kə i dzəkəh wa wə, na ka wə ni yeɲ ndzəɲ shəkə yi kpeɲ yə yi kə i dzəkəh wi wainnah wə i bwili.”

*Bə si kiə kpeɲ i mintam wə
(Matio 7:16-20)*

⁴³ Jisəs chu dzaka a, “Yi kə a, kpeɲ wi ndzəɲni kəkə i wum mintam michu. Ayaka kpeɲ wichu kəbi tə i wum mintam mi ndzəɲni.

⁴⁴ Bə si kiə kpeɲ a num i mintam mə mə wumki yeɲ wə. Mi kəkə i kəh fimbi i bifaka wə, ayaka mi kəbi tə i kəh migaali i kpeɲ wi chwa wə.

⁴⁵ Mi wə wi kanaki kiba ki biɛɲ bindzəɲni i shəm yi mə, ayaka wi si bwili num a biɛɲ bindzəɲni yeɲ. Mi wə wi kanaki kiba ki biɛɲ bichu i shəm yi mə, ayaka wi si bwili num a biɛɲ bichu yeɲ. Yi kə yakadəɲ kəm gia yə yi kə yi jikə i shəm yi mə, kə yə yi si buku i dzaka ki wə.”

Chaka kindzəŋni bəh kichu

(Matiə 7:24-27)

⁴⁶ Jisəs ka bikə a, “Akə kəm nə wə mbeinj bəŋki mih a, ‘Bah, Bah’, mbeinj fə kə gia yə mih dzakaki i mbeinj a?”

⁴⁷ Mi wə wi dzəkə i mih wi wəkə nlani wuŋ, wi ka tsə fəki asi wi wəkə, mih ni chusi lə i mbeinj fiəŋ fiə wi kə fi.

⁴⁸ Wi kə aka mi wə wi nŋ nəŋki i maa juŋ, wi yisi chum shi, tsə kəm i biana wə, ka chəkə chaka ki juŋ yeinj wə, ka maa. Jəbi wə bəkə nŋ jikə buku dzə chəkə juŋ yiwə, yi nəki gbə kə, kəm wi nŋ kə wi maa yi bindzəŋ.

⁴⁹ Ayakalə, mi wə wi dzə, i wəkə nlani wuŋ wələ tsə nəki fə kə asi yi kə, yaka wi kə aka mi wə wi nŋ nəŋki i maa juŋ ka tsə takyi a di maa a kuku chaka kəbi, bəkə buku dzə chəkə chini juŋ yiwə, yi shi gbə akisəkə lə gbuuu, ka shakyi yichi.”

7

Tikwili wi bəni bə jum jiə shəm i Jisəs

(Matiə 8:5-13)

¹ Jisəs nŋ kaasi nlani wələ wichi i bəni bəchi bə feinj, wi ka nyə tsə i kwili wi Kafanaum wə.

² Tikwili wi mbaŋ wi bəni bə jum widəkə wi Lum num feinj wi kaŋa mfa wi widəkə, wi kəŋ wi nalə. Mfa wiwə gwəinj wi num a dzaka ki kpi wə.

³ Jəbi wə tikwili wiwə nŋ wəkə kəm Jisəs, wi ka faaŋ kifwu kə bə nŋ sakaki tumi ki Bəju, a bə tsə tsə Jisəs a wi dzə chūku mfa wi ŋgainj.

⁴ Bə ka tsə yeinj Jisəs, kwuŋ kaŋ i wi dzaka a, “Buku tsaki wə a tsə gām̄ti mi wibuku wələ, kəm wi lansiki nəŋki lə ŋgam̄ti i wə.

⁵ Akɔ mi wi kəŋ tumi kibukumbeɪŋ nalə, a num wi wə wi nɪ maa juŋ yibuku yi tsani.”

⁶ Jisəs ka nyə bəh bə ka tsəki, si bə ni shiki kəmsiki tsəki i juŋ yi tikwili wi bəni bə jum wiwɔ, tikwili wiwɔ ka faaŋ nséiŋ yi yidəkɔ a bə tsə chii Jisəs, bə tsə bəh bə baŋsi, bə fuku i wi a, “Bah, tikwili wi bəni bə jum dzaka a wɔ ma nyá ŋgəkə i gwu ya wə. Kəm ŋgaiŋ baiŋki kə ka wə liə i ŋgaiŋ dzu.

⁷ Akɔ gia yə ŋgaiŋ yeiŋ a ŋgaiŋ kpəiŋniki kə ka ŋgaiŋ dzə buku i wə wə. Ayakalə, a wə dzāka a dzakani ma mfa wi ŋgaiŋ bənih.

⁸ A ŋgaiŋ tə kə mi i mi widəkɔ cheiŋ wə wi kaŋaki ŋga, ŋgaiŋ tə num mi bəh bəni bə jum i ŋgaiŋ cheiŋ, a ŋgaiŋ si dzaka i widəkɔ a, ‘Tsə,’ wi tsə a tsəni, i widəkɔ a, ‘Dzə,’ wi dzə a dzəni, ŋgaiŋ dzaka i mfa wi ŋgaiŋ tə a, ‘Fə lə,’ wi fə a fəni.”

⁹ Jəbi wə Jisəs nɪ wəkɔ gia yiwɔ yakadəiŋ, dzaka wəm wi, wi fiəni gwu ka dzaka i mbaŋ wi bəni bə bə nɪ biəliki wi a, “Mih fukuki gia yi ŋkəŋ i mbeɪŋ a, mih keiŋki ki yeiŋ kə mi widəkɔ i Isləe, wə wi jiə ŋkaiŋni wi shəm ka mi wələ.”

¹⁰ Asi bəni bə tikwili wi bəni bə jum nɪ faaŋ nɪ fiəni tsə dzu, ka yeiŋ num mfa wiwɔ si bənih lə.

Jisəs dzasi waiŋ sumi wi nyukuni i kpi wə

¹¹ Asi yəmaka nɪ tsə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə ka tsəki i kwili widəkɔ wə bə bəəŋ a Nayin, mbaŋ wi bəni kwu i wi cheiŋ.

¹² Asi bə nɪ bukuki tsəki i dzaka ki mbaiŋ kə ki liəkɔ tsəki i kwili wiwɔ wə, bə dzaka a bə tseiŋ ka yeiŋ bə giŋ buku dzə bəh waiŋ num wi kpi, a num a wi i nih wi kaŋ. Nih wi nɪ kə kpə ŋkwu. Mbaŋ wi

bəni i kwili wiwə wə feiŋ num bə kwu i nih waiŋ wiwə cheiŋ biəli wi.

¹³ Jəbi wə Bah nŋ yeiŋ kraŋa wiwə, nshēiŋ kwa wi, wi dzaka i wi a, “Ki dā kə.”

¹⁴ Si wi dzaka yakadəiŋ, ka tsə kəm kimbuŋ kə bə nŋ giŋ wini wiwə yeiŋ. Bəni bə bə nŋ giŋ wi ka num. Wi dzaka a, “Waiŋ sumi, mih dzakaki i wə, dzā beŋ!”

¹⁵ Wi ka dza num bəh chwəŋ, yisi i dzakaki, Jisəs kraŋa wi i tseiŋ wə ka nya i nih wi.

¹⁶ Si bəni bəchi yeiŋ yakadəiŋ, dzaka wəm bə. Bə yisi i chəŋyiki Nyə dzakayi a, “Mi wi ntum wi Nyə wimum dzə buku i buku kintəŋ. Nyə dzə i gamti bəni bu.”

¹⁷ Ntum wələ kəm Jisəs waŋ tsə Judea wichi bəh i bitumi biə bi kə kəmsi feiŋ wə.

*Jən Njulibəkə faaŋ bwa bu bə mbaŋ i Jisəs
(Matio 11:2-19)*

¹⁸ Jəbi wə bwa bə mbaŋ bə Jən nŋ wəkə tə gia yiwə yichi, tsə fuku i wi. Wi bəŋ bədəkə bəfa,

¹⁹ Faaŋ i Bah a bə tsə bŋkə i wi a, “Akə a wi wə wi nŋ kaŋaki i bi dzə ma buku wəkəliki num widəkə a?”

²⁰ Jəbi wə bə nŋ tsə yeiŋ Jisəs dzaka i wi a, “Jən Njulibəkə faaŋ buku i bikə i wə a, akə a wə wə wə ni kaŋaki i bi dzə a? Ma buku wəkəliki num widəkə a?”

²¹ Bə nŋ bikəki yakadəiŋ, a num a jəbi wə Jisəs si chuku bəni bə jwéiŋ bəduli, wi bwili biŋ'waka bichu i gwu yi bəni wə, weli dzəkəh yi bimfəkə bəduli.

²² Jisəs chukuli i bə a, “Mbeŋ fləni tsə fūku i Jən gia yə mbeŋ yeiŋ bəh yə mbeŋ wəkə. Bimfəkə yeiŋ di, bəni bə bə gbəki nyaniki nyani chəŋ, bəni bə bə gwēiŋki bəh jwēiŋ yi kumyini bə bənih. Bichini

wəkə gia, bəni bə bə kp̄iyi fiəni dza bəwəm, bə chu fuku tə ntum wi ndzəŋni wi Nyə i bəni bə kifuu.

23 Kimbəiŋsi kimum kə i mi wə wi ka məŋni dəkə mih.”

24 Jəbi wə bəni bə Jən n̄i faaŋ n̄i fiəni nyə, Jisəs ka yisi i dzakaki i mbaŋ wi bəni kəm Jən, bikə a, “Mbeŋ n̄i buku tsə chwa i tsə yeŋ num nə a? Gaŋ biə fiəkə tsəki bi nəŋni a?”

25 Mbeŋ ni buku tsə i yeŋ nə? Mi wə wi si tum bəmbuŋ bə bənini i gwu wə a? Mbeŋ wəkəli, bəni bə bə si kaŋa gwu bəh bəmbuŋ bə ləkəli chu wəkə ndzəŋni, bəmaka si nə num i bəntəŋ wə.

26 Mbeŋ bə buku tsə i yeŋ nə a? Mi wi ntum wi Nyə ma? Aaŋ, mih fukuki i mbeŋ a, akə mi wi tsə mi wi ntum wi Nyə.

27 Akə wi wə bə n̄i nyaka kəm wi, Nyə n̄i dzaka a, ‘Wəkəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum, ma wi tsə i wə nshiŋ,

wi tsə keiŋsi dzəh ya ka wə bi dzəki.’

28 Mih fukuki i mbeŋ a, i kintəŋ ki bəni bə a bwə miŋkpaŋa, mi widəkə kəkə yeŋ wə wi kə mi wimum wə wi tsəki Jən Njulibəkə. Ayakalə, mi wə wi kə na wi nchiŋ i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə, wi kə wi kəkni tsə Jən.”

29 Bəni bəchi na bəh bəni bə bə n̄i kwaki kiŋwakti n̄i wəkə si Jisəs dzaka a Jən n̄i kə mi wi ntum wi Nyə, bə kəkxi ŋkuŋ bi Nyə a bi kə bi chəŋ, kəm bə tə n̄i bum Jən juli bə i bəkə.

30 Ayakalə, Bəfalasi bəh bəni bə bə n̄i təkxi kiəkxi bənchi bə Nyə nəiŋma fibə ntum wi ndzəŋni wi Nyə wiwə, ka nəiŋma a Jən ma juli bə i bəkə.

31 Jisəs ka dza dzaka i bə a, “Mih ki fəkəniki ŋgəkə wi bəni wi liə wələ bəh finə a? Bə kə ka finə a?”

32 Mih ki fukuki læ si bə kə, bə kə aka bwa, bə numyi i di bi shi wə, ka bəəŋki bədəkə bikə i bə a, ‘Buku tənki səŋ mbeinj bin kə kəm nə? Nya ja yi kpi mbeinj bum kə kəm nə?’

33 Jən Njulibəkə nŋ dzə, wi dzi kə bieinj bidzini mu kə mbih, mbeinj ka dzakaki a wi kaŋaki læ chinda wi ŋkpəli i gwu yi mə.

34 Mi wə yeli wi kə Wainmi dzə, wi dzi, chu mu, mbeinj dzaka a bə yēinj si wi məyiki nnyaki dzēinj, məyiki mbih, wi chu num nseinj bəh bəni bə bə kwaki kinwakti bəh bəni bəchu bədəkə.

35 Ayakalə, bəni bə bə bumki mfi bi Nyə, kə bə bə yeinj a, bi kə chəŋ.”

Jisəs dalinya chu bi kpaŋa wi təkəlini

36 Mi wi Falasi widəkə nŋ dza laka Jisəs a wi dzə dzi i ŋgain dzu. Jisəs bum ka tsə num ka dziki bəh wi.*

37 Kpaŋa wi təkəlini widəkə num feinj i kwili wiwə wə. Wi ka wəkə a Jisəs dziki i mi wi Falasi dzu, wi ka dzə finsəkə † fi fianŋsi fidəkə fi fitsəŋə yindzəŋni, tsə bəh fi feinj.

38 Wi tsə liə num i Jisəs jum, ka yisi i dəkə, mindəm shi i gvu yi Jisəs wə. Wi ka ŋgwuŋ kuku, ka səkə gvu yi Jisəs bəh junyifwu, kəmyi yi ka fianŋsiki bəh fianŋsi biwə.

39 Mi wi Falasi wə wi nŋ bəəŋ Jisəs a wi dzə dzi, yeinj yaka, kwaka i shəm yi wə a, “Asi kə a mi wələ fa numki mi ntum wi Nyə, ma wi kiə gia yə kpaŋa

---

* **7:36** I num dzi, Bəju si num i nəni kibə wə, num bə yəkəli kimbu kimu i naka ki dzini wə. † **7:37** Finsəkə fiələ kə num bə nŋ keinj si bəh təh widəkə bə bəəŋ i já yi ŋkali wə a “alabaster”.

wələ wi komyiki wi lə kə bəh yi, a wi kə kpaŋa wi təkəlini.”

⁴⁰ Jisəs ka dza dzaka i mi wi Falasi wiwə a, “Samən, mih kaŋaki lə gia i dzaka i wə.”

Wi chukuli a, “Mi wi lanini, dzâka.”

⁴¹ Jisəs ka yisi a, “Mi widəkə nī kə num wi fwasi bəni bəfa bəh kpə, fwasi mi widəkə bəh bədanali gi yite, fwasi widəkə bədanali mbaŋshi.

⁴² Wi nī gaka bə bəchi i fiəni gəm, wi ka bee kpə wiwə i bə. I liə wə yeiŋ a i bəni bəfa bələ kintəŋ, mi wə wi kəŋki wi nalə kə winaiŋ a?”

⁴³ Samən chukuli a, “Akə i numki mi wə wi nī fwa widuli.”

Jisəs bum a, “Wə chukuli ndzəŋ.”

⁴⁴ Si wi bum yakadəiŋ, fiəni gwu tseiŋ kpaŋa wə, ka dzaka i Samən a, “Wə yeiŋ kpaŋa wələ? Si mih si dzə i wə dzu, wə si ka kəŋ i nya na mih bəh mwi, i wəkə gvu yiŋ yeiŋ. Ayakalə, kpaŋa wələ wəkə lə gvu yiŋ num bəh mindəm, sə bəh juŋyifwu.

⁴⁵ Wə si ka bəni i mih na i komyi mih. Ayakalə, na jəbi wə mih si dzə fa, kə a kpaŋa wələ si wi komyi gvu yiŋ.

⁴⁶ Wə si ka fiəŋsi dəkə fwu wuŋ bəh fiəŋsi. Ayakalə, kpaŋa wələ fiəŋsi lə gvu yiŋ num bəh fiəŋsi bi tseŋə yindzəŋni.

⁴⁷ Ayakadəiŋ, mih fukuki i wə a, kpaŋa wələ chusi kiŋkəŋ kimum kəm bə chu bi biduli biə mih dalinya. Ayakalə, mi wə bə dalinya chu bi num bi twəsi chusiki kiŋkəŋ kitwəsi.”

⁴⁸ Jisəs ka dzaka i kpaŋa wiwə a, “Mih si dalinya lə chu bia.”

49 Bəni bə bəh bə nī dziki ka yisi i shwiŋyiki dzakayi a bə bə a, “Wələ kə ndə wə wi kə na i dalinya chu bi bəni a?”

50 Jisəs ka fiəni dzaka i kpaŋa wiwə a, “Nyê mfiə bindzəŋ, kəm bə shəm yə wə jiə i mih, yi bwili wə.”

8

Bəkaŋa bə bə nī biəliki Jisəs gamti wi

1 I Jəbi widəkə wə twəsi, Jisəs nyə ka nyaniki i kikwili kimum wə bəh bidi wə i fukuki ntum wi ndzəŋni kəm ŋkuŋ bi Nyə. Bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa biəli wi,

2 bəh bəkaŋa bədəkə bə wi nī chuku jwəiŋ yibə bəh bə wi nī bwili biŋ'waka bichu i bə wə. Bəkaŋa bələ nī kə Meli wə bə nī bəŋki a Magdalen, wə wi nī bwili bəchinda bə ŋkpeli i gwu yi wə nanitaŋ.

3 Jəana wə nyuwi nī kə Chusa wi nī nəmki i Heləd, bəh Susana bəh bəkaŋa bədəkə bəduli. Bə nī nyaniki yakadəiŋ, bwili biəiŋ i biba bibə wə, i gamti Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ.

Ndi kəm bə mi wə wi nī la i tsə mu ŋgəkə (Matio 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Bəni nī dza nyəki dzəki i di di wə ka dzəki i Jisəs. Jəbi wə mbaŋ wi bəni nī jikə fəiŋ, wi ti ndi i bə a.

5 “Mi nī laa i tsə mu ŋgəkə. Asi wi nī muki ŋgəkə wiwə, bədəkə gbəyi i dzəh, bəni dəŋyi bəh gwu, minyəni mə mə fuliki bəiŋ dzə chumyi dzi.

6 Ŋgəkə widəkə gbəyi i di bi kitəh wə, ka buku yaka ka kpiyi kəm di biwə nī kə di bi wəmmi.

7 Ŋgəkə widəkə gbəyi i bifaka wə, ka buku yaka bə kə bəh bifaka biwə, bi ka baŋ ŋgəkə wiwə a wi ma kəki.

⁸ Widakɔ gbɔyi num i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, wi buku yaka ka kɔ, ka wum mintam gbi mɔ du tsə si bə nɪ mu.” Si Jisəs ti ndi wiwɔ yakadəiŋ ka dzaka a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkɔ, wi wəkɔ.”

*Fwu wi gia yə Jisəs nɪ dzakaki i bəndi wə
(Matiɔ 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Bwa bu bə mbanŋ nɪ dza fiəni bikə i wi a ndi wələ chusiki a nə a?

¹⁰ Wi chukuli a, “Akɔ i mbeiŋ bələ bə Nyɔ fə a mbeiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ŋkuŋ bi Nyɔ wə. Ayakalə, bəni bədakɔ wəkəki fibɔ num i bəndi wə, ka yi ni num asi yi nɪ kɔ lə a, ‘Bɔ bi tseiŋki di, bɔ yeiŋ kə, bɔ bi wəkəki gia, bɔ wəkɔ kiə kə.’

*Jisəs fuku baiŋsi ndi wiwɔ
(Matiɔ 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ Mbeiŋ wəkɔ la fwu wi gia wə ndi wələ chusiki. Ngəkɔ wiwɔ kɔ gia yi Nyɔ.

¹² Ngəkɔ wə wi nɪ gbɔ i dzəh, kɔ bəni bə bɔ wəkəki gia yi Nyɔ Satan dzə dzɔ bwili gia yiwɔ i shóm yibɔ wə, ka bɔ ma bum i buku i chu wə.

¹³ Ngəkɔ wə wi nɪ gbɔ i di bi kitəh wə, kɔ bəni bə bɔ wəkəki gia yi Nyɔ, bɔ dzɔ yi bəh kinsanli, ayakalə, yi kaŋa kə gaanŋ i shóm yibɔ wə, kimbun kibɔ kɔ a dzu yi dzaka wə. Jɔbi wə məmsi dzə, bɔ gbɔyi i mbum wibɔ wə.

¹⁴ Ngəkɔ wə wi nɪ gbɔ i bifaka wə kɔ bəni bə bɔ wəkəki gia yi Nyɔ, jɔbi wə bɔ tsəki kifum, bəh mbum, bəh ndzɔŋni bi bieŋ bi mbi wələ dzə jikə banŋ gia yiwɔ yi laka.

¹⁵ Ngəkɔ wə wi nɪ gbɔ i nshwaiŋ yindzɔŋni wə, akɔ num bəni bə bɔ nɪ kaŋaki shóm yindzɔŋni, bə

bə wəkəkɪ gia yi Nyɔ, jiə yi i shóm yibə wə, ka kaŋa shəm, ka fəki asi yi nəŋki tsə a ninshin ninshin.

*Naka ki baiŋsini kə bə kwusi baŋ bəh kah
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Mi si baiŋsi kə naka ki baiŋsini i chu dzə kah i kwusi baŋ yeiŋ bein, nabə i ləkə jiə i kigasi. Wi kaŋaki i tuŋ ki i di biə bə si tuŋ ka ki baiŋki i na ndə wə wi liə i dzu, wi yeiŋ baiŋni biwə.

¹⁷ Gia yichi yə yi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni wə, bəh biein bi jum wə jum wə biə bi nyumiki bi bukuki lə i baiŋni wə.

¹⁸ Ayakadəin, jəbi wə mbein wəkəlɪki gia yi Nyɔ, mbein ka wəkəlɪki bindzəŋ, kɪə a mi wə wi kaŋaki, bə bi kpəiŋsiki lə. Ayakalə, mi wə wi kaŋaki kə, na fi twesi fiə wi kwakaki a wi kaŋaki lə bə bi dzə bwilɪki lə fi i wi.”

*Bwa bə nih bə Jisəs bəh nih wi
(Matiə 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Nih Jisəs bəh bwa bə nih bə Jisəs ka dzə num i biŋ, yi gaka bə i liə tsə kəm mbaŋ wi bəni nɪ kwu feiŋ nalə.

²⁰ Mi widəkə fuku i wi a, “Nih wa bəh bwa bə nah kə i biŋ nəŋ i yeiŋ wə.”

²¹ Wi dzaka i bə a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə bəni bə bə wəkəkɪ gia yi Nyɔ, fə asi yi nəŋki.”

*Jisəs kaŋa ŋga i fuŋni wə bəh bəkə
(Matiə 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² A num chəkə bidəkə, Jisəs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Bukumbein dāŋ bŭku tsə i kiwuŋ ki bəkə kə yaka wə.” Bə ka liə i ŋgwuki wə ka danɪki.

²³ Si bə nɪ danɪki, Jisəs dza gbə kinu. Fuŋni kiləkəli dzə tumbuku, yisi ka nəŋniki bəkə na bəh ŋga, mwi

liə i ηgwuki mə bé nəη i jiksi ηgwuki wiwə, bə nŋ kə a dzaka ki kpi wə.

24 Bə tsə ka yəmsiki Jisəs dzaka a, “Tikwili, Tikwili, bukumbəiη ki kpiyiki lə.” Jisəs yəmi ka kaηyi fuηni kiləkəli kiwə bəh bəkə yi fəyini yiwə ka kpichumi lə məəəη.

25 Wi ka bikə i bə a, “Mbəiη lansi jiə shóm yimbəiη i ndə a?” Gwu kpi bə, bə lwa na bəh ηga ka mənki a, “Wələ kə winaiη mi wə wi kaηyiki na fuηni kiləkəli bəh bəkə, yi wəkə i wi a?”

*Jisəs kaηa ηga i bəchinda bə ηkpeli wə
(Matiə 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Bə daη bəkə yiwə buku i waka i kimbu ki Gelasan wə,* kə ki tseiηki daηsiki kimbu ki Galili.

27 Si Jisəs nŋ buku i ηgwuki wə, a wi tsə buku tsə i kpa, bə mi widəkə fəiη i kwili wiwə wə baηsi, wi num bəh bəchinda bə ηkpeli i wi mə bə nηηsiki wi. I jəbi wi dəəη wə wi lə kə mbun i gwu wə, num bə nŋ nə i gwu yi wə nalə wi nyani nnya a bəh chwəη kiyəə, wi nə num i bita biə bə nŋ ləki bəni yeiη. Wi nŋ chu nəki kə i dzu.

28 Si wi yeiη Jisəs wə, ka təη wili, tsə gbə i wi nshin, wam bəh ηga a, “Jisəs, Waiη Nyə, Nyə wə wi kə Fwu wi Biəiη Bichi wə, wə nəηki nə i mih wə a? Mih tsaki wə ma nya ηgəkə i mih.”

29 Wi nŋ dzaka yakadəiη kəm Jisəs nŋ kə wi kaηyi lə kiη'waka kichu kiwə a ki búku i gwu yi mi wiwə mə. Ki nŋ chufi ləki wi i kuku i jəbi jəbi wə. Ayaka wi nŋ kə bə kəm chini kaη yi bəh kaka bi bəh bənsəη

---

* **8:26** Biηwakti bikpu bidəkə si bəəη a Gadalen, bidəkə bəəη a Gelgesen.

ka bæ təkniiki bæh wi. Bə kəm yakadəiŋ wi təiŋyi bənsəŋ bəwə, ki chufi wi wi ka yəkəki tsəki i chwa.

³⁰ Jisəs ka bikə i mi wiwə a, “Yeli wa kə ndə?” Wi chukuli a, “Yeli wuŋ kə mbaŋ.” Wi nī chukuli yakadəiŋ kəm bæchinda bæ ŋkpeli nī kə bə chini i gwu yi wə.

³¹ Bəchinda bəwə tsa a Jisəs ma chīŋsi bə num i fəŋ kə ki shiki lə ŋəəŋ.

³² A nī kə mbaŋ wi bifi dzi nnya i ŋgaŋni cheiŋ, bæchinda bæ ŋkpeli bəwə ka tsa Jisəs a wi bēe ma bə tsə liə num i bifi biwə mə. Wi bum.

³³ Bə ka buku i mi wiwə mə, danŋsi tsə liə i bifi biwə mə. Bə gbəyi shi i fəŋ mə, liə shi i bəkə yiwə wə, ka ləŋ.

³⁴ Jəbi wə bəni bə bə nī təkniiki bæh bifi biwə yeiŋ gia yə yi num yakadəiŋ, dza feiŋ kəmsi yəkə tsə fuku gia yiwə i kwili kintəəŋ bæh i di biə feiŋ wə.

³⁵ Bəni wəkə ka, bukuyi tsə i yeiŋ tə gia yə yi num. Bə dzə i di biə Jisəs nī kə, yeiŋ mi wə bæchinda bæ ŋkpeli bə nī buku i wi wə, num wi num kəmsi i Jisəs wə, bæ ləh bəmbuŋ i wi wə, num mfi bi fiəni dzə. Bə lwa bæh ŋga.

³⁶ Bəni bə bə nī yeiŋ gia yə yi nī num, ka fuku i bə asi yi nī num, mi wə wi nī kaŋaki bæchinda bæ ŋkpeli si wi bənih.

³⁷ Bəni bæchi bə i bimbu bi Gelasan wə kaŋa nlwa, ka tsa Jisəs a wi nyə feiŋ wi tsəki. Jisəs ka nyə mfih, liə i ŋgwuki mə a ŋgaiŋ nyəki lə,

³⁸ mi wə bæchinda bæ ŋkpeli nī buku i gwu yi mə ka tsaki Jisəs a bə wi nyə. Jisəs nəiŋma fiəni chiŋsi wi i jum wə, dzaka i wi a,

³⁹ “Tsə mfia i wə dzu ma wə tsə fūku gia yi dzaka ki wəmnī yə Nyə si fə i wə.” Ayaka, mi wiwə ka fiəni

tsə ka nyaniki nnyaki i kwili wiwə wə kichi, fuku
gia yi kaiŋni yə Jisəs si fə i wi.

*Jisəs kaŋa ŋga i jweinj wə bəh i kpi wə
(Matiə 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Jisəs nɪ fiəni dan chu i kiwun ki bəkə kəyaka
wə. Mban wi bəni bə bə ni kə bə si wəkəli wi feinj,
dzə wi.

⁴¹ Nyuku widəkə dzə feinj bə bəŋ a Jaylus, num
fwu i jun yi tsani wə feinj. Si wi dzə, ka tsə tum
binyu i Jisəs nshinj, kwun kan a wi dzə i ŋgain dzu,

⁴² kəm wain wi ŋgain kə a dzaka ki kpi wə. Wi nɪ
kanaki a wain wikpaŋani shəŋ num a kaa a wi, wi
num jia jwəfi ntsə yifa.

Bə Jisəs nyə ka tsəki num mban wi bəni kwu
faan ni i Jisəs wə.

⁴³ Minpaŋa widəkə nɪ kələ i kintəŋ ki mban wi
bəni bə wə, num jəbi wi shi baan a baan ni i jia wə
jwəfi ntsə yifa. Num wi nɪ bəkəli biəinj bichi biə wi
nɪ kanaki i jweinj yiwə wə, yi gaka bəni bə tsa bəchi
i chuku.†

⁴⁴ Wi faan ni liə tsə kəm jəŋ wimbun wi Jisəs i jum
wə, akisəkə jweinj yiwə kaa.

⁴⁵ Jisəs bikə a, “A kəm ndə mih a?” Bəni bəchi
məŋni. Bitə bikə a, “Tikwili wun, tə wə yeinj a mban
wi bəni kwu faan ni i wə wə a?”

⁴⁶ Jisəs ka dzakaki a dzakani, “Mi widəkə kəm
mih, mih wəkə si ŋga buku i mih mə.”

⁴⁷ Si kpaŋa wiwə yeinj a dzəh məŋ ka ŋgain nyumi,
wi ka nyumyiki dzə gbə i Jisəs nshinj. Ka fukuki

† **8:43** Binwakti bikpu bidəkə kanaki kə ndzaka wələ a, “Num wi ni
bəkəli biəinj bichi biə wi ni kanaki jweinj yiwə.”

bəni bəchi feiŋ wəkə gia yə yi si fə ka wi kəm Jisəs, asi wi kəm wi yakadəiŋ jwəiŋ yiwə kaa akisəkə.

48 Jisəs dzaka i wi a, “Waiŋ wuŋ, shəm ya yə wə jiə i mih wə, yi fə wə bəiŋ. Ayaka wə tsê bindzəŋ.”

49 Asi Jisəs nĭ kəiŋki wi dzaka i kpaŋa wiwə yakadəiŋ, mi widəkə dzə feiŋ num wi nyə dzə i Jaylus dzu, tikwili wi juŋ yi tsani, ka dzaka i wi a, “Waiŋ wa kpi lə. Ma chu nyâ ŋəkə i mi wi lanini.”

50 Asi wi nĭ dzakaki yakadəiŋ, Jisəs wəkə, ka dzaka i Jaylus a, “Yi ma nyâ ŋəkə i wə, jĭə a shəm ya i mih shəŋ, ma waiŋ wa ni bənih.”

51 Bə ka dza dzə i Jaylus dzu, wi nĭ ka bum a mi widəkə liə yeiŋ dzu. Wi bəəŋ a Bitə, Jəm, Jəŋ, tii waiŋ bəh nih waiŋ bəh bə liə.

52 A nĭ kə bəni bəchi də, fi bəh mindəm, kəm bə kpi yi waiŋ wiwə. Jisəs dzaka i bə a, “Mbeiŋ ki dâ kə, waiŋ wələ ka kpi dəkə, wi nəkə lə.”

53 Bəni bəchi feiŋ dza ka suŋuki wi, kəm bə ni kiəki na bindzəŋ a waiŋ wiwə kə num wi kpi lə.

54 Wi tsə i di biə waiŋ wiwə nĭ nə, kaŋa wi i tseiŋ wə, bəəŋ wi a, “Waiŋkpaŋni, dzâ beŋ!”

55 Wi ka fiəni dza wiwəm, ka dza yaka beŋ akisəkə. Jisəs dzaka a bə tsêiŋ fiəŋ ma wi dži.

56 Nih wi bəh ba wi yeiŋ gia yə yi num, dzaka wəm bə. Jisəs kĭŋ a bə ma fūku i mi widəkə gia yə yi num.

9

*Jisəs faaŋ bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa
(Matiə 10:1-15; Mak 6:7-13)*

1 Jisəs ka dza bəəŋ bwa bu bə mbaŋ jwəfi ntsə bəfa, bə juŋni dzə. Wi nya bə bəh ŋga bəh dzəh i

bwɔliki bæchinda bæ ŋkpeli i bæni wə bæh i chûkuki jwéiŋ,

² ka faaŋ bə a bə tsê fûkuki i bæni kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bæh i chûku bæni bæ jwéiŋ.

³ Wi chu dzaka i bə a, “Si mbeiŋ tsəki, kiə mi ki dzô kə fieŋ. Kiə mi ki dzô kə mbəŋ, nabə kiba, nabə fieŋ fidzini, nabə kpɔ. Kiə mi ki dzô kə bəmbuŋ bəfa.

⁴ Mbeiŋ ka ni tsə liə i kwili wə, juŋ yə bæ jiə mbeiŋ yeiŋ, mbeiŋ ka nŋki a yeiŋ, i tsê bûku i jɔbi wə mbeiŋ bi dza nyə i kwili wiwɔ wə.

⁵ Kwili wiwɔ ka nəiŋ i dzɔ mbeiŋ, mbeiŋ bûku feiŋ, jɔbi wə mbeiŋ nəŋki i buku feiŋ mbeiŋ chûmyi kwəŋɔ i gvu yimbəiŋ wə, i num ka kinchəsi i gia yə bə məm.”

⁶ Bə ka nyə ka tsəki, ka nyaniki i di di wə, fuku ntum wi ndzəŋni wə kəm ŋkuŋ bi Nyɔ, bə chuku bæni bæ jwéiŋ bæchi.

*Ntum wə kəm Jisəs fumsi Heləd
(Matıɔ 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Nkuŋ Heləd wə wi nŋ sakaki kimbu ki tumi ki Galili, wəkə gia yichi yə yi nŋ num, yi fumsi wi kəm bæni bədəkə nŋ dzakaki a Jisəs wələ kə Jɔn Njulibəkə si wi fiəni dza i kpi wə.

⁸ Bədəkə dzaka a, akə Elaja si wi fiəni dzə. Bədəkə dzaka fibə a, akə mi wi ntum wi Nyɔ wi kikpu widəkə wi fiəni dza i kpi wə.

⁹ Heləd ka kainyiki a, “Jɔn kə num mih nŋ gba bwili fwu wi. Wələ mi chu kə ndə mih wəkəki kələ kintəŋsi ki gia kəm wi a?” Wi ka nəŋki a ŋgaiŋ bəŋ yeiŋ Jisəs wiwɔ.

*Jisəs saŋsi bəni bəanchuku bəte
(Matiə 14:13-21; Mak 6:30-44; Jən 6:1-14)*

¹⁰ Bwa bə ntum bə Jisəs ni fiəni dzə, fuku gia yichi yə bə fə i wi. Wi ka dzə bə a bəh bə baka gwu, ka dzə dzəh yi kwili wi Besayda.

¹¹ Ayakalə, mbaŋ wi bəni kiə yaka ka biəli wi, wi dzə bə yisi i fukuki kəm ŋkuŋ bi Nyə chu chuku bəni bə bə gweinŋki.

¹² Si jəbi nŋ shiki tsəki i liə, bwa bə Jisəs bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa, ka kəmsi dzə i wi kpəŋ ka dzaka i wi a, “Dzāka i bəni bələ a bə tsə i kikwili ki kəmsini wə, i nəŋ biəŋ bibə bidzini bəh di bibə bi nəni, kəm fa kə chwa.”

¹³ Ayakalə, Jisəs chukuli n'yi a, “Mbein mwi nyā bə bəh fiəŋ ma bə dzī.” Bə dzaka i wi a, “Fiəŋ fiə buku kaŋaki kə a chəkə yi bləd yite bəh bwókə yifa shəŋ, yaka kə a wə nəŋki a buku tsə təŋ biəŋ bidzini taŋni i dzə nyā i bəni bələ bəchi a?”

¹⁴ Bə nŋ dzakaki yaka kəm bəni nŋ duki lə feiŋ bənyuku shəŋ nŋ kə ka bəanchuku bəte. Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbein dzāka a bəni nūmyi i kuku i di di wə, mbaŋshi mbaŋshi.”

¹⁵ Bə ka dzaka bə bəchi numyi kuku.

¹⁶ Jisəs dzə chəkə yi bləd yite bəh bwókə yifa yə, tseiŋ yaka bein, nya kiyəŋni i Nyə, ka gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ a bə gāa i bəni bəwə.

¹⁷ Bə gaa, bəni bəchi dzi fwuli, bwa bə Jisəs bə mbaŋ juŋni biŋka biə bi besi, bi jikə káh jwəfi ntsə yifa.

*Bitə fuku baiŋsi a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə nŋ
kaka
(Matiə 16:13-20; Mak 8:27-30)*

¹⁸ A dzə num chəkə bidəkə, Jisəs ka tsaki wi mbəŋ, bwa bu bə mbəŋ num kəmsi i wi wə. Wi dza bikə i bə a, “Bəni dzakaki a mih kə ndə?”

¹⁹ Bə chukuli a, “Bəni bədəkə dzakaki a wə kə Jəŋ Njulibəkə, bədəkə a Elaja, ayaka bədəkə dzaka a wə kə mi wi ntum wi Nyə wi kikpu widəkə wi fiəni dza i kpi wə.”

²⁰ Jisəs ka bikə i bə a, “Mbein dzakaki yimbein a mih kə ndə?” Bitə chukuli a, “Wə kə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka.”

²¹ Jisəs ka lansi kin i bə a kiə bə bi môm kə i fūku yi i mi.

*Jisəs dzaka kəm bəŋgəkə bu bə kpi
(Matiə 16:21-23; Mak 8:31-33)*

²² Wi ka dzaka i bə a, “Mi wə yei wi kə Waiŋmi kaŋaki i bi yein bəŋgəkə bəduli, ma bəni bə bə sakaki tumi, bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bəŋchi bə Nyə bə bi məŋni wi. Bə wəw wi, i kaŋ yitali wə, Nyə bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”

*Kintasi ki Jisəs i mi wə wi biəli Jisəs
(Matiə 16:24-28; Mak 8:34-38)*

²³ Jisəs ka dzaka num i bəni bəchi a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wuŋ, wi kaŋaki i nəin gwu yi, i giŋ kintasi ki chəkə bichi i biəliki mih.

²⁴ Mbein k̄əki a mi wə wi təkni bə nəni ki a wi ma laksi, wi bi laksi ki num laksi. Ayakalə, mi wə wi laksi nəni ki kəm mih, wi bi kwatiki lə ki.

²⁵ Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya i mi, a wi dzi, wi num i laksi nəni ki, wi kəbi i bi kwati ki, ma mbee wiwə bi numki nə a?

²⁶ Mbein k̄ə a mi wə wi gəmniki i biəli mih bəh gia yin, wi k̄ə a mi wə yei wi kə Waiŋmi bi bəŋ

gəmni læ tə bəh wəmaka, i jəbi wə wi bi fiəni dzəki i baiŋni bi wə, biə bi kə bi Ba wi, bə bəchinda bu bə baiŋni.

²⁷ Mih fukuki ŋkəŋ i mbein a, bəni bədəkə kələ fa bə kəbi i bi musi kpi maka bə yein si Nyə sakaki ntəŋ bi.”

Shi bi Jisəs kwuni

(Matio 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ A bi dzə num aka kaŋa nyaŋ si Jisəs ni dzaka gia yələ, wi dzə Bitə bəh Jəŋ bəh Jem bəh bə yaka tsə i ŋkwuŋ widəkə wə i tsə tsa.

²⁹ Si wi ni tsaki, shi bi dza kwuni, bəmbuŋ bu tə kwuni ka fukuki alə buuu mwayi alə mwaŋmwaŋmwaŋ.

³⁰ Yi dzə num a bəni bədəkə bəfa ni kə fein, a num Muses bəh Elaja, bə ni təkəli tumbuku alə ka dzakaki bə bəh Jisəs.

³¹ Baiŋni bi Nyə baiŋ i bə wə. Ayaka bəh bə bə dzaka kəm kpi yə Jisəs ni kaŋaki i tsə kpi i Jelusalem, ayaka yi dzə kpəin si Nyə ni jiə.

³² Si bə ni dzakaki yaka, Bitə bəh Jəŋ bəh Jem gəkə kinu. Si bə dza yaka, ka yein si baiŋni bi Nyə baiŋki i Jisəs wə, bə yein bəni bəfa bələ num bəh wi.

³³ Si bəni bəfa bələ ni fiəniki nyəki, Bitə dza təkəli dzaka i Jisəs a, “Tikwili, yi si ndzəŋki læ a bukumbein numki fa. Bēe ma buku maa bintan bitali, kidəkə numki ŋka, kidəkə num ki Muses, kidəkə num ki Elaja.” Wi ni dzakaki yakadəin wi kiə kə na gia yə wi dzakaki.

³⁴ Asi wi ni kein ki wi dzaka yaka, bimba nyə dzə i bə bein ban bə. Ndzaŋ kwa bə, si bə ni kə i yein kintəŋ.

35 Ja buku i kintəəŋ kiwə wə dzaka a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ wə mih kə mih babwili. Mbein wəkəki num i wi.”

36 Si ja yiwə dzaka kaasi yaka, bə dza yein Jisəs num fein a wi mbəŋ. Ayaka bə kpi chumi bəh yi, i jəbi wiwə bə nəki fuku kə i mi widəkə gia yə bə yein i ŋkwuŋ wiwə wə.

*Jisəs bwili chinda wi ŋkpeli i waiŋ nyukuni wə
(Matiə 17:14-21; Mak 9:14-29)*

37 Chəkə buku wəə, bə bəh Jisəs nyə i ŋkwuŋ wiwə wə ka shiki dzəki, si bə ni shiki dzəki banjsi bə mban wi bəni wimbum.

38 A bə tsein yein, bə yein mi widəkə i mban wiwə kintəəŋ wi dza ka yisi i wiliki a, “Mi wi lanini, mih tsaki wə a wə tsəin i waiŋ wuŋ wələ, akə a wi shəŋ.

39 Wəkəli, kin'waka kidəkə dzaki ki chufi wi, ki ləə wi i kuku, wi ka jwəki, jumi, bifuu buku i dzaka ki wə. Ki baan tsə a bəh wi bum kə a wi waka.

40 Mih si tsa bwa ba bə mban bə a bə bwili kin'waka kiwə bə məmsi məŋ.”

41 Jisəs wəkə yaka, dzaka a, “O əə! Ngəkə wi kilələ wələ wi ka jə dəkə shəm i Nyə wə. Mih kə ni num bukumbein i tsə buku dəin, mih ni kaŋa shəm bəh mbein i tsə buku dəin na?” Wi ka dzaka i tii waiŋ wiwə a, “Dzə bəh waiŋ wa fa.”

42 Asi wi dzə wi ka dzəki, chinda wi ŋkpeli wə chu chufi waiŋ wiwə təkə kuku, wi ka jwəki. Jisəs kanji kin'waka kichu kiwə ki buku i waiŋ wiwə wə, wi ka bənih. Jisəs ka nya wi i ba wi.

43 Bəni bəchi yein ŋga biə bi kə bi Nyə, dzaka wəm bə.

*Jisəs chu dzaka kəm bəŋgəkə bu bəh kpi.
(Matiə 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Si bə ni keiŋki num bəh ŋkaŋyi i gia yichi yə Jisəs ni fəki, wi dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ wə a,

44 “Mbein lūmsi ndzəŋ bintuni bimbein i gia yə mih nəŋki i dzaka. Mi wə yeli wi kə Wainmi bə ni nya lə wi i kaŋ yi bəni wə.”

45 Si wi dzaka yakadəin, bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki, kəm gia yiwə ni kə yi nyumi a bə ma kiə, ayakalə bə ka lwaki i bikə i wi kəm ndzaka wiwə.

*Mi wimum kə ndə?
(Matiə 18:1-5; Mak 9:33-37)*

46 Bə ka yisi ŋgukuli a bə bə a mi wimum wə wi tsəki bə bəchi i bə kintəəŋ kə ndə a.

47 Jisəs kiə gia yə bə kwakaki i shəm yibə wə, ka dzə wain wi nchiŋ təm kəmsi i wi wə,

48 dzaka i bə a, “Mi wə wi ka dzə wain winchiŋ wələ i yeli wuŋ wə, wi dzə num mih. Mi wə wi dzə mih, wi dzə num mi wə wi faaŋ mih. Yi kə a, mi wə wi jiə gwu yi i kuku i mbein kintəəŋ akə wi wə wi kə mi wimum wi tsə mbein bəchi.”

*Mi wə wi ka nəin dəkə wə, wi təbiki lə wə
(Mak 9:38-40)*

49 Jən chukuli i Jisəs a, “Tikwili, buku si yein mi widəkə wi bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə i yeli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kəm wi kəkə mi widəkə i mbaŋ wibukumbəin wə ”

50 Jisəs chukuli mfih a, “Kiə mbein ki chī kə wəməka mi, kəm mi wə wi ka nəin dəkə mbein, wi təbiki lə mbein.”

*Jisəs fasi i tsə i Jelusalem,
ayaka bəni bə Samalia nəiŋ i dzə wi*

⁵¹ Si jəbi nŋ kpeinŋniki dzəki ka Nyə dzə Jisəs i beinŋ, Jisəs fasi i tsə i Jelusalem, wi ka nyə bə tsə.

⁵² Wi bə nənŋ i nyə ka faanŋ bəni bədəkə i ninshinŋ. Bə tsə liə i kwili widəkə wə i Samalia, i keinŋsi di feiŋ i wi.

⁵³ Bəni bə feiŋ nənŋ i dzə wi kəm bə nŋ kiəki lə a wi tsəki səki num i Jelusalem.

⁵⁴ Jəm bəh Jən num bwa bə Jisəs bə mbanŋ wə feiŋ ka wəkə gia yiwə, bikə i wi a, “Bah, buku bəənŋ gbuku i beinŋ ma wi shi dzə kaasi bəni bələ a?”*

⁵⁵ Jisəs chu fiəni gwu kaŋyi lə bə,†

⁵⁶ wi bəh bwa bu bə mbanŋ ka nyə ka tsəki səki dzəh i kwili widəkə wə chi.

*Kiə mi i mbanŋ wi Jisəs wə ki tsəiŋ kə i jum wə
(Matio 8:19-22)*

⁵⁷ Asi bə nŋ nyaniki dzəki i dzəh, mi widəkə dzə dzaka i Jisəs a, “Mih ni biəliki lə wə, i na faiŋ wə wə tsəki.”

⁵⁸ Jisəs chukuli i wi a, “Migumasha kaŋaki lə dzəŋə yibə, minyənŋi mə mə fuliki beinŋ kaŋa júnŋ yibə, ayakalə mi wə yeli wi kə Waiŋmi kaŋaki kə na di i jiə fwu wi yeiŋ.”

⁵⁹ Jisəs ka chu dzaka i mi widəkə a, “Biəli mih.” Ayaka mi wiwə chukuli a, “Bah, bəe ma mih tsə yisi lə ba wuŋ, ka mih biəliki wə.”

---

* **9:54** Binŋwakti bikpu bidəkə ni kpeinŋsi fa wələ, “Aka Elaja ni bəənŋki a?” † **9:55** Binŋwakti bikpu bidəkə ni kpeinŋ fa wələ, “Mbəiŋ kiəki kə shóm yə yi kaŋaki mbəiŋ. Mbəiŋ kiə a mi wə yeli wi kə Waiŋmi ka dza dəkə i wəyŋi bəni. Wi dzə i bəinŋsi lə bə.”

⁶⁰ Ayakalə, Jisəs chukuli i wi a, “Bêe ma bəni bə bə kpiyi, ləeki bəni bəbə bə kpiyini, tsê mfiə wə fūkuki kəm ŋkuŋ bi Nyə.”

⁶¹ Mi widəkə chu dzaka a, “Bah, mih ni biəliki lə wə, ayaka yisi bēe ma mih tsə bəni i chwəŋ kəŋŋ ki juŋ ka mih dzə biəliki wə.”

⁶² Jisəs chukuli i mi wiwə a, “Mi wə wi kwa dzəkə i kaŋ ŋguŋ shi kuku fiəni tseiŋ i jum wə, wəmaka ka kpeiŋ dəkə i num i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə.”

10

Jisəs faaŋ bəni mbaŋnanitaŋ ntsə bəfa

¹ I jum wə feiŋ wə, Bah baayi bəni bədəkə mbaŋnanitaŋ ntsə bəfa * ka faaŋ i wi nshiŋ, bəfa bəfa a bə tsê i kikwili kə, i nyani di biə wi nŋ kaŋaki i tsə i bi wə bichi.

² Wi bə nəŋ i faaŋ bə, ka dzaka a, “Ŋkəh duki lə na bəh ŋga, ayakalə bəni bə kəhni num a twesi. Mbeiŋ tsəki a Bah wə wi kaŋaki khə wiwə chŋŋsi bəni bə kəhni.

³ Mbeiŋ tsəki la. Yêiŋ, mbeiŋ kŋki a, mih faaŋki mbeiŋ i tsə numki ka bwa bə shwáŋ i júm kintəəŋ.

⁴ Si mbeiŋ tsəki kiə mi ki dzô kə kpə, nabə kiba bəh dzuyigvu yidəkə. Jəbi wə mbeiŋ ka buku i dzəh, mbeiŋ ma ni nŋmki i bənik i bəni.

⁵ Mbeiŋ ka tsə liə i juŋ yə mbeiŋ liə yeiŋ wə, mbeiŋ bəni bəni bəwə yeiŋ dzu a, ‘Kimbəiŋni nŋm ya dzu.’

⁶ A kabə num mi wə wi kəŋki a kimbəiŋni num yeiŋ dzu, ma kimbəiŋni kiwə baan i gwu yi wə. Wə wi kəŋki kə kimbəiŋni kiwə ki fiəni chu jum wə i mbeiŋ.

---

* **10:1** Binwakti bikpu bidəkə dzakaki a mbaŋnanitaŋ (70).

⁷ Jɔbi wə mbeinj ka liə i dzu, mbeinj ka nōki a yeinj dzu, mbeinj ma kwuniki júnj. Mbeinj dziki, mbeinj mú bieinj bichi biə bə nya i mbeinj, kəm mi wi nəm kanaki lə i kwati ngəm wi.

⁸ Jɔbi wə mbeinj ka tsə liə i kwili wiwə, bə dzə mbeinj, mbeinj dzí na finə bə nya i mbeinj i dzí.

⁹ Jɔbi wə mbeinj ka numki feinj mbeinj ka chúkuki bəni bə jweinj, fiəni fúku i bəni bəchi a ŋkuŋ bi Nyə si kəmsi dzə i bə wə.

¹⁰ Ayakalə, na yibwiŋ mbeinj liə i kwili wiwə, bə nəinj i dzə mbeinj, mbeinj búku tsə i dzəh wə mbeinj dzaka a,

¹¹ ‘Kwəŋə kikwili kimbeinj kələ buku dzə i gvu yibuku wə bə bi lə buku chumni, gia yichi fiəni dzə i kifwu kimbeinj wə. Ayakalə, mbeinj kíə a ŋkuŋ bi Nyə kə bi si num a fiəŋə.’

¹² Mih fukuki i mbeinj a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə, gia bi bəniki lə i kwili wi Səɔm wə, tsə kwili wiwə.”

*Ngəkə wi kikwili, bəh di biə bi ka kwuni shóm yibə
(Matio 11:20-24)*

¹³ Wi nǐ shaŋki yakadəinj dzakayi a, “Ngəkə wimbum i mbeinj bəni bə Kəlasen, ngəkə wimbum kə tə wimbeinj bəni bə Besayda. Mbeinj kíə a, gia yi dzaka ki wəmni yə mih nǐ dzə fə i kidi kimbeinj wə, a nǐ kə a mih fə yi i Taya bəh Sidən, ma bə nǐ fiəni i chu bibə wə ka ləh bəmbuŋ bə kpi, fuku kibwuŋ i gwu wə jiaəkəbi, i kəmsi chusi a bə kwuni lə shóm yibə.

¹⁴ Mbeinj kíəki a, a bi numki i chəkə bi nsaka wi gəksini wə, gia bi bəniki lə i bəni bə Taya bəh Sidən tsə yimbeinj.

15 Ayaka mbeiŋ bəni bə Kafanaum, mbeiŋ kwakaki a, bə bi yaksiki lə mbeiŋ i beiŋ a? Aayi. Bə bi shisi mbeiŋ shisini i tumi ki bəni bə kpili wə.”

16 Jisəs ka dzaka i bəni bə wi nī faaŋ a, “Mi wə wi wəkə i mbeiŋ, wi wəkə num i mih. Mi wə wi məŋni mbeiŋ, wi məŋni num mih. Ayaka wi wə wi məŋni mih, wi məŋni num wə wi faaŋ mih.”

Gia ya mi i mbaŋ wi Jisəs kə i wəkəkəki ndzəŋni yeiŋ

17 Bəni bə mbaŋnanitaŋ ntsə bəfa ka fiəni dzə wəkə ndzəŋni, ka dzaka i Jisəs a, “Bah, buku si bəŋki yeli wa, na bəchinda bə ŋkpeli, wəkə i buku.”

18 Jisəs chukuli i bə a, “Mih ni yeiŋ Satan gbə i beiŋ aka dzaŋ yi mwaŋ i beiŋ liə kuku.

19 Mbeiŋ wəkəli, mih nyā lə ŋga i mbeiŋ, biə mbeiŋ kə i nyaniki i jūŋ beiŋ bəh i nyeiŋ beiŋ. Ayaka num mih chu nyā ŋga bichi i mbeiŋ i tumdzi Satan wə mbaiŋŋni wimbəiŋ, ayaka fiəŋ fidəkə kəbi bi nəŋni mbeiŋ. 20 Ayakalə, mbeiŋ ma wəkəkəki ndzəŋni a bəchinda bə ŋkpeli wəkəkəki lə i mbeiŋ. Mbeiŋ wəkəkəki ndzəŋni a num a kiyeli kimbeiŋ kə num Nyə nyaka lə i kiŋwakti wə i beiŋ.”

Jisəs wəkə ndzəŋni

(Matiə 11:25-27; 13:16-17)

21 A jəbi wiwə wə, Kiŋ'waka ki Baiŋni fə Jisəs wəkə ndzəŋni. Wi ka dzaka a, “Mih nyaki kiyəŋni i wə Ba wuŋ Nkuŋ wi bəli bəh nshwaiŋ kəm wə nyumi gia yələ i bəmfi, bəh bəŋkiəgia, chusi yi num i bəni bə kilələ bəh i bwa bəŋchiŋ. Yi num yakadəiŋ Ba wuŋ, kəm akə ayaka si wə nī kəŋki a yi numki.”

22 Jisəs chu dzaka a, “Ba wuŋ kə wi nya lə biəŋ bichi i mih. Mi widəkə kəkə wə wi kiəkə Waiŋ Nyə, a kəbi a Ba wi. Ayaka mi widəkə num kə wə wi kiəkə

Ba wuŋ, a kɔbi a Waiŋ bəh bəni bə Waiŋmi kɔ wi sabibwili i chusi Ba wi i bɔ.”

²³ Wi dza fiəni gwu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a bɔ bɔ a, “Kimbɔiŋsi kimbum kɔ kimbəiŋ a dzákəh yimbəiŋ yeiŋ gia yiwɔ.

²⁴ Mbəiŋ kíəki a bəni bə ntum bə Nyɔ bəduli bəh bəŋkuŋ nɔ dəkɔ i yeiŋ gia yə mbəiŋ yeiŋki, kɔbi i yeiŋ. Ka nəŋki tɔ i wəkɔ gia yə mbəiŋ wəkəkɔ, kɔbi i wəkɔ.”

Ndi kəm bə mi wi Samalia wi ndzəŋni

²⁵ Yi dzə num a, mi widəkɔ wə wi nɔ lansi kiəkɔ bənchi bə Nyɔ, nyə dzə i mɔmsi Jisɔs, ka bikə i wi a, “Mi wi lanini, gia yə mih kaŋaki i fə ka mih kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə, kɔ nə a?”

²⁶ Jisɔs bikə i wi a, “Bə nyaka i Kiŋwakti ki Bənchi bə Nyɔ wə a nə? Wɔ si fa wəkɔ a nə?”

²⁷ Wi chukuli a, “Bə nyaka a,
 ‘Wɔ kəŋki Bah Nyɔ wa bəh shəm ya yichi,
 wɔ nyâ gwu ya yichi i wi,
 wɔ nômki i wi bəh ŋga bia bichi,
 wɔ jîə mfi bia bichi i wi wə,
 wɔ kəŋki mi wə wi kɔ kɔmsi i wɔ kpəŋ asi wɔ kəŋki gwu ya.’ ”

²⁸ Jisɔs ka dzaka a, “Wɔ chukuli ndzəŋ. Wɔ fə a yakadəiŋ ma wɔ bi kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.”

²⁹ Mi wiwɔ dza ka nəŋki i chusi a ŋgaiŋ kɔ mi, ka bikə i Jisɔs a, “Mi wə wi kɔ kɔmsi i mi kpəŋ kɔ ndə a?”

³⁰ Jisɔs chukuli lɔ bəh ndi a, “Mi widəkɔ nɔ buku i Jelusalem kabə shi tsə i Jeliku, i dzə wi liə i kaŋ yi bəji wə. Bɔ twəiŋ wi, wi baan a twəsi i kpi, bɔ baayi bəmbuŋ bu, dzɔ tasi bəh biəiŋ bi bichi, ka bee wi feiŋ ka geiŋ.

³¹ Yi dzə num a, mi widəkə ni shiki tsəki i dzəh yiwə wə num tii mfə gia, wi yeiŋ wi ka kwanj tsə i fikpəŋ.

³² Mi widəkə tə ka nyə ka dzəki, num mi i chwəŋkijun ki Ləwi wə, ka dzə buku feiŋ, yeiŋ wi ka bəŋ kwanj tsə tə a fikpəŋ.

³³ Ayakalə, mi widəkə bə nyani dzə a num mi wi Samalia. Wi dzə buku feiŋ, ka yeiŋ wi, nshəiŋ kwa wi.

³⁴ Wi tsə buku i wi wə, jiə mbih bəh miə i biəkə yi wə, kaŋa baŋ biəkə yiwə bəh mbun, ka giŋ wi i nyam yi yə wi nŋ nyaniki i yeiŋ beiŋ, ka tsə bəh wi i jun yi bəni bə dzəni wə ka bə təkniiki bəh wi.

³⁵ Bə wi nə, chəkə buku wə, wi bwili bədanali bəfa nya i mi wi jun yiwə, ka dzaka i wi a, ‘Bāaŋ wə təkniiki bəh mi wə. Wə ka baan ka bəkəli kpə wi dutsə, mih ni fiəni dzə nya chukuli i wə.’ ”

³⁶ Si Jisəs ti yakadəiŋ, ka bikə i mi wə wi nŋ keiŋsi kiəki bənchi a, “I bəni bətali bələ kintəŋ, wə yeiŋki n'ya a mi wə wi nŋ chusi, a wi kə waiŋnih mi wə bəji bə nŋ tweiŋ akə winaiŋ na?”

³⁷ Wi chukuli a, “Akə mi wə wi nŋ kwasi nshəiŋ i mi wə bəji bə nŋ tweiŋ.” Jisəs ka dzaka i wi a, “Tsə, wə fəki ayaka tə.”

Jisəs ya liə i jikə Mata bəh Meli

³⁸ Jisəs bəh bwa bu bə mbanj ka nyə ka tsəki, tsə liə i kwili widəkə wə, kpaŋa widəkə num feiŋ bə bəŋ a Mata. Wi dzə Jisəs i wi dzu.

³⁹ Wi nŋ kaŋaki lə waiŋnih wi widəkə bə bəŋ a Meli. Si Jisəs nŋ tsə liə feiŋ, Meli ka tsə num kəmsi i wi kpəŋ bə wəkəliki gia yə wi laniki.

⁴⁰ Mata fum fəbli bəh ntati. Wi nyə tsə ka bikə i Jisəs a, “Bah, wə yeiŋ a waiŋnih wuŋ kə fa bəh wə, mih fum a mih mbəŋ, wə kaŋa kə jəbi ndzə nə? Dzaka a wi dzə gāmti mih.”

⁴¹ Bah chukuli i wi a, “Mata, Mata, wə fumsiki gwu ya, wə wəkə ŋəkə kəm biēiŋ bi duli, fwu wa bəkə kilələ,

⁴² fiēŋ fiə bə nəŋki kə a fimu. Meli nūm wi sabib-wili lə fiəmaka, a num findzəŋni, fiə mi widəkə kəbi i bi chu dzəbwili i wi.”

11

Jisəs lani si bə kə i tsaki (*Matiə 6:5-15*)

¹ A nŋ kə chəkə bidəkə, Jisəs ka tsaki i di bidəkə wə, wi tsa kaasi, waiŋ wi widəkə i mbaŋ wi bwa bu kintəŋ dzə dzaka i wi a, “Bah, lāni buku si buku kə i tsaki, asi Jəŋ nŋ lani bəni bu bə mbaŋ si bə kə i tsaki.”

² Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ bə tsa mbeiŋ ka dzākaki a,

‘Ba wibuku,
fə bəni kəksiki yeŋi wa,
fə ma ŋkuŋ bia dzə.

³ Nyā buku bəh dzeiŋ bidaiŋ,

⁴ Ma wə dālinya chu bibuku,
asi buku dalinyaki chu biə bəni bədəkə fəki i buku.
Kiə wə ki bēe kə a buku liə i məmsi wə.’ ”

⁵ Si wi dzaka yaka ka fəkəni i bə a, “Mbeiŋ dzə a, mi widəkə i mbeiŋ si nyə tsə kəmyi juŋ yi nseiŋ wi nchəkə kintəŋ dzaka i wi a, ‘Nseiŋ wuŋ, dzə beŋ wə fwāsi mih bəh chuku yi nyə yitali.

⁶ Nseiŋ wuŋ widəkə dzə tumbuku alə, mih kaŋa kə fiɛŋ fiə mih kə i tati wi yeiŋ.’

⁷ Bə dzə a nseiŋ wa wə wə si komyiki dzaka ki kifiaŋə, ka fiəni chukuli dzə mfiɛ i dzu a, ‘Ma nyāki mih bəh ŋgəkə. Buku bwa bəŋ kə buku nə lə ka fa dzaka ki juŋ. Mih kəkə i dza beiŋ a mih nəŋki fiɛŋ i nya wə.’ ”

⁸ Si Jiśəs fəkəni yaka, chu dzaka a, “Mih fukuki i mbeiŋ a, namana yaka wi ka baan i dza nya wə bəh nyəə kəm wə kə nseiŋ wi, wi ni dza beiŋ ma wi nya bieŋ bichi biə wə nəŋki i jəbi wə wə baan a feiŋ ka komyiki wə bəh kə.

⁹ Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ bīkəki, ma Nyə ni nya i mbeiŋ. Mbeiŋ nəŋki, ma Nyə ni fə mbeiŋ yeiŋ. Mbeiŋ komyiki dzaka ki juŋ, ma Nyə ni weli i mbeiŋ.

¹⁰ Mbeiŋ kīəki a mi wichi wə wi bikəki, wi ni kwati lə, mi wichi wə wi nəŋki, ni yeiŋ lə, wə wi komyiki bakakijuŋ bə ni weli lə i wi.

¹¹ Akə tii waiŋ winaiŋ i mbeiŋ kintəəŋ wə waiŋ wi ka bikə bwəkə, wi ni nya num juŋŋ i wi a?

¹² Ma waiŋ ka bikə ŋgəəŋ, wi ni nya num nyeiŋ i wi a?

¹³ Na yaka mbeiŋ bə mbeiŋ kə bəni bəchu ka kiəki i nya bieŋ bindzəŋni i bwa bəmbəiŋ, ma Ba wimbəiŋ wə wi kə i beŋ wi ma ni nya tə Kiŋ'waka ki Baiŋni i bəni bə bə bikəki i wi tsə yaka?”

Jiśəs bəh Belsebu

(Matiə 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Jiśəs nī bwiliki chinda wi ŋkpeli i mi widəkə wə wi num kinchini. Si chinda wi ŋkpeli wiwə nī buku

i mi wiwə mə, wi ka yisi i dzakaki. Mbanj wi bəni yeinj yaka dzaka wəm bə.

¹⁵ Ayakalə, bəni bədəkə ka dzakaki a, “Wi bwiliki bəchinda bə ɲkpeli num bəh ɲga bi Belsebu wə ɲkuɲ wi bəchinda bə ɲkpeli.”

¹⁶ Bəni bədəkə ka nəɲki i məmsi wi, ka dzakaki a, wi fə gia yə yi chusiki ɲga biə bi nyə i bəinj.

¹⁷ Jisəs kiə kiɲkwaka kibə, wi ka dzaka a, “Na kinainj tumi kə ki gaali gwu ka jwəki a kiki, ki kəkə i bi num, chwəɲkijun kə ki gaali gwu ka jwəki a bə bə ki gaali lə.

¹⁸ Yi kə a liɲ asi Satan bəh mbanj wi ka gaali gwu bə jwə a bə bə, ma ɲkuɲ bi ni num dəinj a? Mih dzaka lə kəm mbeinj dzakaki a, mih bwiliki bəchinda bə ɲkpeli num bəh ɲga bi Belsebu.

¹⁹ A kabə num a mih bwiliki bəchinda bə ɲkpeli num bəh ɲga bi Belsebu, ma bwa bəmbəinj ni bwiliki num bəh ɲga bi ndə? Gia yə bwa bəmbəinj bədəkə fəki ni chusiki a, mbeinj gbə lə nsaka.

²⁰ Ayakalə, a kabə num a mih bwiliki bəchinda bə ɲkpeli bəh kanj yi Nyə, yi numki a ɲkuɲ bi Nyə dzə lə i mbeinj wə.

²¹ Mbeinj kɪə a, jəbi wə mi wi ləkəli ka keinj si gwu yi bəh biəinj bi jum ka num bə tseinj na finainj fiəj, wi ni chu lwaki kə fiəj fidəkə.

²² Ayakalə, mi wi ɲga widəkə ka tsə dzəh, jwə tsə wi bəh ɲga, ləkə biəinj bi bi jum biə wi si jiəki fwu wi yeinj wə, wi ləkə biəinj bi bichi wi tsə gaa bəh bəni .

²³ Mbeinj kɪə a, mi wə wi kəkə bəh mih, wəməka bwəɲki lə gvu i mih cheinj. Mi wə wi gamtiki kə mih i juɲniki, wi shakyiki num shakyini.

24 Jɔbi wə kiŋ'waka kichu si buku i mi wə ki tsə i chwa i nənki di biə ki ni nəki. Jɔbi wə ki ka nən mən ki ni dzaka i gwu yi a, 'Mih kaŋaki i fiəni tsə i mih dzu, i di biə mih ni buku.'

25 Jɔbi wə ki fiəni dzə yeiŋ juŋ yiwə keiŋ yiyəə, num bə yaŋa keiŋsi yi ka yi baiŋki,

26 ki ka fiəni dzə bəh biŋ'waka bidəkə nanitaŋ bi bəkə tsə wi, bə ka ni liə i nəki yeiŋ. Ayaka nən ki wəməka mi ni fiəni bəkə tsə si ki ni kə i ninshiŋ."

Kinsaŋli kimum kə ki bə ndə a?

27 Asi Jisəs ni keiŋki wi dzaka gia yiwə lə, kpaŋa widəkə təkəli dzaka i mbaŋ wi bəni kintəəŋ a, "Kimbəiŋsi kimum kə i miŋkpaŋa wə wi ni bwə wə, na bəh mbeiŋŋ wə wə ni mah."

28 Ayakalə, Jisəs chukuli a, "Kimbəiŋsi kimum kə num i bəni bə bə wəkə gia yi Nyə fə asi yi nənki."

*Bəni ni nənki i yeiŋ gia yə yi chusiki
di biə ŋga bi Jisəs ni buku*

(Matio 12:38-42; Mak 8:12)

29 Si mbaŋ wi bəni ni juŋniki dzəki kəmsi tsə i wi wə, wi ka dza dzaka a, "Chwəŋkijuŋ ki liə kələ kə kichu. Bə nənki i yeiŋ gia yi dzaka ki wəmni, yə yi chusiki ŋga biŋ, ayakalə bə bi yeiŋ kə gia yi dzaka ki wəmni yidəkə a kəbi a yə mi ntum wi Nyə wə Jona ni chusi.

30 Gia yə Jona ni fə, a ni kə gia yi dzaka ki wəmni i bəni bə Ninewi wə, yi kə a liŋ asi mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi fə gia yi dzaka ki wəmni i ŋgəkə wi liə wələ.

31 A bi numki chəkə bi nsaka wi kaasini wə, Yaa wə wi ni sakaki tumi ki Sheba bi numki lə tə bəh ŋgəkə wi liə wələ, fə bə liə i ŋgəkə wə, kəm wi ni dza

dzə i tumi ki kinḡaksi ki mbi wə, i wəkə mfi bi Nkun Səlmən. Ayakalə, mbeinj wəkəli, mi widəkə kələ fa bəh gia yimbum yi tsə yi Səlmən.

³² A bi numki i jəbi bi nsaka wi ḡaksini wə, bəni bə Ninewi bi num bəh ḡəkə wi liə wələ fə bə jiə wi i ḡəkə wə, kəm bə nī wəkə gia yə Jona nī fukuki, kwuni shəm yibə. Mbeinj wəkəli mi widəkə kələ fa bəh gia yimbum yi tsə yi Jona, mbeinj kwuni kə shóm yimbeinj.

*Naka ki baiḡsini ki gwu
(Matio 5:15)*

³³ Mi si baiḡsi kə naka ki baiḡsini i ləkə i kigasi. Wi mənḡ dəkə tə i chu fiəni dzə kah i kwusi baḡ yeinj beinj. Wi si baiḡsi təm num i di biə bə si təm naka ki baiḡsini yeinj, a bəni ka liə dzu bə yeinjki baiḡni biwə.

³⁴ Dzəkəh ya kə baiḡni i gwu ya wə. Dzəkəh ya kabə baiḡ, yaka gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh baiḡni. Ayaka, dzəkəh ya ka baiḡki kə, gwu ya yichi ni numki yi jikə bəh jisi.

³⁵ Yi kə a, mbeinj təkniiki a baiḡni biə i gwu yimbeinj wə ma fiəni chu jisi.

³⁶ Gwu ya yichi ka num yi jikə bəh baiḡni, kimbu kidəkə num kə i jisi wə, biəinj bichi ka baiḡki asi naka ki baiḡsiki si nya baiḡni i gwu ya wə.”

*Jisəs təyi chwəḡ ki Bəfalasi bəh bəni bə bə laniki
bənchi
(Matio 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Jisəs nī kaasi ndzaka wi, mi wi Falasi widəkə ka bəḡḡ wi a wi dzə bə wi tsə dzi. Jisəs ka tsə liə, num bə wi ka dziki,

38 num ma wi yisi wəkə kan̄ yi.* Mi wi Falasi wə tsein̄ yi gaka wi.

39 Bah kiə gia yə wi kwakaki, ka dzaka i wi a, “Mbein̄ Bəfalasi wəkəki kibwam bəh bətasa a i jum yiwə wə, ayakalə gia yichu bəh dzəkəh yi bukuni jikə i shəm yimbein̄ wə.

40 Biyun̄ biələ! Nyə wə wi n̄ maa bin̄ kəkə a wə wi ni maa kintəən̄ a?

41 Mbein̄ nyaki biein̄ biə bi kə i bətasa wə bəh kibwam kimbein̄ wə i bəni bə kifuu, ka biein̄ bichi ni bain̄ki i mbein̄.

42 Ngəkə wimum kə wimbein̄ Bəfalasi. Mbein̄ nyaki lə i Nyə kimbu kimu i jwəfi kintəən̄ i nəən̄ biə mbein̄ kəkəki bəh biein̄ biə mbein̄ jiəki i jwa wə a yi fuliki, ayakalə mbein̄ bee lə i fəki gia yi chəən̄ i bəni bəh i kan̄jaki kin̄kəən̄ i Nyə. Mbein̄ kənjaki i fəki gia yiwə yichi bēe kə yidəkə.

43 Ngəkə wimum kə wimbein̄ Bəfalasi. Mbein̄ si kəən̄ a numki i bin̄gbəkə bi ninshin̄ i jún yi tsani wə, chu kəən̄ a bə bənik i mbein̄ i di bi shi wə bəh kin̄kəksi.

44 Ngəkə wimum kə wimbein̄, kəm mbein̄ kə ka júm yə yi chusiki kə, bəni nyani yein̄ bein̄ kiə kə.”

45 Si Jisəs n̄ dzaka yaka, mi widəkə wi kein̄siki kiəki bənchi bə Nyə, dzaka i wi a, “Mi wi lanini, wə kiəki a gia yə wə dzakaki lə a yi kəmki lə buku tə a?”

46 Jisəs chukuli a, “Ngəkə wimum kə tə wimbein̄ mbein̄ bəni bə mbein̄ kein̄siki kiəki bənchi bə Nyə. Mbein̄ jikəl i bəni bəh ntia wi tsə nga bibə ka mbein̄ kələ i jiə na wain̄kpaən̄ i gamti bə.

* 11:38 Wi ni kan̄ja i wəkə kan̄ yi i dzə yə nəni kitumi kibə ni nəən̄ki.

⁴⁷ Ngəkə wimum kə wimbəiŋ. Mbəiŋ maaki júm yi bəni bə ntum bə Nyɔ̀ bə bəti tii bəmbəiŋ nǐ wəyi.

⁴⁸ Ayakadəiŋ, yələ chusiki a mbəiŋ təkisiki təkiki lə mfə wi bəti tii bəmbəiŋ. Bə nǐ kə bə wəyi bəni bə ntum bə Nyɔ̀, mbəiŋ ka baan ka sisiki i maa júm yibə.

⁴⁹ Akə gia yə yi nǐ fə ka Nyɔ̀ bəh mfi bi dzaka a, ‘Mih ni chinji lə bəni bəŋ bə ntum bəh bwa bəŋ bə ntum i bə, bə ni wəyi bədəkə bwan gvu i bədəkə cheiŋ.’

⁵⁰ Ayakadəiŋ, Nyɔ̀ bi bikə i ŋgəkə wi liə wələ kəm mwa mi bəni bu bə ntum bəchi bə bə nǐ wəyi i yisi si mbi nǐ yisi.

⁵¹ Wi bi bikə i yisi i mwa mi Abel i tsə buku i mi Sakalia wə bə nǐ wə i kintəŋ ki təŋ wi fəni gia bəh juŋ yi fəni yi gia wə. Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a Nyɔ̀ bi bikə lə i ŋgəkə wi liə wələ, kəm kpi yi bəni bəwə bəchi.

⁵² Ngəkə wimum kə wimbəiŋ bəni bə bə keiŋsiki kiəki bənchi bə Nyɔ̀. Mbəiŋ nyumi kiŋweli kə bə wəliki bakakijun kə mi liəki yeiŋ i kiə gia yə yi kə chəŋ. Mbəiŋ nəiŋ i liə, ka chu kəŋki bəni bə bə nəŋki i liə a bə ma liə.”

⁵³ Jisəs ka bi dza feiŋ a ŋgaiŋ nyə wə, Bəfalasi bəh bəni bə bə nǐ laniki bənchi bə Nyɔ̀ yisi ka ləyiki wi bəh ja, bikə gia i wi yiduli yiduli,

⁵⁴ bə ni fəki yaka bə taan wi, i kwa wi i gia yə wi ki dzaki.

12

Kiə mi si dzaka kə chi wi fə chi

¹ Si Jisəs nǐ dzakaki, mban wi bəni ka juŋniki dzəki feiŋ, i bəchuku, bəchuku wə faanji.

Bədəkə dəiŋyi gvu yi bədəkə. Jisəs dza yisi i dzakaki num i bwa bu bə mbaŋ wə a, “Mbein dzəki jəbi i dzəŋ yi Bəfalasi, yə akə mfə wibə, bə dzakaki chi, fə chi.

² Mbein kɪəki a, gia yidəkə kəkə yə bə baŋ, a yi bi baŋ maka yi buku i baiŋni wə. Gia yidəkə kəbi yə bə nyumi a yi bi baŋ maka bə kiə.

³ Mbein kiə a gia yichi yə mbein dzakaki nchəkə, bə bi wəkəki lə nshi. Gia yichi yə mbein si baŋ juŋ, ka mbein chumyiki dzakaki, bə bi lakaki yi num i kifwu ki juŋ wə.

*Mi wə bə kə i lwaki
(Matiə 10:28-31)*

⁴ Nséin yin, mih nəŋki i fuku i mbein a, mbein ma lwáki bəni bə bə kə i wə a nyam yi gvu shəŋ, i yəmaka chein bə nəki kaŋa kə gia yidəkə i fə.

⁵ Mbein wəkə mi wə mbein kə i lwáki. Mbein lwáki num Nyə kəm akə wi wə wi kaŋaki ŋga i wə mi, chu num i ləkə wəmaka i gbuku wimbum wə. Mih chu fuku ŋkəŋ i mbein a, mbein lwáki num wi.

⁶ Ntə mbein kiəki lə a bə si taŋni minsii mite i minini mifa shəŋ a? Ayakalə, fidəkə num kə fimu fiə Nyə kə wi dali fi.

⁷ Mbein kə Nyə kiə na juŋ yimbein yifwu yichi, yə yi kə i mbein fuŋ. Mbein ma lwáki. Mbein tsəki lə minsii miduli.

*Mi wə wi bum bəh wə wi nəiŋ Jisəs
(Matiə 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Mih chu fukuki i mbein a, na ndə wə wi bum mih i bəni nshiŋ, a wi kiəki lə mih, ma mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi bum lə tə wəmaka i bəchinda bə Nyə nshiŋ.

⁹ Ayakalə, mi wə wi nəiŋ mih i bəni nshiŋ, mih bi nəiŋ lə tə wəməka i bəchinda bə Nyə nshiŋ.

¹⁰ Yi chu num a, Nyə bi dalinya lə já yichu yə mi dzakaki kəm mi wə yeli wi kə Waiŋmi, ayakalə Nyə bi lansi dalinya kə já yichu yə mi dzakaki kəm Kiŋ'waka ki Baiŋni.

¹¹ Jəbi wə bə bi kwa mbeiŋ i tsə bəh mbeiŋ i juŋ yi tsani wə, yuwidəkə, i bəni bə bə sakaki tumi nshiŋ, yuwidəkə i bəni bə bə kaŋaki ŋga bi sakani, a bə tsə saka mbeiŋ, fwu ma bi bəkə mbeiŋ a mbeiŋ ni tsə banjiki gwu yimbəiŋ bəh chukuli winaiŋ a, yuwidəkə i dzaka a nə.

¹² A ni num i jəbi wiwə wə Kiŋ'waka ki Baiŋni ni nya lə mbeiŋ bəh gia yə mbeiŋ ni dzaka.”

Ndi kəm bə mi wimbum wi kiyuŋ

¹³ Si Jisəs nɪ təfiki bwa bu bə mbaŋ yakadəiŋ, mi widəkə i mbaŋ wi bəni kintəəŋ dza dzaka a, “Mi wi lanini, dzāka i waiŋnih wuŋ a, wi gāa nyā mbiŋ biəiŋ.”

¹⁴ Jisəs bikə i wi a, “Nyuku wələ, a jiə ndə mih i numki mi wi nsaka wimbəiŋ, chu gaa biəiŋ bimbeiŋ a?”

¹⁵ Si wi bikə yaka ka dzaka i bəni bəchi a, “Mbeiŋ təkniŋi nalə, kiə mbeiŋ ma bükuki bəh dzəkəh i biəiŋ wə, kəm kiŋ'waka ki mi kəkə kəm bə biəiŋ biə wi kaŋaki, kəŋ wi kaŋaki biəiŋ nalə.”

¹⁶ Si wi nɪ dzaka yakadəiŋ, ka ti ndi a, “Tii kpə widəkə nɪ kaŋaki khə wi, dzeiŋ buku yeiŋ nalə.

¹⁷ Wi ka yisi i kwakaki a, ŋgaiŋ ki fəki na dəiŋ na? Ngaiŋ ni jɪə dzeiŋ bi ŋgaiŋ naiŋ a?

¹⁸ Wi ka jiə kimfasi a, ‘Mih kiə gia yə mih ki fəki. Mih ki shayiki lə bəshaŋkwa bəŋ ma, mih fiəni

kpɛiŋsi, ka mih bi jiə dzɛiŋ bəh biɛiŋ biŋ yeiŋ wə bichi.

¹⁹ Jəbi wə mih ka fə yakadəiŋ, mih ni dzaka i gwu yiŋ a, mih kə mi wi kidəəŋ. Mih kwati biɛiŋ biə mih bi dziki i buku jia yiduli wə, chu wəkə kə ŋgəkə. Mih kə liə i dziki a dzini, chu mu a muni wəkə ndzəŋni.

²⁰ Si wi nɪ kɛiŋsi yakadəiŋ, Nyɔ ka bəəŋ wi a, ‘Kiyuŋ kələ! Daiŋ nchəkə mih ni fiəni dzə lə kiŋ'waka ka. Biɛiŋ biələ bichi wə kɛiŋsi jiə lə bi ni numki bi ndə a?’ ”

²¹ Si Jisəs dzaka yakadəiŋ ka dzaka a, “Yi kə ayaka i mi wə wi juŋniki mbum bi mbi i gwu yi wə, kaŋa kə mbum bidəkə i kimbu ki Nyɔ wə.”

Mbɛiŋ jiə shəm i Nyɔ

(Matio 6:25-34; 6:19-20)

²² Wi chu dza ka dzakaki num i bwa bu bə mban a, “Kiə mbɛiŋ ma fūmsiki gwu kəm nəni kimbɛiŋ, a mbɛiŋ ni dzi nə, na yudəkə kəm gwu yimbɛiŋ a mbɛiŋ ni ləh nə.

²³ Mbɛiŋ kiəki a kiŋ'waka ki mi tsəki lə biɛiŋ bi dzini, gwu yi mi tsə bəmbuŋ.

²⁴ Mbɛiŋ yeiŋ biŋaŋa, bi nəmki kə, gbɛli kə. Na bi si kəh kə dzɛiŋ i juŋni jiə i bəshaŋkwa wə nabə gba. Ayakalə, Nyɔ saŋsi bi bichi. Mbɛiŋ kiəki kə a mbɛiŋ kəkni ki tsəki lə minyəni a?

²⁵ Akə ndə i mbɛiŋ kintəəŋ wə wi fumsiki gwu, wi num i kpɛiŋsi jəbi twəsi i nəni ki wə a?

²⁶ Si mbɛiŋ məŋ i fə na yi twəsi yələ, mbɛiŋ bə fumsi gwu i nə a?

²⁷ Mbɛiŋ yêiŋ si bəfluwa kəkəki bə num. Bəfluwa si nəm kə nabə i kɛiŋsi bəmbuŋ bəbə. Ayakalə, mih

fukuki i mbeinj a, na Nkunj Sələmən bəh mbum bi bichi biə wi nĩ kanjaki, jəbi wə wi nĩ lafiki gwu bəh bəmbun wi nĩ ka num buku dəkə ka fluwa widəkə.

²⁸ A kabə num lə si Nyə lafiki mfwanj i chwa, mfwanj biə bi kəkə dainj, kijiəli bə kpa i gbuku wə, ma wi Nyə ni lafi mbeinj i tsə buku dəinj a? Ɔ əə bəni bə mbum wi twəsi!

²⁹ Yi kə a mbeinj ma fūmsiki gwu yimbeinj i kwakaki kəm fiənj fiə mbeinj kanjaki i dzi bəh i mu,

³⁰ kəm gia yələ si kwaka bəni bə mbi bə bə kiəki kə Nyə. Mbeinj kiəki a, Ba wimbeinj kiəki lə a mbeinj nənjki lə biəinj biələ bichi.

³¹ Mbeinj jiə mfi bimbeinj num i nkunj bi Nyə wə, ka wi ni nyaki mbeinj tə bəh biəinj biələ bichi.

³² Mbanj wunj, si mbeinj kə twəsi lə kiə mbeinj ki lwá kə kəm Ba wimbeinj kə bə kinsanjli i nya nkunj bi i mbeinj.

³³ Mbeinj tənji biəinj biə mbeinj kanjaki, ma mbeinj gāa kpə wiwə i bəni bə kifuu, mbeinj nənjki biba bi kpə a num biə bi kəkə i shakyi. Mbeinj jiəki kpə wimbeinj num i tumi ki Nyə wə, i di biə bəji kəkə i chwə, bəh i di biə nchami kəkə i kwa, bəh i di biə shəkə kəkə i meni.

³⁴ Mbeinj kiəki a, di biə mi jiəki kiba ki akə feinj wə shəm yi kə.

Bəni bə Jisəs wəkəliki Jisəs

(Matə 24:45-51)

³⁵ Mbeinj kənja chinji bimbeinj ma mbeinj bāinji naka bimbeinj bi bainji, ma mbeinj wəkəliki nəm,

³⁶ aka bwa bə nəm bə bə keinji gwu ka wəkəliki tikwili wibə, si wi fiəniki dzəki i di bi dzəni bi minjkanja wimfiənj wə. Ka jəbi wə wi ni fiəni dzə kəmyi dzaka ki junj, ma bə ni weli akisəkə wi liə.

37 Kinsanli kimbun kɔ ki bwa bɛ nɔm bɛ tikwili wibɔ ni fiɛni dzɛ yeiŋ bɔ keiŋ wɔkɔli wi. Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeiŋ a, wi ni tum mbun i gwu yi wɛ, ma bɔ num i kuku, wi tsɛsi dzɛiŋ i bɔ.

38 Kinsanli kimbun bi numki ki bwa bɛ nɔm bɛ wi bi kwatiki bɔ wɔkɔli, kɔŋ wi numki i bi fiɛni dzɛ na nchɔkɔ kintɔɔŋ, yudɔkɔ na i jɔbi wɛ kwɔkɔ tɔŋki.

39 Mbeiŋ kiɛki a, tikwili kabɛ kiɛki jɔbi wɛ ji kaŋaki i dzɛ nchɔkɔ fɔkɔ, wi ma ni chu bee a wi dzɛ bwiŋ juŋ yi.

40 Mbeiŋ tɔ kaŋaki i nɔmki bɛh ŋkeiŋsi wi gwu, kɔm mi wɛ yeli wi kɔ Waiŋmi bi fiɛni dzɛ lɛ i jɔbi wɛ mbeiŋ kiɛ kɛ.”

41 Bitɛ ka dza bikɛ i wi a, “Bah, wɔ ti ndi wɛlɛ num i buku, ma i bɛni bɛchi a?”

42 Bah chukuli a, “Waiŋ wi nɔm wɛ wi kɔ wi ŋkɔŋ, chu kaŋa mfi, kɔ winaiŋ? Ntɔ akɔ wɛ tikwili wi ni juɛ a wi tɔkniki bɛh juŋ yi, a jɔbi wɛ, jɔbi ka kpeiŋ ma wi ni nyaki bieŋ bidzini i bwa bu bɛ nɔm a?”

43 Kinsanli kimbun bi numki i waiŋ wi nɔm wɛ tikwili wi bi dzɛ yeiŋki num wi fɛ nɔm wi a liŋ asi wi si nɔŋki.

44 Mih fukuki ŋkɔŋ i mbeiŋ a, tikwili wi bi yaksi wi a wi tɔkniki bɛh bieŋ bi bichi.

45 Ayakalɛ, waiŋ wi nɔm wiwɔ ka dza dzaka i gwu yi a, “Tikwili wunŋ ni kɔmsi fiɛni dzɛ kɛ, ka yisi i tweiŋki bwa bɛ nɔm bɛnyuku bɛh bɛkaŋa, dzi a dzini chu mu mbih mɔ kwa wi,

46 yaka yi kɔ a tikwili wi waiŋ wi nɔm wiwɔ bi tɔkɔli tumbuku i chɔkɔ biɛ wi si kwakaki kɛ bɛh i jɔbi wɛ wi si kwakaki kɛ bɛh i jɔbi wɛ wi si kiɛki kɛ. Ayaka wi bi gbayi waiŋ wi nɔm wiwɔ, wi chinŋsi wi i tsɛ numki bɛh bɛni bɛ bɔ kɔkɔ bɛ ŋkɔŋ.

⁴⁷ Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi nəki keiŋsi kə gwu yi i fəki yi, ma yi numki a bə bi tweiŋ lə wi bəh ŋgaŋa yiduli.

⁴⁸ Waiŋ wi nɔm wə wi kiəki kə gia yə tikwili wi nəŋki a wi fəki, wi fə gia yə bə kə i tweiŋ wi bəh ŋgaŋa yiduli ma yi numki a bə bi tweiŋki a wi twəsi. Mi wə bə nya biəiŋ biduli i wi, bə bi bikəki biduli i wi.”

Jisəs dzə bəh kiŋgali
(*Matiə 10:34-36*)

⁴⁹ Jisəs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mih dzə i kpa num gbuku i fa kuku. Bə dzə a wi si bəli lə.

⁵⁰ Mih kaŋaki i liə i ŋgəkə wimum widəkə wə, shəm yiŋ ni də a jəbi wə mih ni liə i wi wə.

⁵¹ Mbeŋ kwakaki a, mih dzə num bəh kimbəiŋni i fa kuku a? Ŋgaŋ, mbeŋ kiəki a, mih dzə num bəh kiŋgaali.

⁵² I yisi i liə i tsə ninshiŋ, juŋ yə yi kə bəh bəni bəte ni gaali lə. Bəni bətali ni gaali bəh bəfa, bəfa ni gaali bəh bətali.

⁵³ Tii waiŋ ni gaali lə bəh waiŋ wi, winyukuni, waiŋ wi winyukuni gaali bəh ba wi. Nih waiŋ ni gaali bəh waiŋ wi wikpaŋni, waiŋ wi wikpaŋni gaali bəh nih wi. Nih nyuku ni gaali bəh kpə waiŋ wi, kpə waiŋ gaali bəh ni nyuwi.”

Bəni kiə jəbi
(*Matiə 16:2-3*)

⁵⁴ Jisəs dzaka i mbaŋ wi bəni wə a, “Mbeŋ ka yeiŋ jəbi wə bimba yakaki dzəki i kimbu kə wəŋ liəki, mbeŋ yisi i dzakaki a, ‘Dzaŋ nəŋki lə i dzə.’ Ayaka yi dzə.

⁵⁵ Mbeinj ka yeinj tə fiəkə fəkə i kimbu ki shinj wə, mbeinj ka dzakaki a, ‘Di ni shili lə nalə.’ Ayaka bi num.

⁵⁶ Mbeinj bəni bə mbeinj dzakaki chi, fə chi, si mbeinj tseinjki bəoli bəh kuku mbeinj ka kiəki si binj ni numki, akə tə kəm nə wə mbeinj kəkə i kiə gia yə Nyə chusiki i liə a?

⁵⁷ Mbeinj mən tə i bənj kwakaki gia yi chən yə yi kə a mbeinj fəki a?

⁵⁸ Mi ka dzo wə, i tsə bəh wə i junj yi nsaka wə, wə məmsi mbeinj wi keinj si a keinj i dzəh, ka wi ma guku tsə nya wə i kanj yi mi wə wi sakaki bənsaka, ma wi nya danj si wə i kanj yi bəni bə jum wə, ma bə ni fa wə i junj yi nsən mə.

⁵⁹ Mih fukuki i wə a, wə ni buku kə feinj maka wə gəm kaasi finini fichi fiə bə bikəki.”

13

Mi wichi kwūni shəm yi, kəbi yaka wi ni kpi

¹ A nī kə i jəbi wiwə wə, bəni bədəkə dza ka fukuki i Jisəs kəm bəni bə Galili bədəkə bə bə nī tsəki i fə mfə gia i Nyə, Bayle faanj bəni bə tsə gbayi bə, mwa mibə chinj ni bəh minyam yə bə nī fə mfə gia yeinj.

² Jisəs wəkəli lə, bikə i bə a, “Mbeinj kwakaki a, bəni bə bə nī kpiyi i dzəh yələ wə, a bə nī kə na bəni bəchu tsə bəni bə Galili bəchi ma?

³ Njanj, mih fukuki i mbeinj a, mbeinj baanj ki kwūni kə shóm yimbeinj, ma mbeinj bəchi bi kpiyi ayaka.

⁴ Mbeinj kwakaki alə bəni bə jwəfi ntsə nyanj bə junj yi dən yə i Siləam nī muku wəy i bə a? Mbeinj kwakaki a bə bədəkə nī kpiyi yaka kəm bə nī kə na bəni bəchu tsə bəni bə Jelusalem bəchi ma?

⁵ Nɔaŋ, mih fukuki i mbein a, mbein baan ki kwûni kə shóm yimbein, ma mbein bæchi bi kpiyi ayaka.”

Ndi kəm kpein wə wi wumki kə mintam

⁶ Jisəs ka ti ndi widəkə i bə a, “A nɔ kə jəbi widəkə wə, mi widəkə yəə kpein widəkə * i wi khə. Jəbi nɔ kpein i wi i tsə kəhyi mintam miwə wi tsə nəki yein kə na fimu.

⁷ Wi ka dzaka i mi wi wi nəm a, ‘Tsēin kpein wələ, i jia yitali wə mih si shi dzə fa i tsein mintam i kpein wələ wə, mih yein kə na fimu. Gbā təkə kuku, wi banɔi lə di kilələ.’

⁸ Mi wi nəm wiwə chukuli a, ‘Tikwili, bēe dəkə wi yaka, mih ki chəkyiki taliki lə chwəŋ kiwə mih jia chi yein chein.

⁹ Jəbi wə wi ka wum mintam i jia yələ yi dzəki lə, ma yi ndzəŋki, wi ka baan i wum, ma wə ni gba təkə wi.’”

Jisəs chuku kpaŋa widəkə i chəkə bimbam wə

¹⁰ A nɔ kə chəkə bimbam bidəkə, Jisəs ka laniki bəni i juŋ yi tsani yidəkə wə.

¹¹ Kpaŋa widəkə num fein kin'waka kichu kidəkə num i wi wə, num kə ki si fə mi wi chu mi wi jwein, ki nɔ fə wi gwein i jia jwəfi ntsə nyan, jum yi ŋgwuŋ, wi kəbi i chu num i bein chəŋ.

¹² Jəbi wə Jisəs nɔ yein kpaŋa wiwə, ka bəəŋ wi, wi dzə, wi dzaka i wi a, “Nih wuŋ, wə bənih lə i jwein ya wə daiŋ.”

---

* **13:6** Kpein wiwə num bə bəŋ i já yi ŋkali wə a, “Fig”.

13 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka nani tseiŋ yi kəm wi. Akisəkə, jum yi fiəni nani gwu ka kaa, wi num bein chəŋ, ka chəŋyiki Nyə.

14 Tikwili wi juŋ yi tsani yiwə yeiŋ si Jisəs chuku kpaŋa wiwə, a num i chəkə bimbam wə, gia yiwə nya lə wi bəh ŋgəkə. Wi ka yəliki i bəni a, “Kaŋ kə yisə yə bukumbəiŋ kaŋaki i nəmki yeiŋ. Mbəiŋ dzəki bə chukuki jwəiŋ yimbəiŋ i kaŋ yələ wə, ayakalə a kəbi i chəkə bimbam wə!”

15 Bah chukuli i wi a, “Mbəiŋ bəni bə mbəiŋ dza-kaki chi, fə chi. I chəkə bimbam wə, ntə mi wimu wimu i mbəiŋ kintəŋ, si dzə lə na’ wi, yuwidəkə njakas wi i di biə yi nəki, i tsə nya yi bəh mwi a?”

16 Kpaŋa wələ kə waiŋ Ablaham, wə Satan nŋ kaŋa i bənsəŋ wə jía jwəfi ntsə nyaŋ, yaka yi si ndzəŋki kə si mih gamti wi i ŋgəkə wi wələ, i chəkə bimbam wə a?”

17 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, bəni bə bə nŋ baiŋŋki wi, gəmni i gwu yibə wə, bəni bəduli bədəkə num fibə bəh kinsanli, kəm bə gia yi kaŋyini yichi yə Jisəs nŋ fəki.

*Ndi kəm ŋgəkə wi fintam fidəkə
(Matio 13:31-32; Mak 4:30-32)*

18 Jisəs ka təmki a, mih ki fəkəliki a, “Ntəŋ bi Nyə kə aka finə a? Fieŋ fiə mih ki fəkəliki yeiŋ kə nə a?”

19 Bi kə aka ŋgəkə† wi fintam fidəkə mi nŋ buku tsə i gbəli i wi khə, ŋgəkə wiwə kə yaka ka fiəni chu num kpəiŋ, minyənɪ mə mə fuliki i bein dzə maa jún yibə i cha yiwə wə.”

*Ndi kəm dzəŋ
(Matio 13:33)*

† 13:19 Ŋgəkə wələ kə i já yi ŋkali wə a, “mustard”.

20 Wi ka chu tæmki a, “Akø finainj fiæn mih ki fækæniki ñkuñ bi Nyɔ bæh fi a?”

21 Bi kə aka dzɔɔŋ yə miñkpaŋa ni fækə muku i biñkuñɔ bimum wə bitali ka fwɛŋni, ka chwali yi fə muku miwə yaka.”

*Dzaka kifiaŋə ki faaŋnini
(Matiɔ 7:13-14,21-23)*

22 Jisəs dza ka tsæki i bikwili wə bæh i bidi wə si wi nɪ tsæki lani tsə bəni, tsə sə dzəh yi i Jelusalɛm.

23 Mi widəkə dza bikə i wi a, “Bah, akø a bəni twɛsi bə bi bəiŋki a?” Jisəs ka chukuli lə i bə bæchi a,

24 “Mbeinj jwôki na bæh ŋga i liə num i dzaka kifiaŋə kifaaŋnini. Mbeinj kiæki a, bəni bəduli bi nəŋki lə i liə i ki wə, dzəh kəbi.

25 Jəbi bi kpɛinj lə wə, tii juŋ wiwə bi dza fah dzaka ki juŋ. Jəbi wə wi bi fa, mbeinj bi baan i biŋ i kəmyiki dzaka ki juŋ dzakayi a, ‘Tikwili, wêli a dzaka ki juŋ ka buku liə.’ Wi bi chukuli i mbeinj a, ‘Mih kiæki kə di biə mbeinj buku.’

26 Mbeinj ka bi nəmyiki dzakaki, ‘A kəkə a buku bə bukumbɛinj nɪ shiki dziki chu mu a? Ayaka wə nɪ nyaniki laniki nnyaki bəni i bidi bibuku wə.’

27 Wi bi fiəni chukuli shəŋ a, ‘Mih fukuki i mbeinj a mih kiæki kə di biə mbeinj buku. Mbeinj nyê i mih fiəŋə mbeinj bə mbeinj nyaniki fəki chu.’

28 Mbeinj bi yeinj lə Ablaham bæh Ayjik bæh Yakəb bæh bəni bə ntum bə Nyɔ bæchi i kintəəŋ ki ñkuñ bi Nyɔ wə, num bə ban mbeinj i biŋ, mbeinj bi ka dəki dzi jəŋ.

29 Bəni bi dza i bimbubichi wə, i yisi i di biə wəŋ bukuki dzəkə, bæh i di biə wi tsæki liækə, bæh i di bi

beȳn̄ beȳn̄ wə bəh bi shīn̄ i mbi wə, bə bi dzə shinum i dziki i kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.

³⁰ Mbeȳn̄ wə̄kəli bəni bəduli bə̄ bə kə i ninshīn̄ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə̄ bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshīn̄.”

*Nshēiŋ kwa Jisəs kəm Jelusalēm
(Matiə 23:37-39)*

³¹ A n̄i kə a jəbi wiwə wə, Bəfalasi dzə dzaka i Jisəs a, “Būku nyə̄ fa, tsə i kimbu kidəkə wə kəm Ŋkuŋ Hələd nəŋki i wəə wə.”

³² Jisəs chukuli i bə a, “Mbeȳn̄ tsə̄ dzāka i fifinchəŋ fiwə a mih ki bwiliki lə bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə daiŋ, mih chuku jweiȳn̄, i yisi i daiŋ bəh kijiəli, mih bi buku kaasi nəm wuŋ shitsə kijiəli.

³³ Ayakalə, mih ni yisi nyani wuŋ wi Jelusalēm daiŋ, bəh i buku nyani kijiəli i tsə buku shitsə kijiəli. Yi kpeiȳn̄niki kə a bə wəə mi wi ntum wi Nyɔ i di bidəkə wə a kəbi a i Jelusalēm.”

³⁴ Si Jisəs dzaka lə, wi ka chu dzaka a, “Yəbēȳȳ Jelusalēm! Yəbēȳȳ Jelusalēm! Wə wəəyiki bəni bə ntum bə Nyɔ, chu tumyi bəni bə Nyɔ faaŋki i mbeȳn̄ bəh kitəh. Akə kiŋkani kimaiŋ si mih məmsi i juŋni bwa ba asi nih shyə si juŋni bwa bu wi kwumi baŋ bəh bəkəli bi, wə nəiȳma a?

³⁵ Tsēiŋ, bə kə num bə lətəkə lə juŋ ya yi fiəni num chii. Ayaka mih fukuki i mbeȳn̄ a, mbeȳn̄ bi chu yeiȳn̄ kə i mih wə, i tsə buku jəbi wə mbeȳn̄ bi dzakaki a, ‘Nyɔ jiə kimbəiȳnsi i mi wə wi dzəkə i yeli wi Bah wə.’ ”

14

Jisəs chu chuku mi i chəkə bimbam

¹ A nĩ kə i chəkə bimbam bidəkə wə, Jisəs tsə i dzi i jun̄ yi mi wimbum wi Falasi widəkə. Bəni bə bə nĩ kə fəiŋ nĩ tseiŋki Jisəs i yeiŋ gia yə wi ni fə.

² A nĩ kə mi widəkə num fəiŋ i Jisəs nshiŋ wi gweiŋ bəh jweiŋ yidəkə yi fə kaŋ yi bəh kaka bi məyi.

³ Jisəs bikə i Bəfalasi bə bə nĩ kə fəiŋ, bəh bəni bə bə nĩ keiŋsiki kiəki bənchi bə Nyə, “Bənchi bəbukumbəiŋ bumki lə a bə chūku mi i chəkə bimbam wə, ma nə a?”

⁴ Bə nəki kaŋa kə gia yidəkə i chukuli. Jisəs kaŋa mi wiwə, chuku wi, ka dzaka a wi tsəki.

⁵ Jisəs ka fiəni bikə i bəni bəwə a, “Mi widəkə kabə kaŋa waiŋ* nabə na’, wi gbə i fəŋ mə i chəkə bimbam wə, wi ma ni bwili akisəkə a?”

⁶ Bə məŋni gia yə bə ki chukuliki.

Mi sh̄tsi gwu yi i kuku

⁷ Jisəs dza yeiŋ si bəni dzəki sabi di bibə num i ninshiŋ i numyi yeiŋ, wi ka ti bə bə ndi a,

⁸ “Jəbi wə bə laka wə i dzini bi ndzə wi miŋkpaŋa wimfiŋ wə, wə tsə ma nūm i di bi ninshiŋ wə, kəm mi wimbum widəkə kələ fəiŋ num bə si laka tə wi fəiŋ.

⁹ Tikwili wə wi si laka mbəiŋ bəchi, wi ni dza dzə dzaka i wə a, ‘Dzā nyā di biələ i mi wimbum wələ.’ Ma wə ka ni dza, num bəh kiŋgəmni i tsə num lə num i jum wə.

¹⁰ Jəbi wə bə laka wə i dzini bi dzəni bi miŋkpaŋa wimfiŋ, wə tsə nūm num i jum wə, ka tii dzini bi miŋkaŋa wimfiŋ ni dzə dzaka i wə a, ‘Nseiŋ wuŋ,

---

* **14:5** Biŋwakti bikpu bidəkə bəəŋ a, “njakas.”

dzâ fa, tsê nûm num i ninshin.' Ayaka, wə ka ni kaŋa kinƙəksi i bəni bəchi nshin.

¹¹ Yi kə a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə bi shisi lə wi. Mi wə wi shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi.”

Mi təkniƙi bəh bəni bə ŋgəkə

¹² Jisəs ka dza fiəni dzaka i tii juŋ wə a, “Jəbi wə wə nəŋki i bəŋ bəni a bə dzə dzi, ma ni bəŋ num nséiŋ ya na bwa bə nah, na chwəŋ ki juŋ ka, na bəni bə kpə, bə bə nəki kəmsiki i wə wə. Kəm bə bi fiəni bəŋ lə wə tə i juŋ yibə wə, ma yi ka bi numki a, bə nŋ chukuli lə kaŋ ya.

¹³ Jəbi wə wə fəki dzini, laka num bəni bə kifuu, bəh biŋkəŋni, bəh bə bə gbəki nyaniki, bəh bimfəkə.

¹⁴ Wə ka fə yakadəiŋ, ma Kimbəiŋsi ki Nyə numki i wə wə, kəm bəni bələ kaŋaki kə fiəŋ fidəkə, i bi fiəni chukuli i wə. Ma gəm wa bi numki i Nyə, i chəkə biə bəni bə bə kə chəŋ bi dzayiki i kpi wə.”

*Ndi kəm dzini bimum
(Matio 22:1-10)*

¹⁵ Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi widəkə wə, bəh bə nŋ dziki wəkə gia yiwə ka dzaka i wi a, “Kimbəiŋsi kimum kə i mi wə wi bi dziki bləd i kintəŋ ki ŋkuŋ bi Nyə wə.”

¹⁶ Jisəs ka chukuli i wi a, “A nŋ kə jəbi widəkə wə, mi widəkə keiŋsi bini bimum, wi laka bəni bəduli.

¹⁷ Si chəkə bi bini biwə nŋ dzə kpəiŋ, wi faaŋ waiŋ wi wi nəm a wi nyani fuku i bəni bəchi bə wi nŋ laka bini i bə, a ŋgaiŋ keiŋsi lə biəiŋ bichi.

¹⁸ Waiŋ wi nəm wiwə ka tsə yeiŋ bə, bə yisi ka təmki wimu wimu. Mi wi ninshin wə wi nŋ yeiŋ dzaka i wi a, ‘Yeiŋ mih si kə mih taŋ khə wuŋ

wimfian, mih kaŋaki i tsə tseiŋ wi. Tesi, mih ni numki kə.’

¹⁹ Wi chu yeiŋ widəkə wə wi bəŋ chukuli tə a, ‘Mih si kə mih taŋ bəna’ bəŋ bə nəm jwəfi, mih kaŋaki i tsə mōmsi yi i liə. Tesi, mih ni numki kə.’

²⁰ Wi chu yeiŋ widəkə wi bəŋ chukuli tə a, ‘Mih dzə a kpə wuŋ wimfian daiŋ, tesi, akə gia yə mih ni dzə kə.’

²¹ Si bə chukuli yakadəiŋ, waiŋ wi nəm wiwə ka fiəni tsə fuku gia yichi i tikwili wi. Tikwili wiwə wəkə gia yiwə, shəm bəkə wi. Wi ka fiəni faaŋ waiŋ wi nəm wiwə, dzaka i wi a, ‘Būku wakli, tsə i kwili kintəəŋ, nyāni nnyā i dzəh yi tasini bəh i dzəh yinchiŋ yinchiŋ wə, jūŋni bəni bə bə gbəki nyaniki bəh bimfəkə bəh biŋkəŋni, ma wə dzə bəh bə.’

²² Wi tsə fiəni dzə dzaka a, ‘Tikwili, mih fə lə gia yichi asi wə si dzaka ayakalə, juŋ keiŋki ki jikə kə.’

²³ Tikwili wi dzaka i wi a, ‘Tsə i dzəh yimbum bəh yinchiŋ yichi ma wə dzə dzə bəh bəni bəduli ka bə dzə jiksi juŋ yichi.

²⁴ Mih fukuki i mbeiŋ a, mi i kintəəŋ ki bəni bə mih si yisi laka bə bi mōm kə fiəŋ fidzini i bini biŋ wə.’ ”

*Dzə i num ka waiŋ mbaŋ wi Jisəs
(Matiə 10:37-38; 5:13; Mak 9:50)*

²⁵ Jisəs chu nyə ka tsəki, mbaŋ wi bəni kwu biəli wi. Wi ka dza fiəni dzaka i bə a,

²⁶ “Mi wə wi nəŋki i biəli mih i num mi wuŋ wi mbaŋ wi kəbi i kəŋ mih i tsə ba wi, bəh nih wi, chu kəbi i kəŋ mih i tsə kpə wi bəh bwa bu, bəh bwa bə nih wi, bəh jəmi yi, nabə i kəŋ mih tə tsə si wi kəŋki gwu yi, wi kəkə i num mi wuŋ wi mbaŋ.

27 Mi wə wi nəŋki i num i mbaŋ wuŋ wə, wi kaŋaki i gɪŋ kintasi ki i bɪlɪki mih.

28 Akɔ ndə i mbeɪŋ kintəŋ wə wi nəŋki i maa juŋ yi dəŋə yaka i beɪŋ, wi ma nɪ yisi i shi num i kuku i kwaka fwu wi, a kpɔ wə wi kaŋaki kɔlə bi kpeɪŋ ka wi bi maa kaasi yeɪŋ a?

29 Wi ka baan i fə yakadəɪŋ, wi ka yisi a chəkəkɪ chaka ki juŋ kiwɔ, ki ni gaka wi i kaasi. Jɔbi wə bəni bi tsəkɪ feɪŋ ma bɔ bi suŋuki wi dzaka a,

30 'Mbwə wələ nɪ yisi juŋ, yi gaka wi i kaasi.'

31 Yi ni numki a liŋ tə a, akɔ winaiŋ ŋkuŋ wə wi nəŋki i laa tum jum bəh ŋkuŋ widəkɔ, wi kəbi i yisi num kuku i kwaka a ŋgaiŋ bəh bəni bu bə jum bəŋchuku jwəfi kɔlə i tsə jwɔ ŋkuŋ widəkɔ wə wi kaŋaki bəni bu bə jum bə num i buku bəŋchuku mbaŋfia a?

32 Wi ka kwaka yeɪŋ a yi ləkəkɪ lə, wi kaŋaki i bāayi bəni bu bədəkɔ i fāan a bɔ tsə yeɪŋ ŋkuŋ widəkɔ wə wi keɪŋ i dzəh yi dəŋ, i tsā wi a wi fə dzəh yə kimbəɪŋni kɔ i nŭmki i bɔ kintəŋ.

33 Yi ka numki a i dzəh yələ wə, mi wə wi ka baan ki dali kə biɪŋ bi bichi, wəmaka mi kəkə i num i mbaŋ wi bwa bəŋ kintəŋ.

34 Nkaka kɔ fiɪŋ fi ndzəŋni. Ayakalə, yi ka laksi njwəŋni bi, bə kɔ i chu fə na dəɪŋ bəh yi ka yi fiəni njwəŋki a?

35 Yi numki a, yi laka lɔ kilɔlɔ. Yi kəkə ka bə shuku i khə nabə i di bi chi wə. Yi kɔ a shuku təkɔ kilɔlɔ. Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkɔ wi wəkɔ."

Ndi kəm shwan yi lakani
(Matiō 18:10-14)

¹ Bəni bə bə ni kwaki kiŋwakti, bəh bəni bəchu bədəkə ni dzəki i Jisəs i wəkə gia yə wi laniki.

² Bəfalasi bəh bəni bə bə ni laniki bənchi bə Nyə, yisi i shwiŋyiki dzakayi a, “Mi wələ dzə bəni bəchu kabə dzi bəh bə.”

³ Ayakadəiŋ, Jisəs ti ndi wələ i bə a.

⁴ “Akə ndə i mbeiŋ kintəəŋ wə, wi kabə kaŋaki shwāŋ yi gbi, yimu laka, wi ni chəŋ num alə a? Wi ma ni yisi bee yə mbaŋ bwukə ntsə bwukə i chwa, i tsə nəŋ yimu yiwə, i tsə buku jəbi wə wi ni yeiŋ i yi wə a?”

⁵ Wi ka ni nəŋ yeiŋ yi, ma wi laŋki, wi giŋ yi i kimbəkəli wə,

⁶ wi kwəki tsəki bəh yi i dzu. Jəbi wə wi kwə, wi ni bəəŋ juŋni nséiŋ yi, bəh bəni bə bə nəkə kəmsiki i wi kpəŋ wi dzaka i bə a, ‘Mbeiŋ dzə bukumbəiŋ lāŋki, kəm mih yeiŋ shwan yiŋ yi si laka.’

⁷ Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, yi kə a liŋ asi, kinsaŋli kimbūm bi numki i tumi ki beŋ wə, kəm bə mi wichu wimu wə wi kə wi kwuni shəm yi. Bə bi laŋki wəməka mi tsə bəni bə mbaŋ bwukə ntsə bwukə bə kə chəŋ chu nəŋ kə ŋkwuni.

Ndi kəm bə chwaka kikipə ki lakani

⁸ Ma akə winaiŋ miŋkpaŋa wə wi kabə kaŋa chwaka bi kpə jwəfi, kimu laka, wi ma ni baiŋsi naka ki baiŋsini i yaŋa juŋ i nəŋ ndzəŋ, i tsə buku i jəbi wə wi ni yeiŋ a?

⁹ Wi ka ni nəŋ yeiŋ, wi ni bəəŋ juŋni nséiŋ yi bəh bəni bə bə nəkə kəmsiki i wi kpəŋ, wi dzaka i bə a, ‘Mbeiŋ dzə bukumbəiŋ lāŋki kəm mih si fiəni bəŋ kpə wuŋ si wi si laka, mi ka fiəni yeiŋ wi.’

10 Mih fukuki i mbein a, yi kɔ a lin tɔ, asi bæchinda bæ Nyɔ lanɔi kɔm bæ mi wichu wimu wɔ wi kɔ wi kwuni shɔm yi.”

Ndi kɔm bæh wain wi lakani

11 Jisɔs chu dzaka a, “Mi widɔkɔ nɔ kanɔaki lɔ bwa bu bænyuku bæfa.

12 Wain wi jum wɔ dza dzaka i ba wi a, ‘Ba, gaa nyá mbin biɛin i liá.’ Ba wi ka gaa biɛin bi i bɔ.

13 A nɔki num kɔ i jɔbi wi dɔɔn wɔ, wain wi jum wɔ dzɔ biɛin bi, ka juɔni bi bichí ka taɔni, nyɔ tsɔ i tumi ki dzɔh yi dɔɔn wɔ. I fein wɔ wi bɔkɔli kaasi kpɔ wiwɔ i nɔni kichu wɔ.

14 Jɔbi wɔ wi nɔ bɔkɔli kaasi kpɔ wi, dzɔn yilɔkɔli ka kwa tumi kiwɔ, wi chu kanɔ kɔ fein fidzini.

15 Ayakadɔin, wi ka tsɔ nɔn nɔm i mi widɔkɔ i tumi kiwɔ wɔ, a wi nɔmki i wi. Mi wiwɔ ka faan wi, wi tsɔ ka tɔkniki bæh bifi bi.

16 Wi dza ka nɔnki i dziki biɛin bi dzini bi bifi, ayakalɔ mi widɔkɔ kɔbi i nya wi bæh fein fidɔkɔ.

17 Wi ka yisi i tɔmki gia, fiɔni bɔɔn mfi bi, ka dzaka a, ‘Bɔni bæ nɔm bæ ba wuɔ kanɔaki biɛin bidzini biduli bi gaka bɔ, mih num fa kpi dzɔn.

18 Mih ni fiɔni tsɔ lɔ i ba wuɔ, mih dzaka i wi a, “Ba, mih fɔ chu i Nyɔ nshin bæh i wɔ tɔ.

19 Mih chu kpɛiniki kɔ ka bæ bɔɔnki mih a wain wa. Dzɔ jɔ mih aka mi wa wi nɔm.”’

20 Ayakadɔin, wi ka dza fiɔni tsɔ i ba wi. Jɔbi wɔ wi nɔ bukuki kɔmsiki tsɔki i kwili wɔ, ba wi lɔ dzɔkɔh ka yein wi. Nshɛin kwa wi bæh wain, wi dza bein, yɔkɔ tsɔ, maɔni wi, bɔ yanɔyi.

21 Waiŋ wiwə ka dzaka i wi a, ‘Ba, mih fə chu i Nyə nshin bəh i wə. Mih chu kpeinŋniki kə ka bə chu bəəŋki mih a waiŋ wa.’

22 Ayakalə, ba wi ka bəəŋ bəni bu bə nəm dzaka a, ‘Mbeiŋ tsə wakali, mbeiŋ nəŋ dzə bəh mbuŋ wə wi ndzəŋki nalə, mbeiŋ dzə lə i wi wə, mbeiŋ ləkə finsəŋ i kraŋ wi wə bəh dzuyigvu i gvu yi wə.

23 Mbeiŋ tsə kwə dzə waiŋ na’ wimbum, mbeiŋ kum yi, ka bukumbeiŋ dziki bə laŋ,

24 kəm waiŋ wuŋ wələ nŋ kpi, wi fiəni yəmmi. Wi nŋ laka, wi fiəni tumbuku.’ Ayakadəiŋ, bə ka yisi i laŋki.

25 Gia yələ nŋ num lə, waiŋ wi ninshin num i chwa. Jəbi wə wi nŋ kwəkɪ dzəkɪ i buku kəmsi dzə i dzu, wi wəkə biəiŋ bi kwuŋni jumi bəni biŋ.

26 Wi bəəŋ mi wibə wi nəm widəkə bikə a, a num nə, bə biŋki fa?

27 Wi chukuli i wi a, ‘Waiŋnah si fiəni dzə daiŋ. Ayakadəiŋ, ba wimbeiŋ ka kum dəmi ki na’ kimbum, kəm wi si yeiŋ waiŋnah wi num wiwəm chu ləkə.’

28 Wi wəkə yaka shəm ka bəkə lə wi, wi ka nəiŋ i liə dzu. Ba wi buku tsə ka tsaki wi a wi liə a dzu.

29 Ayakalə, wi chukuli i ba wi a, ‘Tsəiŋ, mih ni nəmki i wə ka mfa i jia yələ wə yichi, mih ka num nəiŋ i fə gia ya yidəkə. Wə ka num nya mih na bəh waiŋ bii a, mih laŋki buku nsəiŋ yiŋ.

30 Waiŋ wa wələ, wə wi nŋ tsə bəkəli biəiŋ bia bəh bəkəŋa bə təkəlini, jəbi wə wi si dzə, wə ka tsə kwa waiŋ na’ wimbum ka kum kəm wi.’

31 Ba wi chukuli i wi a, ‘Waiŋ wuŋ, buku wə shi kə a fa jəbi wichi, biəiŋ bichi biə mih kaŋaki akə mbia.

³² Ayakalə, yi si ndzəŋki lə, a bə lāŋki kəm waiŋnah wələ nǐ kpi lə, wi fiəni yəmmi, wi nǐ laka, wi fiəni tumbuku.’ ”

16

Waiŋ wi nəm wi kimfikili

¹ Jisəs chu dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mi wi kpə widəkə nǐ kaŋaki lə waiŋ wi wi nəm, wi nǐ jiə a wi tsēiŋki mbum bi. Wi ka dza wəkə a, waiŋ wi wi nəm wə bəkəliki lə kpə wi.

² Wi ka bəŋ waiŋ wi nəm wiwə, bikə i wi a, ‘Yələ kə yinaiŋ gia mih wəkəki kəm wə lə a? Bākti biŋwakti bichi biə wə nyakaki kpə wuŋ yeiŋ, wə dzə fiəni nyā i mih. Kəm wə ni chu nəmki kə i mih.’

³ Waiŋ wi nəm wiwə tsə num kwaka a, ‘Si tikwili wuŋ kəŋŋki mih i nəm wə, mih ni fə dəiŋ a? Si mih kə mih kaŋa kə ŋga i nəmki bəh dzəkə, mih chu ŋgəmni i nywaki.’

⁴ Wi ka fiəni kwaka a, ‘Mih kiə lə gia yə mih ni fə, i jəbi wə wi kəŋŋ mih i nəm wə, mih kaŋaki lə nsēiŋ yə yi kə i dzə mih i bə dzu.’

⁵ Ayakadəiŋ, wi ka bəŋ bəni bə bə ni kaŋaki fwa yi tikwili wi wimu wimu, wi ninshiŋ dzə wi bikə i wi a, ‘Wə gəmki tikwili wuŋ dəiŋ?’

⁶ Wi chukuli a, ‘Akə bibeli bimiə bimum gbi.’ Ayaka wi dzaka a, ‘Kə kiŋwakti ki fwa kələ nūm kuku wakli, kwūni nyāka a mbaŋshi.’

⁷ Wi fiəni bikə i widəkə a, ‘Wə gəmki ŋ'wa dəiŋ na?’ Wi chukuli a, ‘Akə biba bigəŋ gbi.’ Ayaka wi dzaka a, ‘Kə kiŋwakti ki fwa kələ kwūni nyāka a biba mbaŋnyani.’

⁸ Tikwili wi waiŋ wi nəm wələ nǐ yeiŋ si wi finiki bəh wi yaka, ka kəkəsi wi a wi ni fifi lə.” Jisəs ka kaasi a, “Bəni bə fa kuku fifiki i gia yə bə fəki tsə si bəni bə baiŋni fifiki i gia yibə yi baiŋni wə.

⁹ Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbeiŋ a, mbeiŋ dzəki mbum bimbeiŋ bi fa kuku, i kwaki nsəiŋ yeiŋ, ka jəbi wə bi bi kaa, Nyə bi ka dzə mbeiŋ i wi dzu i di biə mbeiŋ bi numki jəbi wichi.

¹⁰ Mi wə wi kiəki kə i təkni bəh fiəŋ finchiŋ, wi kəkə i təkni tə bəh fiəŋ fimum. Ayaka mi wə wi fəki kimfikili i gia yi nchiŋ wə, wi kələ i fəki tə kimfikili i yimum wə.

¹¹ Si mbeiŋ kəkə təkni bəmbum bi fa kuku, a ni nya ndə mbeiŋ mbum bi ŋkəŋ a?

¹² Mbeiŋ kabə kiəki kə i təkni bəh biəiŋ bi bəni bədəkə, ma ndə ni nya mbeiŋ bəh fiə fi kə fimum a?

¹³ Waiŋ wi nəm kəkə i nəmki i bətikwili bəfa. Yi kabə num yakadəiŋ, ma wi ni baiŋŋki widəkə wi kəŋ widəkə, yudəkə, wi ni wəkəkə i widəkə nalə wi seiŋni widəkə. Mbeiŋ kəkə nəmki i Nyə chu nəm i kpə.”

¹⁴ Si Jisəs dzaka yaka, Bəfalasi wəkə gia yichi, ka yisi i sunuki wi, kəm bə nǐ kəŋki kpə nalə.

¹⁵ Jisəs ka dzaka i bə a, “Akə mbeiŋ bələ bə mbeiŋ chusiki gwu a mbeiŋ kə bəni bə ndzəŋni i bəni nshiŋ, ayakalə Nyə kiə gia yichi yə yi kə i shəm yimbeiŋ wə. Mbeiŋ kiəki a gia yə bəni kəkəsi a, akə gia, akə yə Nyə tseiŋki yi nyəŋ i wi.”

Bənchi bə ŋkuŋ bi Nyə

¹⁶ Jisəs chu dzaka a, “A nǐ kə i kikpu wə, bə nǐ laniki num bənchi bə Muses bəh gia yə bəni bə

ntum bæ Nyɔ ni nyakaki. Ayakalə, i yisi si Jɔn nɛ dzə, bæ ka fuku num ntum wi ndzɔŋni kɔm ŋkuŋ bi Nyɔ. Mi wichi ka jwəki i liə kintəəŋ ki ŋkuŋ bi Nyɔ wə.

¹⁷ Yi bənikɪ alə i bɔɔli bəh nshwaiŋ i dza nyə, yi bənikɪ kə i fidzəkəni fi Kiŋwakti ki Bənchi i bi laka kilɔɔ.

¹⁸ Yi kə a, mi ka bee kpə wi, dzə widəkə, ka nəki bəh wi, yaka wi fə chu. Mi ka dzə miŋkpaŋa wə wi buku i mi widəkə dzu, yəmaka numki a wi dzə kpə mi.”

Lasalus bəh mi wimum

¹⁹ Jisəs ka dza chu dzaka a, “Mi wimum widəkə nɛ kələ, wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bæ kpə wi ləkəli bə ndzɔŋ nalə, dzi kidəəŋ ki chəkə bichi.

²⁰ Mi wi kifuu widəkə num fəiŋ, yeli wi num Lasalus. Wi num biəkə kwa gwu yi yichi. Bə nɛ dzəkɪ jiəkɪ wi i shiki i dzaka ki mbaiŋ ki mi wimum wə mə,

²¹ wi wəkəli a yuwidəkə jəbi wə wi ni dziki, biəiŋ biə bi ni besiki ma ŋgaiŋ ni bəŋyiki dziki. Si wi nɛ nəkɪ fəiŋ yakadəiŋ, bɪə dzə chu mənɪ kaasi lə biəkə yi.

²² Aka numki i jəbi widəkə wə, mi wi kifuu wə kpi, bəchinda bæ Nyɔ dzə giŋ wi, ka tsə jiə i di bindzɔŋni wə i kəmsi i Ablaham wə. Ayaka mi wi kpə wə ni kpi tə bə ləə wi.

²³ Wi tsə num i tumi ki bəni bæ kpili wə, wi ka numki fəiŋ i ŋgəkə wimum wə. Wi dza lə dzəkəh, yəiŋ Ablaham nanu bəh Lasalus, i wi kpəŋ.

²⁴ Wi bɔɔŋ tsə a, ‘Ba Ablaham, kwəsi nshəiŋ i miŋ, wə fāaŋ dzə Lasalus, wi ləkə waiŋkpaŋ wi i mwi mə i dzə dəsi kindəŋ kəŋŋ yəiŋ. Mih kə i nshili wimum wə fa i gbuku wələ mə.’

²⁵ Ablaham chukuli mfih a, ‘Waiŋ wuŋ, kwaka jɔbi wə wə nɪ kɛiŋki i mbi. Wə nɪ kaŋaki lə biɛiŋ bindzəŋni bichi i jɔbi wiwə, Lasalus nɪ yeiŋki mfih num ŋgəkə. I liə akə Lasalus wə, wi kə i ndzəŋni mə, wə num i nshili wə.

²⁶ A kəkə shəŋ a yələ. Kɪə a fəŋ kimbun kə num bə kɛiŋsi jiə, kə mi kəkə i dza fa i danɪsi dzə i wə wə fəkə, yi kəbi tə i mi i dza fəkə i danɪsi dzə fa i buku wə.’

²⁷ Mi wimbun wə chu tsa a, ‘Mintee Ba, fāaŋ Lasalus i kwili wibuku wə.

²⁸ Mih kaŋaki bwa bə nih bəŋ bəte, a wi tsə kɪŋ i bə ka bə bi ma dzə tə i di bi ŋgəkə biələ wə.’

²⁹ Ablaham chukuli mfih a, ‘Bwa bə nah kaŋaki lə biŋwakti bi Muses, bəh biə bəni bə ntum bə Nyə nɪ nyaka, bə wəkəli gia yə bi dzakaki.’

³⁰ Mi wi kpə wə nəiŋ dzaka a, ‘Aayi Ba Ablaham, yi kə a mi widəkə dza i kpi wə, wi tsə fuku i bə ka bə wəkə, ma bə kwuni shóm yibə.’

³¹ Ablaham chukuli i wi a, ‘Bə ka nəiŋ i wəkə gia yə biŋwakti bi Muses bəh bəni bə ntum bə Nyə dzakaki, bə kəkə i wəkə tə na yə mi wə wi dza i kpi wə dzakaki.’ ”

17

Jisəs lani kəm chu bəh nəm bəh kimbun

¹ Jisəs dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Gia yə yi taanɪki bəni bə fə chu bi lansi baan kə i dzə. Ayakalə, ŋgəkə kə i mi wə wi bi dzəkə bəh gia yiwə, a bəni gbəyiki i chu wə.

² Yi ni ndzəŋki a bə shū shəŋsi nəkə wimbun i məkə ki wəmakə mi, bə chɪni shɪ wi i kinchwə kimbun wə, tsə a wi fəki bwa bələ gbəyiki i chu wə.

³ Jɔbi wə mbeinj kə, mbeinj ka tɔkniki bəh gwu yimbeinj.

Jɔbi wə wainnah fə gia yichu i wə, dzaka i wi. Wi ka kwuni, wə dɔlinya wi.

⁴ Na yaka wi kabə fəki gia yichu i wə kinjani nanitanj i chəkə wə, jɔbi wə wi fəki ka fiəniki dzəki kwunji kanj a ŋgainj si gbə, wə kanjaki i dɔlinyaki wi.”

⁵ Bwa bə Bah bə ntum ka dzaka i wi a, “Kpɛinjsi kimbun kibuku ki ləkə ndzəŋ.”

⁶ Bah chukuli a, “Asi kə a mbeinj kanjaki kimbun ki seinjni aka fintam fi ntətə, ma mbeinj kələ i dzaka i kpɛinj wimbun wələ a wi muku i gaanj wə, i tsə nɔm i kinchwə kimbun wə, ma wi ni wəkə i mbeinj.

⁷ Mbeinj dzə a, mi wimu i mbanj wimbbeinj wə, kabə kanjə wainj wi wi nɔm, wi shi nɔm i khə, yudəkə wi təkni bəh shwəŋ. Jɔbi wə wi kwɛ dzə, wə kələ i dzaka i wainj wi nɔm wiwə a, wi dzə dzə biɛinj bi bidzini ma wi num dzɪ a?

⁸ Yi mən ayaka. Gia yə wi kə dzaka akə a, kɔmsi tsə kwuni bəmbun ba, ma wə fə biɛinj bin bidzini, ma wə dzə bəh bi, ma wə kɛinjsi gwu ya wə wəkəliki i jɔbi wə, ŋgainj ni dzi, ŋgainj mu kaasi, ka wi junjni biɛinj wi tsə dzi a?

⁹ Wə kələ i dzaka i wainj wi nɔm wiwə a, kiyənji ka, kəm wə fə gia yichi yə mih si dzaka?

¹⁰ Yi kə a linj asi yimbeinj kə. Jɔbi wə mbeinj fə kaasi nɔm wə bə si nya i mbeinj, mbeinj dzaka a, ‘Buku kə shəŋ a bwa bə nɔm, buku fə nɔm wibuku.’ ”

Jisəs chuku bəni bə jweinj yi kumyini jwəfi

¹¹ Si Jisəs nɪ tsəki i Jelusalem, wi ka tsə dzəh i ji bi kimbu ki Samalia bəh ki Galili wə.

12 Si wi tsə liə i kwili widəkə wə, bənyuku bədəkə jwəfi bə gweinj bəh jweinj yi kumyini, bə yeinj wi keinj i dzəh yi dəəŋ,

13 ka bəəŋ bəh ja yiləkəli a, “Jisəs Tii wi bəni, kwāsi nsheinj i buku wə.”

14 Si Jisəs nŋ yeinj bə, dzaka i bə a, “Mbeinj tsê chūsi gwu yimbəinj i bətii mfə gia.” Si bə nyə bə tsə, jweinj yibə kaa, bə bainj a keinj a dzəh.

15 Mi wimu i bə kintəəŋ yeinj a ŋgainj si bənih, wi ka fiəni dzə i Jisəs ka yaksi Nyə nalə.

16 Si wi dzə, ka gbə i Jisəs nshinj nya kiyəŋni i wi. Ayaka mi wiwə nŋ kə mi wi Samalia.

17 Jisəs dzaka a, “Bəni si kə jwəfi bə mih si chuku bə bənih ka bainj, bədəkə bə bwukə kə fainj na?”

18 Yaka kə mi widəkə i bə ka yeinj dəkə a wi kələ i fiəni dzə nyā kiyəŋni i Nyə, a kəbi a mi wi dzəni wələ a?”

19 Jisəs ka dzaka i wi a, “Dzā wə tsəki mfia. Shəm yə wə jiə i mih, yi fə wə bənih.”

*Ntəŋ bi Nyə i liə, bə bi dzəni
(Matiə 24:23-28,37-41)*

20 Bəfalasi bədəkə ka bi dza bikə i Jisəs a, ŋkuŋ bi Nyə bi dzə yibwŋj na? Wi chukuli i bə a, “Ŋkuŋ bi Nyə bi dzə kə bəh kinchəsi kə ki bi chusiki i mbeinj.

21 Mi widəkə kəkə wə wi bi dzakaki i mbeinj a, ‘Mbeinj tsēinj, bə Nyə lə wi sakaki fa,’ Na a, ‘Bə Nyə yaka wi sakaki fi.’ Mbeinj wəkəli ndzəŋ, ŋkuŋ bi Nyə kə i kintəəŋ kimbeinj wə.” *

22 Wi ka fiəni dzaka lə i bwa bu bə mbanj a, “Jəbi bi dzə lə wə mbeinj bi nəŋki i yeinj mi wə yeli wi kə

---

* 17:21 Na a, “Ntəŋ bi Nyə kə i shəm yi bəni wə.”

Waiṅmi a i chəkɔ bimɔ shəŋ, mbeiṅ kɔbi i chu yeiṅ i wi wə.

²³ A bi numki i jɔbi wiwɔ bəni bədɔkɔ bi dzakaki lə a, 'Mbeiṅ tsɛiṅ, bə wi yaka fi,' Na a, 'Mbeiṅ tsɛiṅ, bə wi lə fa.' Bə ka dzakaki yakadəiṅ i mbeiṅ kiə mbeiṅ bi biəli kə bə na i tsə tseiṅ.

²⁴ Mbeiṅ kiə asi dzaṅ si mwaiṅ i beiṅ lə mwanṅ bimbu bi mbi binaa bichi baiṅ lə mwanṅ bəni bəchi yeiṅ, akɔ ayaka si bəni bəchi bi yeiṅ mi wə yeli wi kɔ Waiṅmi i chəkɔ biə wi bi fiəni dzəki.

²⁵ Ayakalə, si wi bi fiəni dzəki, wi bi yisi yeiṅ lə bəŋgəkɔ bəduli, i tsə kaasi, ma ŋgɔkɔ wi liə wələ bi məŋni wi.

²⁶ Asi yi nɛ kɔ i jɔbi wi Nɔa wə, lə yi bi numki i jɔbi wi Waiṅmi wə.

²⁷ Bəni nɛ dziki lə, bə mu, bəni dzɔ bəkaŋa, bənyuku bəh bəkaŋa nɛ nyaki lə bwa bəbɔ i bəni i dzəki, i tsə buku i chəkɔ biə Nɔa nɛ liə i ŋgwuki mə, ayaka mwi nɛ buku dzə laksi bə bəchi.

²⁸ Yi bi numki a liṅ asi yi nɛ kɔ i jɔbi wi Lət wə. Bəni nɛ dziki lə, bə mu, fə shi yibɔ, nəm kikhə, chu mwəm júṅ.

²⁹ I chəkɔ biə Lət nɛ buku i Sədəm, Nyɔ ka shisi gbuku i beiṅ, wi ka shiki dzəki bəli aka miṅkaiṅ migbuku, wi shi dzə kaasi bəni bə Sədəm bəchi.

³⁰ Yi bi num a liṅ asi yi bi numki i chəkɔ biə mi wə yeli wi kɔ Waiṅmi bi tum buku.

³¹ A bi numki i chəkɔ biwɔ wə, mi wə wi kɔ i fwu wi juṅ wə bəh beiṅ bi i dzu, wi bi chu fiəni shɪ lə kə i dzu a wi dzɔ bi. Yi bi numki a liṅ tə, i mi wə wi kɔ i chwa, wi bi chu kwɛ kə a wi tsə dzɔ beiṅ bi.

³² Mbeiṅ yinṅti gia yə yi nɛ num bəh kpə Lət.

³³ Mi wə wi nəŋki i təkni bəh kiŋ'waka ki a ki ma lāka, wi bi laksi lə ki. Mi wə wi laksi kiŋ'waka ki, wi keiŋsi jiə ki.

³⁴ Mih dzakaki i mbein a, a bi numki nchəkə biwə, bəni bəfa bi nəki i naŋ bein, ma bə bi dzə wimu, widəkə baŋ.

³⁵ Bəkaŋa bəfa bi gəkəki nyəə i nəkə bein, bə bi dzə wimu, widəkə bāaŋ. [

³⁶ Bənyuku bəfa bi numki i chwa, bə bi dzə wimu, widəkə bāaŋ.]”†

³⁷ Bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi a, “Bah, gia yiwə bi numki, num i faiŋ na?” Wi chukuli num bəh ndi a, “Mbein kīəki a di biə kiŋkpili ki fieŋ kə, akə di biə bəŋguluŋ si juŋni.”

18

Ndi kəm kpə ŋkwu bəh mi wi sakani bənsaka

¹ Jisəs ka ti ndi widəkə, i bwa bu bə mbaŋ a bə ki bəh kə i tsāki jəbi wichi.

² Wi dzaka a, “Mi wi sakani bənsaka widəkə nī kə i kwili widəkə wə, wi lwa kə Nyə, nabə i tsein mi a wi kə fieŋ fidəkə.

³ Kpə ŋkwu widəkə num tə i kwili wiwə wə. Wi nī shiki tsəki jəbi wichi wi kwuŋ kaŋ i mi wə wi sakani bənsaka dzaka i wi a, ‘Gāmti mih ma wə tēin nsaka wuŋ wələ mih kaŋaki bəh mi wələ wi baiŋŋki mih lə.’

⁴ I jəbi wi dəeŋ wə mi wi sakani bənsaka wə jiə kə tunni ki i gia yə kpə ŋkwu wə dzakaki. Wi baŋ a shiki tsəki a feiŋ, i jum wə mi wi sakani bə bənsaka wiwə, ka bi kwaka i gwu yi a, ‘Namana yaka mih

† 17:36 Biŋwakti bikpu bədəkə kaŋaki kə kiŋka kələ.

lwaki kə Nyɔ, mih tsein dzəkəh yi mi yi kpeini kə i mih,

⁵ ayakalə si kpə nkwu wələ nyaki ngəkə i mih lə, mih ni yein lə a, mih ki sakaki nyaki lə nsaka wi wələ, a kəbi yaka ma wi ni shiki dzəki nyaki ngəkə i mih, ma mi ni kpi i wi kaŋ.’ ”

⁶ Si Bah ti ndi wiwə yakadəin, ka dzaka i bə a, “Mbein wəkə gia yə mi wə wi sakaki kə bənsaka chəŋ si wi nɪ dzaka.

⁷ Si wi nɪ gamti kpə nkwu wiwə yaka, yaka kə Nyɔ tə bi bəŋ gamti kə mbu bəni bə wi nɪ sabibwili, bəh bə bə dəki i wi nchəkə bəh nshi a? Ma wi bi chu guku gwu a?

⁸ Mih fukuki i mbein a Nyɔ bi təin lə nsaka wibə na ma wi mətɪ. Ayaka mi wə yeli wi kə Wainmi bi fiəni dzəki, wi bi yein lə bəni fa kuku num bə jɪə shəm yibə i Nyɔ wə a?”

Ndi kəm bə mi wi Falasi bəh mi wi kwani kinwakti

⁹ Jisəs dza fiəni ti ndi widəkə a num i bəni bə bə ni yeinki gwu yibə a bə kə bəni bə chəŋ, nyenɪsi bəni bədəkə.

¹⁰ Wi dzaka a, “Bəni bədəkə bəfa nɪ yaka tsə liə i juŋ yi fəni yi gia wə i tsa. Mi widəkə nɪ kə mi wi Falasi, widəkə num mi wi kwani kinwakti.

¹¹ Bə tsə liə, mi wi Falasi wə tsə num mfih wi mbəŋ tsa a, ‘Nyɔ, mih nyaki kiyəŋni i wə kəm mih kəkə ka bəni bədəkə. Mih bukuki kə bəh dzəkəh i biein wə. Fə kə kimfikili, biəli kə bəkaŋa bə bəni. Mih kəkə na ka mi wi kwani kinwakti wəyaka.

¹² Mih si bam lə dzaka kaŋ yifa i shi wə. I biein biŋ bichi biə mi kaŋaki, mih si nya lə fimu i jwəfi kintəŋ i wə.’

13 Ayakalə, mi wi kwani kinɔwakti wə nɪ num mfiɥ i dzəɥ yi dəəŋ, wi nəki giŋsi kə shi bi i tseiŋ i bəəli bəiŋ, wi chuŋsi fwu wi, ka kwumi tseiŋ tsa a, ‘Ō Nyɔ, kwāsi nsheiŋ i mih, kəm mih kə mi wichu.’ ”

14 Si Jisəs ti ndi wiwə yaka, ka dzaka a, “Mih nəŋki i fuku i mbeiŋ a, mi wi kwani kinɔwakti wələ nɪ buku ka bə shi tsə i wi dzu wi num chəŋ bəh Nyɔ, a kəbi ka mi wi Falasi wəyaka. Yi kə a liŋ i mi wichi wə wi yaksiki gwu yi, bə bi shisi lə wi, mi wichi wə wi shisiki gwu yi, bə bi yaksiki lə wi.”

Jisəs kəŋki lə bwa bəni bənchiŋ
(*Matiə 19:13-15; Mak 10:13-16*)

15 Bəni dza ka dzəkə bəh bwa bənchiŋ i Jisəs a wi kəm bə. Si bwa bu bə mbanɔ nɪ yeiŋ yaka, ka kanyiki bə.

16 Ayakalə, Jisəs bəəŋ bwa bəwə a bə dzəkə, ka dzaka i bwa bu bə mbanɔ a, “Mbeiŋ bəe ma bwa bənchiŋ bəwə dzəkə i mih. Kiə mbeiŋ ki kəŋyi kə bə, kəm ŋkuŋ bi Nyɔ kə num i bəni ka bələ.

17 Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a, mi wə wi ka dzə dəkə ŋkuŋ bi Nyɔ ka waiŋ wi nchiŋ wələ, wi mənɔ i bi liə i bi wə.”

Jisəs bəh mi wimbum
(*Matiə 19:16-30; Mak 10:17-31*)

18 Mi wimbum widəkə bikə i Jisəs a, “Mi wi lanini wə wə wə kə mi wi ndzəŋni, gia yə mih kaŋaki i fə ka mih kaŋa nəni kə ki bi tsə kaa kə, kə na nə a?”

19 Jisəs bikə i wi a, “Wə bəəŋ mih a mi wi ndzəŋni kəm nə? Mi widəkə kəkə wə wi ndzəŋki. Akə a Nyɔ shəŋ wə wi ndzəŋki.

20 Ntə wə kiəkə lə bənchi bə Nyɔ bə bə dzakaki a, ‘Kiə wə ki nɔ kə bəh kpə mi,

kiə wə ki wəô kə mi,
 kiə wə ki chwô kə,
 kiə wə ki bēen kə nsaka wi ntəkə',
 bəh wə a,

‘Wə kôksi ba wa bəh nih wa?’ ”

²¹ Wi chukuli a, “Bənchi bələ bəchi kə mih nī yisi i jiəki mih keiŋ waiŋ sumi.”

²² Jisəs ni wəkə yakadəiŋ, dzaka i wi a, “Ayaka gia yimu keiŋki lə yə yi baan ka wə fə. Tsê tâŋni biəiŋ bia bichi, wə gâa kpə wiwə i bəni bə kifuu, ma wə bi ka kwati mbum num i tumi ki Nyə wə. Wə ka fə yakadəiŋ, wə bīəli mih.”

²³ Wi wəkə yakadəiŋ, gwu kpi wi, kəm wi nī kaŋaki lə mbum nalə.

²⁴ Jisəs tseiŋ wi lə, ka dzaka a, “Yi ləkəki lə i mi wimum i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.

²⁵ Yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi wimum i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə, tsə si yi ləkəki i kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə.”*

²⁶ Bəni bə bə nī wəkə yi, ka bikə a, “Yi kabə num yakadəiŋ, ma ndə bi lansi bəiŋ a?”

²⁷ Jisəs chukuli a, “Gia yə yi kə i gaka bəni i fə yi kəkə i gaka Nyə i fə.”

²⁸ Bitə dzaka i wi a, “Tsēiŋ, buku bee biəiŋ bibuku, ka biəliki wə.”

²⁹ Jisəs chukuli i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a, mi widəkə kəkə wə wi bee kwili wi, nabə kpə wi nabə bwa bə nih wi, nabə ba wi bəh nih wi nabə bwa bu kəm bə ŋkuŋ bi Nyə,

³⁰ wə wi bi baan i kwati bəni, bəh biəiŋ biduli i jəbi wi liə wələ wə tsə biə wi nī bee, i jəbi wi dzəni wə wi bi baan kə i kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.”

* **18:25** Kikum kələ kə i ja yikali wə a, “Kamel.”

*Jisəs chu dzaka kəm bə kpi yi
(Matiə 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Jisəs ka dza dzə bwa bu bə mbanj bə jwəfi ntsə bəfa bəh bə baka gwu. Wi dzaka i bə a, “Mbeinj wəkəli, bukumbəinj si yaka tsə i Jelusalem jəbi wə bukumbəinj ni yaka liə feinj, gia yichi yə bəni bə ntum bə Nyə nǐ nyaka kəm mi wə yeli wi kə Wainjmi ni dzə kpeinj.

³² Yi ni ka num a bə ni nya lə wi i kanj yi bəni bə dzəni wə, bə sunj wi, bə təyi wi, bə chuhyi mindzənj i shi bi wə.

³³ Bə ni tweinj wi bə ŋgaŋa, bə wəw wi, a ni num i kaŋa yitali wə, wi ni dza i kpi wə.”

³⁴ Jisəs dzaka yaka, yi fumsi bə, bə nəki wəkə kiə kə a wi dzakaki a nə, kəm gia yidəkə nǐ fə a bə ma kiə.

Jisəs weli dzəkəh yi kimfəkə

³⁵ Jəbi wə Jisəs nǐ kəmsiki tsəki i kwili wi Jeliku wə, kimfəkə kidəkə num i dzəh kpənj nywa biəinj.

³⁶ Wi wəkə si mbanj wi bəni nǐ kəmki tsəki, wi ka bikə a, a numki dzəki nə?

³⁷ Bə chukuli i wi a, akə Jisəs wi Nasali wi tsəki.

³⁸ Wi ka yisi i wiliki a, “Jisəs, wainj Ŋkuŋ Dəbit, kwəsi nsheinj i mih.”

³⁹ Bəni bə bə nǐ tsəki i ninshinj wam kanyi wi dzaka a wi bənj. Ayakalə, wi chu fiəni wam na bəh ŋga a, “Wainj Ŋkuŋ Dəbit, kwəsi nsheinj i mih.”

⁴⁰ Jisəs ka num, ka dzaka a bə dzə bəh wi. Bə dzə bəh wi, Jisəs bikə i wi a,

⁴¹ “Wə nəŋki a mih fə nə i wə a?” Wi chukuli a, “Bah, fə ma mih yəinjki.”

⁴² Jisɔs ka dzaka i wi a, “Yɛiŋ, shɔm ya yə wə jiə i mih, yi fə lə dzəkəh ya baiŋ.”

⁴³ Akisəkə i jəbi wiwə wə, wi ka fiəni yisi i yeiŋki di. Wi dza ka biəli Jisɔs, chəŋyi Nyə. Bəni bəchi bə bə nɪ kə feiŋ yeiŋ yaka, ka nya kiŋkəksi i Nyə.

19

Jisɔs bəh Sakiɔ

¹ Jisɔs nɪ tsə liə i kwili wi Jeliku wə, ka tsəki daŋsiki.

² Mi widəkə num feiŋ yeli wi num Sakiɔ, a num fwu wi bəni bə bə nɪ kwaki kiŋwakti, wi num tə tii kpə.

³ Wi bə nəŋ i yeiŋ Jisɔs si wi tsəki. Ayakalə, yi gaka wi kəm wi ni juliki lə, num mban wi bəni nɪ kə bə ban wi.

⁴ Wi ka yəkə tsə i ninshiŋ, ka tsə yaka i kpeiŋ widəkə beŋ, i yeiŋ Jisɔs si wi tsəki, kəm wi nɪ kaŋaki i tsə dzəh feiŋ.

⁵ Jisɔs ka tsə buku feiŋ, lə yaka dzəkəh yi i beŋ ka yeiŋ ka bəəŋ “Sakiɔ, shɪ dzê wakli, kəm mih kaŋaki i nə i wə dzu daiŋ.”

⁶ Wi ka kəmsi shi i kpeiŋ wiwə wə, ka dzə Jisɔs bəh kinsanli.

⁷ Bəni bəchi bə bə nɪ yeiŋ si Jisɔs nɪ tsəki bəh wi ka yisi i shwiŋyiki dzakaki a, “Mi wələ tsəki i tsə nə bəh mi wichu.”

⁸ Bə tsə num, Sakiɔ ka dza num i beŋ ka dzaka i Jisɔs a, “Bah, tsəiŋ yəiŋ, mih ki gaaliki lə beŋ biŋ i fiŋtəŋ mih nya i bəni bə kifuu. Aka num a, mih nɪ fə kimfikili i mi widəkə, mi ni fiəni nya kiŋkani kinaa i wi.”

⁹ Jisəs wəkə yakadəiŋ, ka dzaka i wi a, “Daiŋ mbəiŋ dzə lə yaa dzu i bəni bələ, kəm tikwili wələ kə tə waiŋ Ablaham.

¹⁰ Mi wə yeŋi wi kə Waiŋmi nŋ dzə i nəŋ num bəni bə bə laka, bəh i bwili bə.”

Ndi kəm kpə

(Matiə 25:14-30)

¹¹ Si bəni nŋ wəkəliki si Jisəs nŋ dzakaki gia yələ, wi ka dza kini tsə ninshiŋ ti ndi widəkə i bə, kəm a nŋ baan a twəsi i wi i liə i Jelusalem, bəni nŋ kwakaki a, jəbi widəkə Nyə si num i yisi i sakaki ŋkuŋ bi.

¹² Wi dzaka a, “A nŋ kə jəbi widəkə, waiŋ ŋkuŋ widəkə nŋ bee tumi kibə ka tsəki i tumi ki dzəh yi dəəŋ wə a bə tsə təm wi i ŋkuŋ, ka wi ni fiəni dzə səkaki ŋkuŋ bi.

¹³ Si wi nŋ nəŋki i nyə, wi bəəŋ bwa bu bə nəm jwəfi, ka gaa kpə i bə kiba kiba, dzaka a, ‘Mbeiŋ kə mbeiŋ bāan fəki shi yeiŋ, i tsə buku i jəbi wə mih bi fiəni dzə.’

¹⁴ Wi ka nyə, ayakalə bəni bə tumi kiwə nŋ baiŋŋki wi nalə. Bə ka baan faan bəni i wi jum a bə tsə dzāka a bə kəŋki kə a mi wiwə nūmki ŋkuŋ wibə.

¹⁵ Bə tsə təm a wi təmni. Wi ka fiəni i jum wə, ka bəəŋ bwa bu bə nəm bə wi nŋ gaa kpə wə i bə a ŋgaiŋ yeiŋ mbee wə bə nŋ baan ka fəki shi.

¹⁶ Wi ninshiŋ nŋ dzə dzaka a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kə wə nŋ nya i mih, mih baan ka kwati mbee yeiŋ biba jwəfi.’

¹⁷ Wi wəkə ndzəŋni, ka nya kiyəŋni i wi ka dzaka a, ‘Wə kə waiŋ wi nəm wi ndzəŋni. Si wə nŋ baan ka kiə i təkni bəh fiəŋ finchiŋ nalə, mih ni jiə lə wə a wə səkaki bidi jwəfi.’

18 Ayaka wi kəmsini dzə dzaka a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kə wə nɪ nya i mih, mih nɪ baan̄ ka kwati mbee yeiŋ biba bite.’

19 Wi dzaka i wi a, ‘Mih jiə wə, a wə sākaki bidi bite.’

20 Waiŋ wi nɔm widəkə wə nɪ dzaka mfih a, ‘Tikwili, kiba ka ki kpə kələ fa, mih nɪ baan̄ ka kaŋa i kinchumni kimbun̄ wə ka jiə.

21 Mih nɪ jiə kəm wə kə mi wiləkəli, mih lwa wə. Wə dzəki lə maka wə jiə, i jəbi widəkə wə wə kəh maka wə gbəli fiəŋ.’

22 Tikwili wə dzaka i wi a, ‘Wə kə waiŋ wichu. Ndzaka wə wi bukuki i dzaka ka wə, akə wə mih ni dzə i saka wə yeiŋ. Wə nɪ kiəkə a mih kə mi wi ləkəli a mih dzəki lə biəiŋ maka mih jiə, a mih kəhki lə biəiŋ maka mih gbəli.

23 Wə nɪ kiəkə yaka, a fə nə a wə dzə kpə wun̄ i tsə jiə i jun̄ yə bə jiəkə kpə yeiŋ wə, ka jəbi wə mih fiəni dzə ma mih ni dzə kwati mbee yeiŋ?’

24 Wi ka dzaka i bəni bə bə nɪ num kəmsi i wi wə a, ‘Mbeiŋ dzə kiba ki kpə kiwə i wi, mbeiŋ nyā i wə wi kaŋaki biba bi kpə jwəfi.’

25 Bə ka fiəni dzaka lə a, ‘Tikwili, wi si kaŋaki lə biba bi kpə jwəfi.’

26 Wi dzaka a, ‘Mih fukuki i mbeiŋ a mi wə wi kaŋaki biəiŋ biduli bə ni kpəiŋsi lə. Ayaka mi wə wi kaŋaki kə, na fi twesi fiə wi kaŋaki bə ni dzə bwili lə i wi.

27 I liə, bəni bə bə nɪ baiŋŋki mih, ka nəiŋki a mih kəkə i numki ŋkun̄ wiwə, mbeiŋ tsə dzə dzə bəh bə ma mbeiŋ wəyi i mih nshiŋ.’ ”

*Jisəs liə i Jelusaləm ka ŋkun̄
(Matiə 21:1-11; Mak 11:1-11; Jəŋ 12:12-19)*

28 Asi Jisəs nı dzaka gia yiwə, ka dza bee bə i jum wə ka tsə i ninshin i yaka tsə i Jelusalem.

29 Jəbi wə wi nı kəmsi tsə i kwili wi Betfajə bəh wi Bətani wə wi nı kəmsiki i nkwan wi Olif wə, wi ka faan bwa bu bə mban bədəkə bəfa,

30 ka dzaka a, “Mbein tsə i kwili wi ninshin wəyaka wə, mbein ni yein wain njakas num bə shu, maka mi num yaka yein bein, mbein shwāli dzə bəh yi fa. 31 Mi widəkə ka bikə a mbein shwaki yi kəm nə, mbein chukuli a Bah kanaki lə nəm bəh yi.”

32 Bwa bə mban bə tsə yein gia yichi a lin asi wi si dzaka.

33 Jəbi wə bə nı shwaki wain njakas wiwə, mi wə wi nı kanaki yi, ka bikə i bə a, “Mbein shwaki wain njakas wə kəm nə a?”

34 Bə chukuli a, “Tikwili nəŋki yi.”

35 Bə ka dzə dzə bəh yi i Jisəs, jə bəmbun bəbə i njakas yiwə wə, ka yaksi Jisəs i yi bein.

36 Si wi nı tsəki, bəni ka təkəki bəmbun bəbə i dzəh, a wi tsə i yein bein.

37 I jəbi wə wi nı dzə buku, i shiki tsəki i nkwan wi Olif wə, mban wi bəni bu bə mban yisi ka wiliki yaksi Nyə bəh ŋga kəm bə gia yi kainyini yichi yə bə nı yein.

38 Bə ka wiliki dzaka a, “Nyə kə wi bəinşi Nkun wə wi dzəki i yeli wi Bah wə. Kimbəin ni kə i bein, kinəkəni num ki Nyə wə bein.”

39 Bəfalasi bədəkə bə bə nı kə i mban kintəən ka dza dzaka i Jisəs a, “Mi wi lanini, dzāka i bəni ba bə mban bələ a bə kpichumi.”

40 Jisəs chukuli a, “Mih fukuki i mbein a, bə ka kpichumi, na ma kitəh kələ ni wiliki.”

⁴¹ I jɔbi wə Jisəs nɪ kəmsi tsə i Jelusalem, wi tsein kwili wiwə lə, ka gbə mindəm,

⁴² ka dzaka, “Ɔ Jelusalem, mbeinj bələ si kiəki na gia yə yi kə i dzə bəh kimbəinjni i mbeinj wə i chəkə bidainj. Ayakalə, i liə mbeinj kəkə i kiə dəkə.

⁴³ Mbeinj kiəki a jɔbi bi dzə lə wə bəni bəmbəinj bə bə bainjki mbeinj bi dzə maa tali mbianj wi fiəli banj mbeinj i fintəŋ.

⁴⁴ Bə bi bəkəliki lə mbeinj na bəh bwa bəmbəinj, shakyi júnj yimbeinj, na təh widəkə bi chu baanj kə i widəkə beinj. Yi bi num yaka kəm mbeinj nɪ kiəki kə jɔbi wə Nyə bi dzə i mbeinj.”

*Jisəs kəŋŋ bəni bə shi i junj yi fəni yi gia yi Nyə wə
(Matiə 21:12-17; Mak 11:15-19; Jɔn 2:13-22)*

⁴⁵ Jisəs tsə i təkə wi junj yi fəni yi gia wə, ka yisi i kəŋŋki bəni bə bə nɪ taŋniki biəinj feinj,

⁴⁶ ka dzakaki i bə a, “Yi kə num bə nyaka a, Nyə dzaka a,

‘Junj yinj kə num junj yi tsani.’

Ayakalə, mbeinj fiəni yi, yi chu ‘Taa wi bəji.’ ”

⁴⁷ Jisəs bə shi wi lani bəni i təkə wi junj yi fəni yi gia wə chəkə bichi. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nɪ laniki bəŋchi bə Nyə bəh bəni bəmbum bə feinj ka wɛɛliki i wəə wi.

⁴⁸ Ayakalə, bə nəki kaŋa kə dzəh, kəm bəni bəchi nɪ kə kəmsi a Jisəs wə, kəm bə nɪ kəŋki kə a gia yə wi laniki, a yimu ma tsə bə.

20

*Bə bikə i Jisəs di biə wi dzə ŋga bi
(Matiə 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ A num chəkə bidəkə, Jisəs num i jun yi fəni yi gia mə wi lani bəni, chu fuku ntum wi ndzəŋni i bə kəm Nyə, bətii mfə gia bəmbum, bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bəh bəni bə bə sakaki tumi ki Bəju dzə,

² ka bikə i wi a, “Fûku i buku, mi wə wi nya ŋga biələ i wə a fêki gia yələ a? A nya ndə ŋga biwə i wə a?”

³ Jisəs chukuli i bə a, “Mih tə ki bikəki lə kimbikə i mbəiŋ. Mbəiŋ fûku mih i liə.

⁴ A nĩ nya ndə ŋga i Jən na ka wi jûliki bəni i bəkə a? Bi nĩ nyə i bəiŋ, ma a nĩ nya mi wiwəm a?”

⁵ Bə ka dzaka a bə bə a, “Bukumbəiŋ ka chukuli a, bi nĩ nyə i bəiŋ, ma wi ni bikə i bukumbəiŋ a, aka fə nə a bukumbəiŋ ma bum i Jən a?”

⁶ Bukumbəiŋ ka chukuli a, a nĩ nya mi wiwəm, ma mbanj wi bəni bələ fa ni tumyi bukumbəiŋ bəh kitəh, kəm bə bəchi nĩ bum ŋkəŋ ŋkəŋ a, Jən nĩ kə mi wi ntum wi Nyə.”

⁷ Ayakadəiŋ, bə ka chukuli a, “Buku kiəki kə mi wə wi nĩ nya ŋga biwə.”

⁸ Jisəs ka dzaka i bə a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i mbəiŋ mi wə wi nya ŋga biwə i mih a mih fêki gia yələ.”

Ndi kəm bəni bə bə nĩ jiə i khə

(Matiə 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Jisəs ka yisi i tiki ndi widəkə i bəni a, “Mi widəkə nĩ nəm khə wi mintam wə bə keiŋsiki mbih yeiŋ. Ka nya khə wiwə i bəni, ka nyə tsə i tumi kidəkə wə, i tsə nə dzə feiŋ.

¹⁰ Jəbi wə bə nĩ kanjaki i yisi ŋkəh dzə kpəiŋ, tii khə wiwə ka faaŋ waiŋ wi wi nəm, a wi tsê dzê mmu

mintam i bə. Wi tsə, ayakalə, bəni bə bə ni nya khə i bə, tweiŋ wi kəŋŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə.

¹¹ Mi wiwə chu faaŋ waiŋ wi wi nəm widəkə, ayakalə bə chu tweiŋ wi, ŋəmsi wi, kəŋ fiəni wi bəh kaŋ yiyəə.

¹² Mi wiwə ka chu faaŋ kpəiŋsi kiŋkəmsi kitali widəkə i bə, bə beŋsi wi, ləə bwili wi i biŋ.

¹³ Tii khə wiwə kwaka a, ‘Mih ki fəki na dəiŋ a? Mih ki faaŋki i liə num waiŋ wuŋ wi shəm. Yudəkə bə kələ i ni kəksi wi.’

¹⁴ Ayakalə, jəbi wə bəni bə nəm bə wi ni nya khə i bə yeiŋ waiŋ wiwə dzə, bə ka yisi i dzakayiki a bə bə a, ‘Wələ kə ndzi kwili wi tii khə wələ. Mbeŋ dzə ma bukumbeŋ wəə wi ka bieŋ biwə nūmki bibukumbeŋ.’

¹⁵ Ayaka bə kwa kuku buku bəh wi yeiŋ khə ka wəə.”

Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Mbeŋ kwakaki a, mi wi khə wə ni dzə fə dəiŋ bəh bəni bəwə a?”

¹⁶ Mih fukuki i mbeŋ a, wi bi dzə kaasi lə bəni bəwə, wi nya khə wiwə num i bəni bədəkə chi chi.” Si bəni bəwə ni wəkə yakadəiŋ, ka nəiŋ, dzaka a, “Nyə bəŋ dzəh yiwə.”

¹⁷ Jisəs tseiŋ bə lə, bikə a, “Yaka kə a gia yə bə nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə, dzakaki a nə, ‘A təh wə bəni bə maani ni nəiŋ, wi fiəni chu num na təh wi bu wi juŋ wi ndzəŋni a?’

¹⁸ Na ndə wə wi bi gbəki i təh wiwə wə, wi mi wiwə bi shaki i biŋka wə, ayaka təh wiwə ka bi gbə i mi beŋ, ma wi ni gəksi wi i kwəŋə wə.”

*Kimbikə kəm nləə wi kiŋwakti
(Matiə 22:15-22; Mak 12:13-17)*

19 Si Jis̄s ti ndi wiw̄o yakad̄eiŋ, b̄eni b̄è b̄o laniki b̄enchi b̄e Nȳo b̄eh b̄etii mf̄e gia b̄ambum ka n̄eŋki a b̄o kw̄a wi f̄eiŋ akis̄ek̄e. B̄o n̄i n̄eŋki i kwa wi k̄om b̄o n̄i k̄o b̄o w̄ok̄o kīa a wi si ti ndi wiw̄o num i b̄o, ayakal̄e b̄o ka lwa gaka b̄eni.

20 B̄o yisi i bīelik̄i gvu yi, t̄anyi b̄eni b̄ed̄ok̄o faaŋ b̄o, a b̄o ts̄ê kw̄ayiki f̄êki a b̄o k̄o b̄eni b̄e ndz̄oŋni. B̄o ni f̄e l̄e i kw̄a gia yi kint̄eŋsi i dzaka ki w̄e. Ka b̄o ni kwa nya wi i kaŋ yi b̄eni b̄è b̄o sakaki tumi i kimbu ki Lum w̄e.

21 B̄eni b̄ew̄o dza ka bik̄e i Jis̄s a, “Mi wi lanini, buku kīeki l̄e a gia ȳe w̄o dzakaki b̄eh ȳe w̄o laniki k̄o na gia yi ch̄eŋ, w̄o tseŋ k̄e mi i dz̄ok̄eh w̄e. W̄o lani gia yi ŋk̄oŋ ȳe Nȳo n̄eŋki a b̄eni f̄eki.

22 I līa f̄ûku i buku, j̄obi wid̄ok̄o b̄enchi b̄ebukumb̄eiŋ bumki l̄e a, b̄e ḡômki kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, ma b̄e ma ḡômki a?”

23 Jis̄s kīe gia ȳe b̄o w̄eelik̄i b̄eh yi, ka dzaka a,

24 “Mbeŋ dz̄ê b̄eh kp̄o w̄e mbeŋ si l̄o kiŋwakti yeŋ mih yeŋ.” B̄o dz̄e b̄eh wi, wi bik̄e a, “Fwu w̄el̄e wi k̄o yeŋ k̄o wi nd̄e, yeli w̄el̄e num wi nd̄e a?” Ayaka b̄o chukuli a, “Ak̄o wi Kaysa, yeli num ŋ'wi.”

25 Jis̄s ka dzaka a, “Mbeŋ ka nȳâki i Kaysa fīeŋ fīe fi k̄o fi Kaysa, nȳâ i Nȳo fīe fi k̄o fi Nȳo.”

26 B̄eni b̄ew̄o w̄ok̄o gia yiw̄o yaka yi fumsi b̄o, b̄o baŋ dzaka kib̄o n̄eki kwati k̄e dz̄eh ȳe b̄o si k̄o i kwa wi f̄eiŋ i b̄eni kint̄eŋ. Dzaka b̄é w̄om b̄o i gia ȳe wi si dzaka.

Kimbik̄e k̄om i Ndza i kpi w̄e

(Mat̄io 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 B̄eni b̄ed̄ok̄o i mbaŋ wi B̄esadusi w̄e n̄i dza dz̄e i bik̄e gia i Jis̄s. B̄esadusi b̄el̄e n̄i k̄o b̄eni b̄è b̄o n̄i dzaka a b̄eni bi fīeni dzayiki k̄e i kpi w̄e.

28 Bɔ nɪ dzə ka bikə i Jisəs a, “Mi wi lanini, Muses nɪ nyaka i bənchi i buku a,

‘Mi ka kpi bee kpə wi, maka bə wi bwə wain, wainnih wi kanjaki lə i nōsi kpə ŋkwu wiwə, ma bə wi bwə bwa i yeli wi ŋkwu wiwə.’

29 I liə, bwa bə mi widəkə nɪ kələ nanitan, wi ninshin bi dzə minjpraŋa, dzə kpi wain kəbi.

30 Wi kəmsini wə nəsi minjpraŋa wiwə, ka kpi tə maka bə wi bwə wain.

31 Wə wi biəliki wəmaka bəŋ nəsi tə minjpraŋa wiwə, ka dzə kpi tə wain kəbi. Ayaka yi bi num tali ayaka i bwa bəwə nanitan bəchi, mi i bə kintəŋ nəki bwə kə wain bəh minjpraŋa wiwə.

32 I kinjəksi wə minjpraŋa wiwə bəŋ kpi tə.

33 I liə si bə bəchi nanitan nɪ kə bə nəsi lə minjpraŋa wiwə, a bi numki i jəbi wə bəni bi fiəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?”

34 Jisəs chukuli i bə a, “I mbi wi liə bənyuku bəh bəkaŋa dzəki lə gwu yibə, bəni nya bwa bəbə bə dzə gwu yibə.

35 Ayakalə, bəni bə bə kpeiniki i bi kwati di i mbi wi dzəni wə i chəkə biə bəni bi dzayiki i kpi wə, bə bi chu dzə kə bəkaŋa bəh bənyuku. Bəni bi chu nya kə bwa bəbə i bənyuku bəh i bəkaŋa.

36 Bə bi chu kpi kə kəm bə bi numki aka bəchinda bə Nyə. Bə kə bwa bə Nyə kəm bə dzayi lə i kpi wə.

37 Gia yi ŋkəŋ kə a, na Muses mwi nɪ fuku baiŋsi yi a bəni bi dzayiki lə i kpi wə si wi nɪ nyaka i di bi kinjwakti biə bi dzakaki kəm kpein wə wi nɪ beliki. Wi bəŋki Bah i di bi kinjwakti kiwə a, wi kə Nyə wi Ablaham, bəh wi Ayjik bəh wi Yakəb.

³⁸ Wi kabə bəəŋki yakadəiŋ, yaka kə bəŋkwu bələ kə bəwəm, Nyə kəkə wi bəni bə kpili, a num kə Nyə wi bəni bəwəm, i wi bəni bəchi kə bəwəm.”

³⁹ Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, bəni bə bə nī laniki bənchi bə Nyə kəkəsi wi, chukuli a, “Mi wi lanini, wə chukuli yi chəŋ.”

⁴⁰ Ayakadəiŋ, mi i bə nəki chu məm kə i bikə kimbikə kidəkə i wi.

Kimbwili wə Nyə nī kaka kə waiŋ ndə

(Matio 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Jisəs ka dza bikə i bə a, “Bəni nyani dəiŋ i dzakaki a, Kimbwili wə Nyə nī kaka, numki waiŋ Nkuj Dəbit a?”

⁴² Ntə mbəiŋ kiəki lə a Dəbit mwi nī nyaka i Kiŋwakti ki N'yaksi wə a,
‘Bah Nyə nī dzaka i Bah wuŋ a,
“Shinum i tseiŋ yiŋ yiləkəli wə,

⁴³ i tsə bŋku jəbi wə mih bi nəsi bəni bə bə baiŋŋki wə i wə nshiŋ,
ma wə təmyi gvu ya i bə bəiŋ ka kiŋgbəkə ka kigvu.” ’

⁴⁴ Dəbit kabə bəəŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki waiŋ wi a?”

Jisəs kiŋ i bwa bu, kəm bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə

(Matio 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Jisəs ka dza dzaka i bwa bu bə mbaŋ bəh bəni bəchi bə bə nī kə fəiŋ wəkəli gia yə wi dzakaki a,

⁴⁶ “Mbəiŋ təkniŋki, kəm bə bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bə kəŋki i nyaniki nnyaki bəh bəmbuŋ bədəəŋ. Ayaka chu kəŋ a, bəni bəniki bə bəh

kiŋkəksi i di bi shi wə. Chu kəŋ i nūmki i di bi kəksini i juŋ yi tsani wə, bəh i di bi bini wə.

⁴⁷ A chu num a bə bə laksiki biɛiŋ bi bəkaŋa bəŋkwu, fwəkyi dzə biɛiŋ bibə, kwayi fə bəntsa bədəəŋ. Bəni bələ kə ŋgəkə wibə bi numki na wimbum.”

21

Kinya ki kpə ŋkwu wi kifuu (Mak 12:41-44)

¹ Jisəs dza ləə dzəkəh, yeiŋ si bəni bə kpə jiəki kinya kibə i kintaiŋntaiŋ kinya mə i juŋ yi fəni yi gia mə.

² Wi yeiŋ si kpə ŋkwu wi kifuu widəkə jiəki bədəli bəfa i kintaiŋntaiŋ kinya mə.

³ Wi ka dzaka a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeiŋ a kpə ŋkwu wələ wə wi kə mi wi kifuu lə wi nya tsə bəni bəchi bə bə si nyaki.

⁴ Bəni bəchi bə bə si nyaki, bə si nyaki num biŋka bibə bi kpə biə bi si jikə ka gbəyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ si wi kə na kifuu kifuu lə, wi si nya na biɛiŋ bichi biə wi nəki yeiŋ wə.”

Jisəs fuku a bə bi shayiki lə juŋ yi fəni yi gia (Matio 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Bwa bə Jisəs bə mbaŋ bədəkə nī dza ka dzakaki kəm bə juŋ yi fəni yi gia, si yi ndzəŋki bəh kitəh kindzəŋni kə bə nī maa yeiŋ, bəh kinya kiwə i Nyə.

⁶ “Jisəs dzaka i bə a, mbeiŋ yeiŋ biɛiŋ biələ a? Chəkə dzəki lə wə təh wimu bi baŋ kə i widəkə beiŋ maka bə baka təkə wi i kuku, na winaiŋ təh bi numki i di bi wə.”

Bəŋgəkə bəh bəmbaiŋŋni
(*Matiə 24:3-14; Mak 13:3-13*)

⁷ Bə bikə i wi a, “Mi wi lanini, gia yələ bi numki i jəbi winaiŋ wə a? Kinchəsi kə ki bi chusiki a yi si num a gvu wə akə nə?”

⁸ Jisəs chukuli a, “Mbeiŋ təkni, ka mi bi ma fwəkəyi mbeiŋ a mbeiŋ ndzāni dzəh. Mbeiŋ kĭəki a bəni bəduli bi dzə lə dzə yeli wuŋ kəŋ i ninshin, ma mi bi dzakaki a, akə ŋgaiŋ Kimbwili, a jəbi dzə kpeiŋ lə. Jəbi wə bə bi dzakaki yaka, kĭə mbeiŋ bi wəkəli kə.

⁹ Jəbi wə mbeiŋ bi wəkəki a bə tumki jüm bəh bəŋgəkə i bidi bidi wə, kĭə mbeiŋ ki lwā kə, gia yələ kaŋaki lə i bi yisi nŭm, ayakalə, yi kəbi a kiŋgəksi ki mbi dzə lə.”

¹⁰ Jisəs chu dzaka i bə a, “Tumi bi tumki lə jum bəh kidəkə, ayaka ntəŋ widəkə tum jum bəh widəkə.

¹¹ Gia yi gumini bi numki lə i di di wə. Nshwaiŋ bi nəŋniki na bəh ŋga. Dzəŋ bi numki lə, ma jweiŋ bi numki i bidi bichi wə. Bəŋchəsi bə bə gumiki bi chusiki lə i bəəli wə nya nlwa i bəni.

¹² Mbeiŋ kĭəki a gia yələ bi dzə i num, num bə kwā mbeiŋ, nĭəŋsi nnyā mbeiŋ. Bə bi tsə bəh mbeiŋ i juŋ yi nsaka wə, bəh i juŋ yi tsani wə, i chiŋsi mbeiŋ i juŋ yi nsəŋ wə. Bə bi fiəni dzə mbeiŋ kəm bə yeli wuŋ, bə tsə bəh mbeiŋ i bəŋkuŋ nshin bəh i bəni bə bə sakaki bitumi,

¹³ wəmakə bi numki jəbi ka mbeiŋ fukuki i bə kəm mih.

¹⁴ Jəbi wə bə bi dzə mbeiŋ yaka, mbeiŋ ki twēin kə gwu a mbeiŋ ni tsə dzaka a nə a,

15 kəm a ni nya mih gia i dzaka kimbein wə, bəh mfi i mbein, ka bəni bə bə baiŋŋki mbein ma bi chu num i gukuliki bəh mbein na twesi.

16 Bəni bə bə bi taŋniki mbein, bi numki bətii bəmbeyin bəh bənih bəmbeyin, bəh bwa bə nih bəmbeyin, bəh na chwəŋkijun kimbein mwi, bəh nseyin yimbein. A bi numki bə bədəkə, bə bi wəyiki mbein bədəkə.

17 Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbein kəm yeli wun.

18 Ayakalə, na jun yi fwu yimu i mbein fun bi laka kə i fwu wimbeyin wə.

19 Mbein kəŋa shóm yimbein bindzəŋ, ma mbein bi kwati nəni.

Jisəs fuku a bə bi kaasiki lə Jelusalem

(Matiə 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Jəbi wə mbein bi yeinŋki bəni bə jum bə fiəli tali kwili wi Jelusalem, mbein ka kīəki a jəbi dzə kpein i kaasi ki.

21 Yi bi ka num yaka, bəni bə bə kə i Judea bi gēin yāka i ŋkwun wə, bə bə kə i kwili kiwə kintəŋ bi būkuyi. Mi wə wi kə i chwa bi chu tsə līə kə fein.

22 Kaŋ yiwə kə yə Nyə bi ləki ŋgəkə i Jelusalem wə kəm bə nəni kibə, yi fə gia yichi dzə kpein asi bə nī nyaka i kiŋwakti ki wə.

23 Ŋgəkə wimbun bi numki wi bəkaŋa bə bə bi numki bəh kitə, bəh bə bə masiki bwa. Nyə bi bəksiki lə shóm bəh bəni bələ, wi faaŋ ŋgəkə wimbun i tumi kələ wə.

24 Bə bi gbayiki lə bəni bədəkə bəh bənywə, bə kwayi bədəkə tsə fah i nsəŋ wə i tumi bichi wə ka bəni bə bə tumdzi i jum chein. Bəni bə bə kəkə Bəju bi yaka i Jelusalem, i tsə buku asi jəbi wibə bi kpeinŋki.

Jisəs fuku bəncəsi bə bə bi numki i jəbi wə wi bi fiəni dzəki

(Matiə 24:29-35; Mak 13:24-31)

²⁵ Gia yi kaini bəh bəncəsi bi chusiki lə i wəŋ wə bəh i fiəŋ wə bəh i bijəŋ wə, bəh i nshwain wə si bitumi bi numki i nshili wə, bə bi gəsiki numki alə si kinchwə kimbun chəkəki yi fεε lə wəwə.

²⁶ Bəni bi kpiki bəh ndzəŋ i gia yi gumini yə yi dzəki i mbi wə kəm ŋga bi nshwain bi nəŋniki lə kəkəkə. Kəm biəŋ biə bi kə beŋ bichi bi nəŋniki lə bəh ŋga nalə.

²⁷ Ayakadəŋ, bəni bi ka yeŋ si mi wə yeli wi kə Wainmi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bəh kinəkəni kimbun.

²⁸ Jəbi wə gia yələ bi yisi i numki, mbeŋ ka bi nūmki tsəŋ yaka a beŋ, kəm jəbi wə Nyə kə i bwili mbeŋ, si num kəmsi dzə.”

²⁹ Si Jisəs dzaka yakadəŋ, ka chukuli i ndi wə a, “Mbeŋ lāni dzə gia i kpeŋ wi fidəŋ wə, bəh keŋ yidəkə, si yi fiəni nyaki ndzəni bibə,

³⁰ mbeŋ ka kiəki, a nyum kwuni lə gwu.

³¹ Yi kə a liŋ si mbeŋ bi yeŋki jəbi wə gia yələ dzə di, mbeŋ ka kiəki a ŋkuŋ bi Nyə si num kəmsi dzə lə.

³² Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, ŋgəkə wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi dzə di.

³³ Bəəli bəh nshwain bi kaa lə, ayakalə gia yin kəbi i bi lansi nəŋni.

³⁴ Mbeŋ təkni bəh kifwu kimbeŋ, mbeŋ ma nyə gwu yimbeŋ i dzini bi mbi bəh muni wə, i laksi mfi i nəni ki fa kuku wə, ka chəkə biwə bi ma dzə tūmbuku i kwə mbeŋ ka kintəŋ.

³⁵ Gia yiwə, i chəkə biwə wə bi dzə i bəni bəchi bə bə kə fa i nshwain wə.

³⁶ Mbein ka nūmki bəh gwu yiləkəli tsa Nyə jəbi wichi, ka gia yələ bi dzə i jəbi wələ wə, mbein kaŋa ŋga i bi ŋgbaksi tsə fein ka mbein bi num i Wainmi nshin.”

³⁷ Jisəs ka shiki wi lani bəni i jun yi fəni yi gia wə i kaŋ yiwə yichi. Asi num i fijəbi, wi yaka tsə nə i ŋkwun wi Olif wə.

³⁸ Bəni bəchi ka bukuki tsəki kinchəŋəchəŋə i jun yi fəni yi gia wə i wəkə nlani wi.

22

Judas bum i taŋni Jisəs

(Matiə 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11)

¹ Jəbi wi Dzini bi Bləd wə bə ka jia dəkə dzəŋ yəin, bə nī bəŋki a, Dzini bi Ntsədaŋ, bi nī kəmsiki dzəki.

² Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nī laniki bənchi bə Nyə, ka nəŋki dzəh i wəŋ Jisəs fein i nyumi wə, kəm bə nī lwaki bəni.

³ Satan ka liə i shəm yi Judas wə bə nī bəŋki a Iskaliət, num mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa.

⁴ Wi ka tsə i bətii mfə gia bəmbum bəh kifwu ki bəni bənchi bə bə nī təkni bəh jun yi fəni yi gia. Ayaka bəh bə ka kein si asi wi ki nyaniki ka wi taŋni Jisəs i bə.

⁵ Bə wəkə ndzəŋni ka kein si i gəm wi bəh kpə.

⁶ Wi bum, ka tsə yisi i nəŋki dzəh i nya Jisəs fein i kaŋ yibə wə mbaŋ wi bəni du kə fein.

Nsisi wi Dzini bi Ntsədaŋ

(Matiə 26:17-25; Mak 14:12-21)

⁷ Chəkə biə Dzini bi Bləd wə bə kə maka bə jiə dzəwəŋ yeiŋ, bə si kum waiŋ jaka kəm bə Dzini bi Ntsədaŋ biələ jəbi wə bi nŋ dzə kpeiŋ,

⁸ Jisəs ka faaŋ Bitə bəh Jəŋ ka dzaka a, “Mbeiŋ tsə kēiŋsi biēiŋ biə bukumbeiŋ ni dzi Dzini biələ yeiŋ.”

⁹ Bə bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku tsə kēiŋsi num faiŋ?”

¹⁰ Wi chukuli a, “Mbeiŋ wəkə, asi mbeiŋ liəki tsəki i kwili wə, mbeiŋ ni baŋsi bəh mi, num wi bəkə mwi i kpəŋə mə, mbeiŋ biəli wi i juŋ yə wi ni tsə liə yeiŋ.

¹¹ Jəbi wə mbeiŋ biəli, mbeiŋ dzāka i tii juŋ wiwə a, Mi wi Lanini bikəki di bi juŋ yi bəni bə dzəni a ŋgaiŋ bəh bwa bu bə mbaŋ ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yeiŋ kə faiŋ a?

¹² Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi beiŋ wə num bə kēiŋsi jiə lə, mbeiŋ ka ni tsə num yeiŋ i kēiŋsi biēiŋ bichi.”

¹³ Bə tsə yeiŋ a liŋ si Jisəs nŋ dzakaki i bə. Ayaka bə ka kēiŋsi biēiŋ bi dzini bi Dzini bi Ntsədaŋ biə feiŋ.

*Jisəs bəh bwa bu dzi kinchiŋni
(Matiə 26:26-30; Mak 14:22-26)*

¹⁴ Jəbi nŋ dzə kpeiŋ, Jisəs bəh bwa bu bə ntum dzə shinum ka dziki.

¹⁵ Wi dza dzaka i bə a, “Mih si kəŋki lə nalə a mih dzi Dzini bi Ntsədaŋ biələ bukumbeiŋ ka mih yeiŋ ŋgəkə wə wi dzəki lə.

¹⁶ Mbeiŋ kīəki lə a mih bi chu dzi kə Bini biələ i tsə buku jəbi wə bi bi dzə kpeiŋki, ka Nyə bi sakaki ŋkuŋ bi.”

17 Wi dzə bwam nya kiyəŋni i Nyə dzaka a, “Mbeinj kô mû tsəsi dāŋsi mbeinj bæchi.

18 Mih fukuki i mbeinj a i yisi i liə i tsə, mih ni chu mu kə mbih mi kpeinj wi laani wələ na ka ŋkuŋ bi Nyə bi dzə.”

19 Wi dzə bləd, nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi nya i bə, dzaka a, “Fa kə gwu yinj, mih nyaki i mbeinj, mbeinj fəki ayaka i kwākaki mih.”

20 Yi num ayaka, asi bə dzi kaasi kichiŋni, wi dzə bwam wi mbih ka dzaka a, “Bwam wələ kə minjkaŋ mi Nyə mimfiaŋ mə Nyə dzi bəh mwa məŋŋ mə mə shuku buku kəm mbeinj.

21 Ayakalə, mbeinj wəkə mi wə wi ni taŋni mih, wi dziki lə fa bəh mih.

22 Mbeinj kīəki a mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi nyə asi Nyə nī sisi jiə. Ayakalə, ŋgəkə wimbum kə wi mi wə wi taŋni wi.”

23 Bə yisi i bikəki a bə bə mi wə wi kə i fə yələ gia i bə kintəŋ akə ndə a?

Jisəs lani si bəni bu kaŋaki i dzəki gwu yibə

24 Bə dza yisi i ŋgukuli a bə bə a, akə ndə mi wimbum i bə kintəŋ a?

25 Jisəs dzaka i bə a, “Bəŋkuŋ bə fa kuku kaŋaki lə ŋga i bəni bəbə beinj, ayaka bəni bə bə sakaki tumi, bə bəŋ bə a bimba bi bəni.

26 Ayakalə, yi məŋ dəkə i num yaka bəh mbeinj. Wəmaka mi i mbeinj kintəŋ kaŋaki i dzəki gwu yi ka waiŋ wi nchiŋ.

27 Mi wimbum kə winaiŋ, mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini, ma mi wə wi tsəsiki dzeinj a? Ntə asi num mi wə wi yəkəli ka dziki a dzini a? Ayakalə, mih kə i mbeinj kintəŋ ka mi wə wi nəmki i mbeinj.

28 Akə mbeinj bə mbeinj ni numki bəh mih bəh ŋga i jəbi wuŋ wi ŋgəkə wə wichi.

29 Yi kə a liŋ asi Ba wuŋ nya mih bəh ntəŋ a mih sakaki, mih ni nya lə tə ŋga biwə a mbeinj i sakaki.

30 Mih nya lə, ka bukumbeinj ni dziki bə mu i di bi ntəŋ wuŋ wə, ka mbeinj bi num i biŋgbəkə wə, i sakaki chwəŋbijuŋ bi Islae biə jwəfi ntsə bəfa.”

Jisəs fuku a Bita ni mən̄ni lə ŋgain

(Mat̄ə 26:31-35; Mak 14:27-31; Jəŋ 13:35-38)

31 Jisəs ka dza bəŋ Bita a, “Samən, Samən wəkəli, Satan dzə ŋga i kpəkə mbeinj bəchi i bwili mbeinj bədəkə asi mi si kpəkə chi i gəŋ wə.

32 Ayakalə, mih tsa i wə, a shəm ya ma búku i mih. Jəbi wə wə fiəni bəŋ mfi bia, wə nyá ŋga i bwa bə nah.”

33 Bita dzaka a, “Bah, mih kpeinjniki lə i tsə nsəŋ nabə i kpi, bəh wə.”

34 Jisəs chukuli i wi a, “Bitə wəkəli, mih fukuki i wə, ka kwəkə ni numki i təŋ daiŋ, wə ni mən̄ni lə mih kiŋkani kitali, a wə kiəki kə mih.”

Jisəs təfi bwa bu bə mban̄ i keinj̄si shəm̄ yibə

35 Wi dza bikə i bə a, “Mbeinj kwaka jəbi wə mih n̄i faan̄ mbeinj kpə kəbi kiba kəbi bəh dzuyigvu kəbi, mbeinj n̄i nyaniki yaka mbeinj n̄i num dzah finə a?” Ayaka bə chukuli a, “Aayi, buku n̄i ka num dza dəkə fiəŋ.”

36 Wi ka dzaka i bə a, “I liə, mi kabə kaŋa kpə nabə kiba wi dz̄. Mi kabə kaŋaki kə nywə wi jum, wi t̄aŋni mbuŋ wi i t̄aŋ.

37 Mih dzakaki lə kəm gia yə bə n̄i nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a, ‘Bə n̄i fa wi bəh bəni bəchu,’

yi kanjaki læ i kpein kəŋ kəm mih i liə. Mbein kiəki a
gia yə bə n̄ nyaka kəm mih yichi si dzə i kpein”

³⁸ Bə ka chinj təkəli dzaka a, “Bah yēin, buku kanjaki
lə bənywə bə jum bəfa.” Wi chukuli a, “Mbein bēe
yaka.”

Jisəs tsa i ŋkwun wi kein yi Olif wə
(Matio 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jisəs ka dza buku i kwili wiwə wə bəh bwa bu
bə mbanj, ka yisi i yakaki tsəki i ŋkwun wi kein yi
Olif wə, num asi wi si shi fə.

⁴⁰ Bə yaka tsə buku i di biə bə n̄ tsəki, wi dzaka
i bə a, “Mbein tsāki ka kiməmsi ma dzə i mbein, i
gaka mbein.”

⁴¹ Si wi dzaka yakadəin, wi dza nyə i bə kpəŋ, ka
kini tsə, asi mi kə i tum təh a wi tsə buku, ka tum
binyu i kuku ka tsa Nyə a,

⁴² “Ba wun, wə kabə kəŋ, wə dzə bwili bwam wi
ŋgəkə wələ i mih wə. Ayakalə fə asi wə kəŋki a kəbi
si mih kəŋki.” [

⁴³ Si wi tsa yakadəin, chinda wi Nyə shi dzə i wi
wə, nya wi bəh ŋga.

⁴⁴ Jisəs n̄ kə shəm yi nya ŋgəkə nalə. Wi chu tsa
na bəh ŋga ka bəŋŋki, kiliəkə bə təkə i kuku aka
mwa.]*

⁴⁵ Wi tsa kaasi, fiəni dzə i bwa bu bə mbanj wə,
yein num nshəin fə bə bəh ka nəki.

⁴⁶ Wi bikə i bə a, “Mbein nəki lə nəni a? Mbein
dzā bein mbein tsāki ka kiməmsi ma dzə i mbein, i
gaka mbein.”

---

* **22:44** Binwakti bikpu bidəkə i já yə bə n̄ yisi nyaka Kinwakti ki Nyə
yein kanjaki kə bimbū biələ 43-44.

*Bə kwa Jisəs**(Matiə 26:47-56; Mak 14:43-50; Jən 18:3-11)*

⁴⁷ Asi wi nı keıŋki wi dzaka, mbaŋ wi bəni dzə buku a num lə Judas, wə wi nı kə mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa, a num wi i ninshıŋ. Wi tsə kəmsi i Jisəs wə ka maŋni wi.

⁴⁸ Ayakalə, Jisəs bikə i Judas a, “Wə nəŋki i maŋni mi wə yeli wi kə Waiŋmi i chusi a bə kwa a?”

⁴⁹ Bwa bu bə mbaŋ bə bə nı kə i wi kpəŋ yeıŋ gia yə yi nəŋki i num, bikə a, “Bah, buku gbāyi bəni bələ a?”

⁵⁰ Mi widəkə i bə kintəəŋ ka gba chwiŋ bwili kintuni ki tseiŋ yiləkəli yi mfa wi fwu wi bətii mfə gia.

⁵¹ Jisəs kaŋyi a, “Kiə mi ki chu məm kə,” ka kəm kintuni ki mi wiwə ki ka fəni num feıŋ.

⁵² Bəni bə bə nı dzə i kwa Jisəs nı kə bətii mfə gia bəmbum, bəh kifwu ki bəni bənchi, bəh bə bə nı təkni ki bəh juŋ yi fəni yi gia, bəh bəni bə bə nı sakaki tumi. Wi bikə i bə a, “Mbeıŋ dzəkı i kwa mih, ka dzəkı num bəh bənywə bəh bibəkə ka mbeıŋ dzəkı i kwa num ji a?”

⁵³ Mih nı kə bəh mbeıŋ chəkı chəkı i juŋ yi fəni yi gia mə, mbeıŋ kəbi i kəm mih kəm nə a? Ayakalə, i liə kə jəbi wimbəıŋ wə mbeıŋ kə i fə gia yeıŋ, a num jəbi wi ŋga bi jisi.”

*Bitə məŋni Jisəs**(Matiə 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jən 18:12-18,25-27)*

⁵⁴ Bəni bəwə ka kwa Jisəs tsə bəh wi i kwili wi fwu wi bətii mfə gia wə, Bitə biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ.

⁵⁵ Bə tsə kpa gbuku i kintəəŋ ki təkə wə shinum ka jəkəki. Bitə dzə shinum bəh bə.

⁵⁶ Si gbuku wiwə nǐ bəli, wainkpaŋni widəkə wə wi nǐ nəmki i kwili wiwə wə dza yeiŋ Bitə si wi shinum. Wi tseiŋ wi i dzəkəh wə bindzəŋ dzaka a, “Mi wələ si kələ tə bəh mi wiwə.”

⁵⁷ Bitə ka nəiŋ dzaka a, “Kpaŋa wələ, mih kiəki kə mi wələ.”

⁵⁸ Asi jəbi tsə twesi, mi widəkə chu yeiŋ wi, ka dzaka a, “Wə kə mi i mbaŋ wibə wə tə.” Ayaka Bitə dzaka a, “Nyuku wələ, mih kəkə mi wibə.”

⁵⁹ Asi mbiəŋə wimu tsə, mi widəkə ka chu bwaŋ alə a, “Ŋkəŋ ŋkəŋ mi wələ si kələ bəh mi wiwə, kəm wi kə mi wi Galili.”

⁶⁰ Bitə chukuli a, “Nyuku wələ, mih kiəki kə gia yə wə dzakaki yaka.” Asi wi nǐ keiŋki wi dzaka yaka, kwəkə ka təŋ.

⁶¹ Bah fiəni gwu, dzəkəh yibə Bitə baŋsi, Bitə kwaka ja yə Bah si dzaka i wi a, “Ka kwəkə ni təŋ daiŋ a ni numki num wə nəiŋ lə mih i kiŋkani kitali wə.”

⁶² Bitə nyə feiŋ buku tsə i biŋ, ka də nalə.

Bə suŋu Jisəs ka chu tweiŋ

(Matio 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Bəni bə bə nǐ chəniki Jisəs ka yisi i fəki nshəŋ i wi, tweiŋ wi.

⁶⁴ Bə baŋ shi bi bəh mbuŋ, tweiŋ wi dzaka i wi a, “Fūku la ntum wi Nyə wa wə i liə. Kāŋsi i buku mi wə wi tweiŋ wə.”

⁶⁵ Bə ləyi wi bəh ja yiduli.

Bə saka Jisəs

(Matio 26:59-66; Mak 14:55-64; Jəŋ 18:19-24)

⁶⁶ Si chəkə ni wəɔ, bəni bə bə sakaki tumi bəh bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə, bə juŋni gwu yibə bə bəchi, ka dzə Jisəs dzə bəh wi i di biə bə si saka bənsaka.

⁶⁷ Si bə tsə bəh wi yaka, bə dzaka i wi a, “A kabə num wə Kimbwili wə Nyə n̄ kaka wə fuku i buku.” Wi chukuli i bə a, “Mih ka fuku i mbəiŋ, mbəiŋ ma ni bum mih.

⁶⁸ Ayaka mih ka bikə gia i mbəiŋ, mbəiŋ ma ni chukuli.

⁶⁹ Ayakalə, i yisi i liə, mi wə yeli wi kə Waiŋmi ni num i kimbu ki tseiŋ yiləkəli yi Nyə wə wi kaŋaki ŋga.”

⁷⁰ Bə bəchi ka dzaka a “Akə a wə Waiŋ Nyə a?” Wi chukuli i bə a, “Yi kə asi mbəiŋ dzaka”

⁷¹ Ayaka bə ka dzaka a, “Bə chu nəiŋki mi a wi dzə dzaka a nə a? Bə wəkə lə ndzaka wə wi buku i dzaka ka wə.”

23

Bayle bəh Heləd bikə bəmbikə i Jisəs

(Matiə 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jən 18:28-38)

¹ Si mbaŋ wi bəni bə bə n̄ sakaki bənsaka dzaka yaka, ka dza bə bəchi dzə Jisəs ka tsəki bəh wi i Bayle.

² Si bə tsə buku feiŋ, ka yisi i jiəki gia i wi fuŋ, dzaka a, “Mi wələ nyaniki bəkəli tumi kibuku, nəiŋma a bəni ma gəmki kpə wi kiŋwakti i Kaysa ŋkuŋ wi Lum, chu dzaka a wi kə Kimbwili wə Nyə n̄ kaka, yi chu chusi a wi kə ŋkuŋ widəkə.”

³ Bayle bikə i Jisəs a, “Akə a wə ŋkuŋ wi Bəju a?” Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə asi wə dzaka.”

⁴ Bayle ka dza dzaka i bətii mfə gia bəmbum bəh mban wi bəni bə bə nī kə feiŋ a, “Mih ka yeiŋ dəkə gia yə mi wələ gbə yeiŋ.”

⁵ Bə bəchi ka bwan̄ki alə, “Mi wələ nyaniki wi lani bəni i bi tumi bi Judea wə bichi, nyini a bə ləkəki bəh kifwu. Wi ni yisi i Galili, i liə wi si num lə fa i tumi kələ wə.”

⁶ Si Bayle wəkə yi yaka, ka bikə a, “Mi wələ kə mi wi Galili a?”

⁷ Bə bum, wi ka faan̄ Jisəs i N̄kun̄ Heləd, kəm a nī kə wi wə wi ni sakaki kimbu ki tumi kiwə, wi num tə i Jelusalem i jəbi wiwə wə.

⁸ Bə tsə bəh Jisəs, N̄kun̄ Heləd yeiŋ wi, wəkə ndzəŋni i jəbi wə wi nī yeiŋ Jisəs, kəm wi nī kə wi wəkə lə kəm Jisəs, i jəbi wi dəŋ wə wi nī kə wi wəkəli i yeiŋ Jisəs, kwaka a jəbi widəkə ŋgaiŋ ni yeiŋ wi fə gia yi chusi ŋga bi Nyə.

⁹ Wi dzə jəbi ka bikəyiki gia yiduli i Jisəs, ayakalə wi nəki chu chukuli kə gia yidəkə.

¹⁰ Wi nī bikə yaka, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nī laniki bənchi bə Nyə num feiŋ, bə buku tsə i ninshiŋ i keiŋsi gia yiləkəli i jiə i Jisəs fuŋ.

¹¹ N̄kun̄ Heləd bəh bəni bu bə jum ka dza yisi i sun̄uki wi, tum mbun̄ wi kwili i gwu yi wə, ka fiəni chiŋsi wi i Bayle.

¹² A nī kə Bayle bəh N̄kun̄ Heləd baiŋŋni. I chəkə biwə, bə kwa nsəiŋ.

Bayle təiŋ nsaka asi bəni nī kəŋki

(Matiə 27:15-26; Mak 15:6-15; Jəŋ 18:39-19:16)

¹³ Si bə chiŋsi Jisəs i jum wə, Bayle juŋni bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə nī sakaki tumi kiwə, ka bəŋ juŋni tə bəni bəchi.

14 Bɔ junɔni dzɛ, wi dzaka i bɔ a, “Mbeinɔ si dzɛ bɛh mi wɛlɛ fa a wi fɛki bɛni lɛkɛ bɛh kifwu, mih tseinɔ lɛkɛ i gia yɛ mbeinɔ bwamki kɔm yi i mbeinɔ nshinɔ, mbeinɔ tsɛinɔ, mih ka yeinɔ dɛkɛ gia yɛ wi gbɔ yeinɔ, i gia yichi yɛ mbeinɔ jiɛki i gwu yi wɛ, wi ka fɛ dɛkɛ gia yidɛkɛ,

15 num Nɔkun Helɔd ka yeinɔ dɛkɛ tɛ yi. Akɔ gia yɛ yi ni fɛ wi fiɛni chinɔsi mi wɛlɛ i bukumbɛinɔ. Mbeinɔ yɛinɔ tɛ a, mi wɛlɛ ka fɛ dɛkɛ gia yidɛkɛ yɛ bɛ kɔ i wɔɔ wi wɔɔni.

16 Ayakadɛinɔ, mih ki tweinɔki wi a tweinɔni, ma mih bɛɛka wi, ma wi tsɛki.”

17 [A nɔ kɔ i jɔbi wiwɔ wɛ a num Dzini bi Ntsɛdanɔ, Baylɛ kaɔa i bwɔli mi wimu i junɔ yi nsɛɔ wɛ i nyɛ i bɛni.]*

18 Bɛni bɛchi ka dza yisi i wiliki feinɔ a, “Kɛasi mi wɛlɛ, bwɔli Balabas i junɔ yi nsɛɔ mɛ ma wɔ nyɛ i buku.”

19 Balabas wɛlɛ nɔ kɔ i junɔ yi nsɛɔ mɛ kɔm wi nɔ kɔ wi yisi nɔgɛkɛ i kwili wɛ ka chu wɔɔ mi.

20 Baylɛ wɛkɔ yaka chu dzaka i bɛni bɛchi nalɛ kɔm wi ni nɛɔki i bee Jisɔs.

21 Ayakalɛ, bɔ ka wiliki a, “Bɛ bɛnɔ wi i kintasi wɛ, bɛ bɛnɔ wi i kintasi wɛ.”

22 Baylɛ chu dzaka i bɛni i kinɔkani kitali wɛ a, “Bɛ banɔ wi kɔm nɛ? Gia yichu yɛ wi fɛ akɔ nɛ? Mih ka yeinɔ nɔgɛkɛ wɛ wi fɛ ka bɛ wɔɔ wi wɔɔni. Mih ki tweinɔki wi a tweinɔni, ma mih bee wi.”

23 Bɔ ka banɔ a wiliki bɛh nɔgɛ a “Bɛ bɛnɔ wi i kintasi wɛ.” Nɔwili wibɔ gaka Baylɛ.

* 23:17 Binɔwakti bikpu bidɛkɛ bwili kimbu kɛlɛ17.

²⁴ Ayakadəiŋ, Bayle təiŋ nsaka ka bee wi, a bə fə bəh wi asi bə nəŋki. ²⁵ Wi ka bwili yatəkə mi wə i juŋ yi nsəŋ wə, num wə bə ni bikəki, wə wi nŋ yisi ŋgəkə i kwili wə chu wə mi. Si wi bwili, ka nya Jisəs i bə si bə nəŋki.

Bə baŋŋ Jisəs i kintasi wə

(Matiə 27:32-34; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Bə ka dzə Jisəs i tsə baŋŋyi. Si bə ni tsəki, bə baŋsi bəh mi widəkə wi kwε dzə i chwa yeli wi num Samən, num mi wi Selin. Bə kwa wi ka jiə kintasi ki Jisəs i kimbəkəli ki wə, wi ka giŋ ka biəli Jisəs.

²⁷ Bəh bə ka tsəki, mbaŋ wi bəni wimum biəli wi. I bə kintəŋ bəkaŋa bədəkə nŋ dəki lə, fa gia.

²⁸ Jisəs dza fiəni gwu dzaka i bə a, “Bəkaŋa bə Jelusalem, kiə mbeiŋ ki dēkə i mih. Mbeiŋ dēki num i gwu yimbəiŋ, bəh i bwa bəmbəiŋ.

²⁹ Mbeiŋ kŋəki a jəbi bi dzəki lə wə bə bi dzakaki a, ‘Kinsaŋli kimum kə ki bəkaŋa bə bə kə kaiŋni maka bə num bwə waiŋ, maka bə num masi waiŋ.’

³⁰ A bi numki i jəbi wiwə wə, bəni bi wamki dzakaki i ŋkwuŋ yimum yimum a, ‘Mbeiŋ gbəyi i buku wə,’ dzaka i ŋkwuŋ yinchiŋ yinchiŋ a, ‘Mbeiŋ bāŋ buku.’

³¹ Bə ni wiliki yakadəiŋ kəm bəni ka fə gia yələ a num i kpeiŋ wi keiŋ wi dəli, bə bi ka fə na dəiŋ bəh wə wi kə wi wəm lə.”

³² Si bə ni tsəki bəh Jisəs yakadəiŋ, bə nŋ kaŋaki lə bəni bə nsəŋ bəfa bə bə ni tsəki i wə tə.

³³ Bə tsə buku i di biə bə bəŋki a Nkuŋu Kifwu, ka baŋŋ Jisəs feiŋ i kintasi wə, ka baŋŋyi tə bəni bə nsəŋ bəfa i kintasi wə, wimu i tseiŋ yi Jisəs yiləkəli wə, widəkə i kimbu ki tseiŋ yi kimiəkə wə.

34 Jisəs dza dzaka a, “Ba, dâlinya chu bi bəni bələ, kəm bə kiəki kə gia yə bə fəki.”† Bəni bəwə dzo bəmbun bə Jisəs, ka tum kaan yəin i gaa bəmbun bəwə i bə kintəən.

35 Gia yələ yichi nī numki bəh Jisəs yakadəin, num bəni num fəin tsein. Bəni bə bə nī sakaki kwili wiwə ka dza fibə ka sunjuki dzaka a, “Wi nī gamtiki bəni, wi gāmti la gwu yi i liə, wi kabə num Kimbwili wə Nyə nī sainbwili.”

36 Bəni bə jum bə tə ka nyiksiki wi, nya mbih miŋbenini i wi,

37 dzaka a, “Wə kabə num ŋkuŋ wi Bəju, wə gāmti la gwu ya.”

38 Bə nī nyaka kiŋwakti baŋŋ i fwu wi Jisəs bein a, “Wələ kə ŋkuŋ wi Bəju.”

39 Mi wi nsəŋ widəkə i bə wə bə nī baŋŋ i kintasi wə dza ka təyiki Jisəs, dzaka a, “A mən a wə wə Kimbwili wə Nyə nī kaka a? Bwli gwu ya, ma wə bwli tə buku.”

40 Widəkə wə wəkə gia yə wi dzaka, kanyi wi, bikə i wi a, “Wə lwaki kə Nyə a? Wə kə i ŋgəkə wə tə asi wi kə.

41 Yi kpeiniki lə i buku wə i kpi i kwati mbee wi gia yichu yə buku wə fə, ayakalə mi wələ kpiki lə maka wi fə gia yichu yidəkə.”

42 Mi wi nsəŋ wələ ka dzaka a, “Jisəs, wə bi kwāka mih i jobi wə wə bi sakaki ntəŋ bia.”

43 Jisəs dzaka i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a daiŋ lə buku wə ni numki lə i di bindzəŋni bi Nyə wə.”

Jisəs Kpi

(Matio 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

† 23:34 Biŋwakti bikpu bədəkə nī bwili kiŋka ki 34a.

⁴⁴ A nĩ kə asi wəŋ ni nəŋki i yaka lumsi, biŋ dza ji tumi kichi ji tsə buku i mbiəŋə witali wə nshifəkə,

⁴⁵ kəm wəŋ nĩ chu baiŋki kə. Mbuŋ wə wi nĩ təiŋni juŋ yi fəni yi gia i fintəŋ taja shi buku i biwa bifa wə. ⁴⁶ Jisəs num i kintasi wə, ka dza wam bəh ŋga a, “Ba wuŋ, mi nyaki kiŋ'waka kəŋŋ i wə kaŋ.” Si wi dzaka yakadəiŋ, ka waka kiŋ'waka ki kigəksini.

⁴⁷ Fwu wi bəni bə jum wə wi nĩ kə fəiŋ, si wi yeiŋ gia yə yi num, nya kiŋkəksi i Nyə dzaka a, “Nkəŋ, ŋkəŋ, mi wələ nĩ kaŋaki kə gbə widəkə.”

⁴⁸ Bəni bəchi bə bə nĩ juŋni fəiŋ i yeiŋ gia yə yi numki, si bə yeiŋ yakadəiŋ ka dza fiəni kwε i kwili kibə wə num bə kwumi tsəiŋ.

⁴⁹ Nsəiŋ yi Jisəs yichi, nĩ dzə fibə num i dzəh yi dəəŋ ka tsəiŋki gia yə yi num. Bədəkə num bəkaŋa bə bə nĩ buku i Galili biəli dzə wi.

Bə ləə Jisəs

(Matio 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mi widəkə nĩ kə i jəbi wiwə wə bə bəəŋ a Yəsəf, num wi nĩ buku i Alimatia i kwili wi Bəju kidəkə wə. Wi nĩ kə mi wi ndzəŋni chu num mi wi chəŋ i Nyə nshiŋ, chu wəkəli jəbi wə Nyə bi dzə sakaki ŋkuŋ bi. Wi nĩ kə tə mi wi mbaŋ wi bəni bə bə sakaki bənsaka. Ayakalə, wi nĩ ka bum mfiŋ gia yə bə nĩ sisi i fə bəh Jisəs.

⁵² Wi tsə i Baylε, tsa wi i dzə wini wi Jisəs.

⁵³ Baylε bum, wi ka tsə shishi wini wiwə, ka kii i mbuŋ wə, ka tsə ləsi i jum yə bə nĩ chum i biana wə, maka bə num jiə mi yeiŋ wə.

⁵⁴ A nĩ kə Chəkə bi Sisini i buku nya i chəkə bimbam wə, a ni baŋ a twəsi ka mbam wiwə yisi.

⁵⁵ Bəkaŋa bə bə nŋ buku i Galili biəli Jisəs, bə biəli Yəsəf i jum wə, i tsə yeiŋ si wi jiəki wini wi Jisəs.

⁵⁶ Bə ni dza feiŋ, ka kwε i wa wibə, tsə keiŋsi bifiaŋsi bi tseŋə yindzəŋni biə bə si fə i fiaŋsi wini yeiŋ. A num chəkə bimbam wə, bə shi mbam si bənchi bəbə nŋ nəŋki.

24

Jisəs dza i kpi wə

(Matiə 28:1-10; Mak 16:1-8; Jəŋ 20:1-10)

¹ Asi chəkə bimbam nŋ tsə, a num kinchəŋəchəŋə i chəkə bi ninshiŋ i shi wə. Bəkaŋa bə buku dza kinchəŋəchəŋə, dzə fiaŋsi biə bə nŋ keiŋsi jiə ka tsə bəh bi i jum beŋi.

² Jəbi wə bə nŋ tsə buku feiŋ, bə ti num bə biŋsi bwili təh wə bə nŋ baŋ dzaka ki jum kiwə yeiŋ.

³ Asi bə liə tsə i jum yiwə kintəəŋ nəki yeiŋ kə wini wi Bah Jisəs.

⁴ Bə chiŋ num feiŋ alə nəki kiə kə gia yə bə kə i fə. Yi num a bənyuku bədəkə bəfa nŋ dzə num kəmsi i bə kpəŋ, num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli bə ŋwanji alə.

⁵ Ndzaŋ kwa bəkaŋa bəwə na bəh ŋga, bə chuŋsi kifwu kibə i kuku. Bənyuku bə bikə i bə a, “Akə kəŋ nə mbeŋ nəŋki mi wiwəŋ i bəŋkwu kintəəŋ a?”

⁶ Wi fa kəkə, wi si dza lə i kpi wə. Mbeŋi yŋti gia yə wi nŋ dzaka i mbeŋi jəbi wə mbeŋi bə nŋ kə i Galili.

⁷ Wi nŋ dzaka a, ‘Mi wə yeli wi kə Waiŋmi bə kaŋaki lə i bi nyá wi i kaŋ yi bəni bəchu wə, ma bə baŋŋ wi i kintasi wə, i buku i kaŋ yitali wə, wi bi fiəni dza i kpi wə.’ ”

⁸ Bə ka yŋti gia yə Jisəs nŋ dzaka i bə.

⁹ Bɔ dza fiɛni i jum yiwɔ beɪŋ, ka tsɛ fuku gia yiwɔ yichi i bwa bu bɛ mbaŋ bɛ jwɔfi ntsɔ mu bɛh bɛni bɛchi bɛ bɔ nɪ biɛliki wi.

¹⁰ Bɛkaŋa bɛ bɔ nɪ fuku gia yiwɔ yichi asi yi nɪ num i bwa bɛ ntum bɛ Jisɔs a nɪ kɔ, Meli Magdalen, Joana bɛh Meli nih Jɛm bɛh bɛkaŋa bɛdɔkɔ.

¹¹ Bɔ wɔkɔ ndzaka wiwɔ aka kiyun ki gia, nɛki bum kɛ yi.

¹² Ayakalɛ, Bitɛ ka dza kɔmsi, yɔkɔ tsɛ buku feɪŋ i jum beɪŋ, ka ŋgwun tseɪŋ lɛkɛ i jum yiwɔ kintɛɔŋ ka yeɪŋ shɛŋ a bɛmbun bɛ bɔ nɪ kii i Jisɔs wɛ. Wi bɛ fiɛni tsɛ i dzu bɛh dzaka ki wɔmni, kɔm gia yɛ yi num.

*Bɛni bɛdɔkɔ yeɪŋ Jisɔs i dzɛh yi Emayus wɛ
(Mak 16:12-13)*

¹³ A dzɛ num a i chɔkɔ biwɔ wɛ, bɛni bɛfa bɛdɔkɔ bɛ bɔ nɪ biɛliki Jisɔs, bɔ nɪ buku i Jelusalem nyɛ ka bɛ tsɛ i kwili widɔkɔ bɛ bɔɔŋ a, Emayus, dzɛh yiwɔ num aka bɛmay nanitaŋ i tsɛ buku feɪŋ.*

¹⁴ Bɔ nɪ nyɛ ka tsɛki bɔ dzakayi a bɔ bɔ, kɔm gia yichi yɛ yi nɪ num.

¹⁵ Si bɔ nɪ nyaniki tsɛki yakadɛɪŋ dzakayi, kainaɪ, Jisɔs mwi kɔmsi dzɛ i bɔ wɛ, bɛh bɔ bɛ nyaniki tsɛki.

¹⁶ Gia yidɔkɔ fɛ a bɔ ma klɛ mi wiwɔ.

¹⁷ Jisɔs ka dza bikɛ i bɔ a, “Akɔ nɛ mbɛɪŋ nyaniki, dzakayi kɔm yi a?” Si wi bikɛ yaka, bɔ num bɛh nsheɪŋ i shi bibɔ wɛ.

¹⁸ Mi widɔkɔ i bɔ kintɛɔŋ yeli wi num Kleɔfas, bikɛ i wi a, “Yaka akɔ a wɛ mbɔŋ shɛŋ mi wi dzɛni i Jelusalem, wɛ wɛ kiɛki kɛ gia yɛ yi num i kaŋ yɛlɛ wɛ a?”

---

* **24:13** May wimu nɪ kɔ bɛntɛm nchuku bɛh gi nanitaŋ (1, 700).

19 Wi bikə i bə a, “Yi nainj gia a?” Bə chukuli a, “Gia yə yi ni num bəh Jisəs wi Nasali. Mi wələ nǐ kə mi wi ntum wi Nyə, gia yə wi nǐ fəki bəh yə wi nǐ dzakaki a nǐ kə yi kainjyini. Wi nǐ kə mi wimum i Nyə nshinj bəh i bəni bəchi wə.

20 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki kikwili kibuku nǐ nya wi a bə wə, bə banj wi i kintasi wə.

21 Buku nǐ kanjaki lə kinjkwaka i wi a, akə wi wə wi bi tainj bəni bə Islae i kanj yi njəkə wə. Ayakalə, a tsə a kanj yitali si gia yiwə num.

22 Yidəkə chu num a bəkanja bədəkə i mbanj wibuku wə, bə si dzaka i buku gia yi dzaka ki wəmmni, a bə si tsə i jum beinj kinchənjəchənjə,

23 bə nəkə yeinj kə wini wi Jisəs wiwə. Bə ka fiəni dzə fuku i buku a, bə si yeinj bəchinda bə Nyə aka ndəmsi, bə fuku i bə a Jisəs kə wiwə.

24 Bəni bədəkə i mbanj wibuku wə, si tsə i jum beinj, ka yeinj yi asi bəkanja bə si fuku, ayakalə bə nəkə yeinj kə wini wi Jisəs wiwə.”

25 Jisəs dzaka i bə a, “O ə, biyuj biələ, shóm yimbəinj dəki na bəh nja i bum gia yə bəni bə ntum bə Nyə nǐ dzakaki.

26 Mbəinj kiəki kə a, Kimbwili wə Nyə nǐ kaka a wi kanjaki i yəinj bənjəkə bələ, ka wi fiə i mbum bi wə a?”

27 Jisəs ka yisi i fukuki bainjiki i bə gia yichi yə bə nǐ nyaka i binjwakti bi Nyə wə bichi kəm wi, bəh i yisi i Muses wə, i tsə buku tə i biə bəni bə ntum bə Nyə nǐ nyaka.

28 Asi bə nǐ dzə kəmsi i kwili wə bə nǐ tsəki feinj, Jisəs ka fə aka wi tsəki danjiki lə.

29 Bə buku tsə, ka tsaki wi nalə a, “Bukumbeinj tsə

nô, kôm jôbi kô wi tsə nalə, biŋ chu num bi yisi i jiki.” Ayakadəiŋ, wi bum i tsə nɔ bəh bə.

³⁰ Bə tsə, i jôbi wə bə nɪ num i dzi, wi dzo chəkə yi bləd, ka nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi gaa i bə.

³¹ Akisəkə dzəkəh yibə baiŋ, bə ka yeiŋ kiə wi. Ayakalə, wi fiəni laka i bə nshiŋ.

³² Bə baan ka dzakayiki a bə bə a, “Ntə shəm yibuku wə si shiliki alə i jôbi wə wi si dzakaki i buku wə i dzəh, fuku baiŋsi gia i Kiŋwakti ki Nyə wə i buku wə a?”

³³ Bə dza akisəkə a i jôbi wiwə i fiŋjôbi fiəni chu i Jelusalem. Si bə tsə ka yeiŋ bwa bə mbanj bə Jisəs bə jwəfi ntsə mu num bə juŋni gwu yibə di bimu bəh bəni bədəkə bə bə nɪ kə bə biəli bə.

³⁴ Bə dzaka a, “Nkəŋ, Bah wibukumbəiŋ si dza i kpi wə. Wi si tumbuku i Samən nshiŋ.”

³⁵ Bə ka fuku tə i bə gia yə yi si num bəh bə i dzəh, chu fuku baiŋsi asi bə si yeiŋ kiə wi i jôbi wə wi si gbeki bləd.

*Jisəs tumbuku i kintəəŋ ki bwa bu bə mbanj wə
(Matiə 28:16-20; Mak 16:14-18; Jəŋ 20:19-23)*

³⁶ Asi bə ni keiŋki bə dzaka yakadəiŋ, Jisəs wi mwi ka chiŋ tumbuku i bə kintəəŋ ka bəni i bə a, “Ma kimbəiŋni num bəh mbeiŋ.”

³⁷ Ndzanj kwa bə, bə bə lwa, ka bə kwaka a yudəkə bə yeiŋ num ŋkwusa.

³⁸ Wi bikə i bə a, “Mbeiŋ lwaki nə? Akə kôm nə wə mbeiŋ mənŋniki mih a?”

³⁹ Mbeiŋ tsəiŋ kanj yin bəh gvu yin ka mbeiŋ kiə a, akə na mih. Mbeiŋ mômmyi gwu yin mbeiŋ ka ni kiə, kôm ŋkwusa si kanj kə nyam yi gwu bəh bikunə asi mbeiŋ yeiŋki mih kanj.”

40 Asi wi dzaka yakadəiŋ, ka chusi kaŋ yi bəh gvu yi i bə.

41 Bə tseiŋ Jisəs, kinsaŋli wəɔ bə, bə ka chiŋ num alə. Yi gaka bə i bum a, akə wi. Wi dza bikə i bə a, “Mbeiŋ kaŋaki lə fiŋ fidzini fa a?”

42 Bə dzə kiŋka ki bwəkə yi waŋni, nya i wi.

43 Wi dzə dzi i bə nshiŋ.

44 Wi ka dzaka i bə a, “Gia yələ mbeiŋ yeiŋ daiŋ, akə gia yə mih n̄ dzakaki i mbeiŋ kəm yi mih keiŋ bəmbəiŋ. Mih n̄ dzaka a, gia yichi yə bə n̄ nyaka kəm mih i kiŋwakti ki Muses wə, bə i biŋwakti bi bəni bə ntum bə Nyɔ wə, bəh i kiŋwakti Kinyaksi wə, kaŋaki i dzə kpəiŋ.”

45 Wi ka weli mfi bibə, bə kiə gia yə yi kə i Kiŋwakti ki Nyɔ wə.

46 Wi ka dzaka i bə a, “Bə ni nyaka a Kimbwili wə Nyɔ n̄ kaka kaŋaki lə i yeiŋ bəŋgəkə i kp̄i, i kaŋ yitali wə, wi bi fləni dzā i kpi wə.

47 Yi kə tə a, bə bi yisi i kintəəŋ ki Jelusalem i fūkuki i bitumi bichi kəm yeli wi a bəni bəchi kwūni shóm yibə ka Nyɔ bi dālinya chu bibə.

48 Akə mbeiŋ bələ mbeiŋ kaŋaki i ni fūkuki asi mbeiŋ n̄ yeiŋ yi.

49 Mbeiŋ wəkəli, mih ni chiŋsi lə kinya kə Ba wuŋ n̄ kaka i mbeiŋ. Ayakadəiŋ, mbeiŋ bāaŋ a fa i kwili kintəəŋ mbeiŋ wəkəliki, i tsə būku i jəbi wə ŋga biə bi nyə beŋ bi shi dzə i mbeiŋ wə.”

Jisəs nyə yaka i beŋ
(Mak 16:19)

50 Wi dzə bə buku i kwili kintəəŋ, ka tsə bəh bə i dzəh yi dəəŋ i kəmsi i kwili wi Betani wə, wi gəŋsi kaŋ yi i beŋ, jiə kimbəiŋsi i bə wə.

⁵¹ Asi wi nĩ keiŋki wi jiə kimbəiŋsi i bə wə yaka, wi dza bee bə ka bə yaka tsə i bein, ka yaka laka i dzəkəh yibə wə.

⁵² Bə nya kiŋkəksi kimbum i wi, ka dza fəni tsə i Jelusalem bəh kinsaŋli i shóm yibə wə.

⁵³ Bə tsə ka shiki a juŋ yi fəni yi gia wə, kəksi Nyə jəbi wichi.

**Kinwakti ki Nyɔ Minƙaiŋ Mifian
Chungmboko: Kinwakti ki Nyɔ Minƙaiŋ Mifian (New
Testament+) for Cameroon**

copyright © 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chung (Cung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Dec 2025 from source files dated 1 May 2025

ff8b447d-0e78-5782-840d-48c27035a093